

ЕВРОПА ИНВЕСТИРА В СЕЛСКИТЕ РАЙОНИ
Европейския земеделски фонд за развитие на селските райони
Програма за развитие на селските райони 2014

Въздействие на СВОМР върху социално- икономическото развитие на територията и удовлетвореността от прилагането на СВОМР в общността

Проучване и анализ на територията на МИГ Долна Митрополия – Долни Дъбник

Този документ е създаден по подмярка 19.4 „Текущи разходи и популяризиране на Стратегията за водено от общностите местно развитие“ на мярка 19 „Водено от общностите местно развитие“ в изпълнение на Споразумение № РД50-26/05.04.2018 г. подписано с Министерство на земеделието и храните за прилагане на подмярка 19.2 „Прилагане на операции в рамките на стратегии за водено от общностите местно развитие“ на мярка 19 „Водено от общностите местно развитие“ от Програмата за развитие на селските райони за периода 2014 – 2020 година, подкрепена от Европейския земеделски фонд за развитие на селските райони.

Обединени
Български
Консултанти

United
Bulgarian
Consultants

Септември, 2023

Съдържание:

1. Въведение. Цели и методология.....	6
2. Напредък в усвояването на Оперативните програми и прилагането на ВОМР	8
3. Напредък в прилагането на ВОМР на местно ниво.....	16
3.1. Обща информация за напредъка	16
3.2. Напредък по мерки, специфични цели и приоритети	21
3.3. Дейности на МИГ по управление и популяризиране на Стратегията.....	27
4. Проекти реализирани на територията на общините.....	35
4.1. Проекти в община Долна Митрополия	36
4.2. Проекти в община Долни Дъбник.....	44
5. Въздействие на СВОМР върху икономическото развитие на територията	52
5.1. Регионални фактори на въздействието.....	52
5.2. Предприятия – брой, размер и сектори	56
5.3. Основни икономически показатели.....	61
5.4. Икономически показатели по сектори.....	67
6. Въздействие на СВОМР върху социалното развитие на територията.....	72
6.1. Заетост	73
6.2. Безработица.....	81
6.3. Икономическа активност, заетост и безработица според преброяването.....	86
6.4. Заплати и доходи	89
7. Въздействие на СВОМР върху опазването на околната среда.....	93
7.1. Изграждане на ВЕИ и енергийна ефективност.....	94
7.2. Кръгова икономика и ресурсна ефективност.....	98
7.3. Въздействия върху въздух, води, почви и биоразнообразие.....	102
8. Въздействие по проекти - Таблица	103
9. Резултати от анкетно проучване.....	106

Списък на таблиците:

Таблица 1 Изпълнение на оперативните програми.....	8
Таблица 2 Напредък по ВОМР в национален мащаб	11
Таблица 3 Изпълнение на програми във ВОМР.....	13
Таблица 4 Усвояване на ЕСИФ по региони.....	15
Таблица 5 Нов бюджет на СВОМР.....	17
Таблица 6 Общо изпълнение на СВОМР.....	18
Таблица 7 Работа на МИГ по години	19
Таблица 8 Напредък по мерките на СВОМР	26
Таблица 9 Дейности на МИГ през 2022 г.	28
Таблица 10 Дейности на МИГ към 10.09.2023 г.	31
Таблица 11 Проекти в община Долна Митрополия.....	38
Таблица 12 Проекти в община Долни Дъбник.....	46
Таблица 13 Предприятия по размер в община Долна Митрополия.....	56
Таблица 14 Предприятия по размер в община Долни Дъбник.....	57
Таблица 15 Предприятия по сектори в община Долна Митрополия.....	59
Таблица 16 Предприятия по сектори в община Долни Дъбник.....	60
Таблица 17 Икономически показатели в община Долна Митрополия.....	61
Таблица 18 Икономически показатели на община Долни Дъбник.....	61
Таблица 19 Икономически показатели по сектори, община Долна Митрополия.....	68
Таблица 20 Икономически показатели по сектори, община Долни Дъбник.....	70
Таблица 21 Заетост в община Долна Митрополия.....	75
Таблица 22 Заетост в община Долни Дъбник.....	76
Таблица 23 Заети по сектори Долна Митрополия.....	78
Таблица 24 Заетост по сектори в община Долни Дъбник.....	80
Таблица 25 Коефициент на безработица в двете общини на МИГ.....	83
Таблица 26 Трайна безработица в двете общини на МИГ.....	84
Таблица 27 Работна сила и икономически неактивни в община Долна Митрополия.....	86
Таблица 28 Работна сила и икономически неактивни в община Долни Дъбник.....	88
Таблица 29 Динамика на заплатите в община Долна Митрополия.....	89
Таблица 30 Динамика на заплатите в община Долни Дъбник.....	90
Таблица 31 ВЕИ в община Долна Митрополия.....	96
Таблица 32 ВЕИ в община Долни Дъбник.....	98

Списък на съкращенията:

АД	Акционерно дружество
АУЕР	Агенция за устойчиво енергийно развитие
АЗ	Агенция по заетостта
БВП	Брутен вътрешен продукт
БДС	Брутна добавена стойност
БФП	Безвъзмездна финансова помощ
ВЕИ	Възобновяем енергиен източник
ВОМР	Водено от общностите местно развитие
ДМА	Дълготрайни материални активи
ДФЕС	Договор за функциониране на Европейския съюз
ДФЗ	Държавен фонд земеделие
ЕЗФРСР	Европейски земеделски фонд за развитие на селските райони
ЕК	Европейска комисия
ЕСП	Европейска сметна палата
ЕООД	Еднолично дружество с ограничена отговорност
ЕПИ	Европейско партньорство за иновации
ЕС	Европейски съюз
ЕСИФ	Европейски структурни и инвестиционни фондове
ЕСО	Електроенергиен системен оператор
ЕТ	Едноличен търговец
ЕФМДР	Европейски фонд за морско дело и рибарство
ЗК	Земеделска кооперация
ЗП	Земеделски производител
ЗС	Земеделски стопанин
ЗОП	Закон за обществени поръчки
ЗУСЕСИФ	Закон за управление на средствата от Европейските структурни и инвестиционни фондове
ИЗП	Използвана земеделска площ
ИСАК	Интегрирана система за администриране и контрол
ИСУН	Информационна система за управление и наблюдение
ИТИ	Интегрирани териториални инвестиции
ИТСР	Интегрирана териториална стратегия за развитие
МЗХ	Министерство на земеделието и храните
МИГ	Местна инициативна група
МИРГ	Местна инициативна рибарска група
МСП	Малки и средни предприятия
МФ	Министерство на финансите
НПВУ	Национален план за възстановяване и устойчивост

НПО	Неправителствена организация
НСИ	Национален статистически институт
НСОРБ	Национално сдружение на общините в Република България
НЧ	Народно читалище
ОДЗ	Областна дирекция земеделие
ООД	Дружество с ограничена отговорност
ОП	Оперативна програма
ОПИК	Оперативна програма иновации и конкурентоспособност
ОПОС	Оперативна програма околна среда
ОПНОИР	Оперативна програма Наука и образование за интелигентен растеж
ОПРЧР	Оперативна програма Развитие на човешките ресурси
ОПРР	Оперативна програма Региони в растеж/Регионално развитие
ОСП	Обща селскостопанска политика
ПИРО	План за интегрирано развитие на община
ПКИП	Програма иновации и конкурентоспособност в предприятията
ПОС	Програма околна среда
ПРСР	Програма за развитие на селските райони
ПСОВ	Пречиствателната станция за отпадни води
РА	Разплащателна агенция
РИОСВ	Регионална инспекция по околна среда и води
РОР	Регламент за общо приложимите разпоредби
РЧР	Развитие на човешките ресурси
СЗР	Северозападен регион
СВОМР	Стратегия за воденото от общностите местно развитие
СПО	Среден производствен обем
СПРСЗР	Стратегически план за развитие на земеделието и селските райони
УО	Управляващ орган
УС	Управителен съвет
ФЕЦ	Фотоволтаична електрическа централа
ФПЧ	Фини прахови частици

1. Въведение. Цели и методология.

Настоящият анализ е изготвен съгласно глава 8.4. „Описание на системата за мониторинг и оценка“ в Стратегията за ВОМР на МИГ Долна Митрополия-Долни Дъбник, в която, наред с другите инструменти за мониторинг и оценка, е включено и „Ежегодно проучване за въздействието на СВОМР върху социално-икономическото развитие на територията и удовлетвореността от прилагането на СВОМР в общността“. Проучването има за цел да изследва степента на прилагане на Стратегията, постигането на специфичните ѝ цели и приоритети, както и тенденциите в развитието на територията, които са евентуален резултат и ефект от това прилагане.

Съгласно принципите на устойчивото развитие и според приоритетите, заложи в СВОМР, въздействието включва икономическите, социални и екологични промени на територията, настъпили по време на реализацията на проектите. В анализа са включени и външните фактори, които усилват ефекта на усвояването на средствата или пък имат негативно и възпиращо действие. Разгледано е цялостното интегрирано развитие на района, което се подпомага и по други проекти и програми и което е с определени характеристики, които трудно могат да бъдат променени съществено в краткосрочен план. Поради известни ограничения на данните и поради факта, че прилагането на СВОМР не е завършило изцяло и голяма част от проектите не са приключени, т.е. няма реално настъпили въздействия, са отбелязани само основните тенденции, проблемите и постигнати успехи и като цяло са направени изводи по тях, които до голяма степен се базират върху общото развитие и преките ефекти, като в този момент е трудно да бъдат обобщени в по-дългосрочен план.

Методологията се основава на указанията за мониторинг и оценка, разписани в програмните документи на ЕК и най-вече „Насоки за оценка на LEADER/ВОМР“ (2017). Използвани са и други официално приети документи за оценка на въздействието: „Ръководство за извършване на оценка на въздействието“, Приложение № 1: Идентифициране на икономическите, социалните и екологичните въздействия (Министерски съвет) и „Методика за последваща оценка на програми и нормативни актове“ на Института за публична администрация. Базова информация е извлечена от ПРСР 2014-2020 г. и описанието на Мярка 19; от указанията на УО на ПРСР относно съставяне на годишните

доклади за отчитането въздействието на Стратегиите за ВОМР и приноса им към различни приоритети и цели на Програмата и мярката.

Използвани са най-актуалните данни от НСИ, както и от Териториално статистическо бюро, Плевен), Областна дирекция земеделие, Плевен, данни на Инфостат за преброяването на населението през 2021 г., статистика на Агенция по заетостта, данни от преброяването на стопанствата на отдел Агростатистика в МЗХ, различни публични регистри, както и данни от Годишните доклади на МИГ. Основните данни за прилагането на ВОМР на национално и общинско ниво, изпълнението на бюджетите и мерките са извлечени от масивите на ИСУН и от собствени източници.

В анализа последователно са разгледани: контекста на националното прилагане на ПРСР, оперативните програми и ВОМР с цел очертаване на някои общи проблеми, както и на благоприятните и неблагоприятните фактори за напредъка; механизма на прилагане и управление на ВОМР на местно ниво - дейностите на МИГ по изготвяне на процедури, прием на проекти, информирането, консултирането и популяризирането на СВОМР; проектите, осъществени на територията на двете общини извън ВОМР, с оглед надграждане на резултатите за въздействие върху територията; постигнатите икономически въздействия – повишаване на базовите индикатори и развитие на различните сектори; постигнатите социални въздействия – доходи, заетост и безработица; постигнатите екологични въздействия – енергийна и ресурсна ефективност, управление на отпадъците и др. За да се измери удовлетвореността на местната общност е изготвен въпросник и е проведено онлайн анкетно проучване сред местната общност.

Използвани са методите на наблюдение: на дейността на МИГ, както и на икономическите, социалните и екологичните промени на територията; анализ, обработка и обобщение на различни данни; оценка и заключения – оценка на напредъка по целите и приоритетите на СВОМР и обобщение за постигнатите резултати.

2. Напредък в усвояването на Оперативните програми и прилагането на ВОМР

Прилагането на ВОМР е в пряка зависимост от усвояването на средства от ПРСР, както и по другите програми, допустими за включване в Стратегиите по подхода. Успешната реализация на една Стратегия на местно ниво няма как да се случи, ако не бъдат изпълнени и платени проектите по нея, което до голяма степен зависи от политиката и работата на държавната администрация. Слабостите на централизирания подход продължават да са пречка и през 2023 г. и създават проблеми на всички МИГ, както и на бенефициентите.

В края на Програмния период усвояването на ЕСИФ у нас върви сравнително добре, като трудности, както и миналата година, има единствено със средствата от ПРСР. По всички оперативни програми парите са договорени в срок, по някои от тях над 100% от бюджетите (с възможност за национално до финансиране или евентуален отказ от проекти). По повечето програми разплатените суми са около и над 90%, въпреки че до финалното реално изразходване на средствата има 2 години. Според данните на ИСУН, с най-слабо договаряне до септември 2023 г. е ПРСР, въпреки че и там сключените договори са 88,74% от бюджетите. Като се има предвид, че системата продължава да отчита прекратените и оттеглени договори за по-дълго време, вероятно договарянето е по-слабо, но все пак в рамките на средното за всички програми.

Таблица 1 Изпълнение на оперативните програми

Програма	Бюджет на програмата	Договорени средства		Реално изплатени суми		Получени суми от ЕК (%)
		БФП	% на изпълнение	БФП	% на изпълнение	
ОПТТИ	3 733 921 286	3 625 200 870	97,09	2 510 312 072	67,23	65,17
ОПОС	3 313 323 090	3 635 976 517	109,74	2 331 302 308	70,36	66,01
ОПРР	3 147 473 130	3 115 980 324	99	2 552 391 423	81,09	73,01
ОПИК	3 250 311 456	3 330 320 363	102,46	2 921 708 190	89,89	89,36
ОПНОИР	1 349 999 954	1 442 466 430	106,85	1 197 700 068	88,72	81,43
ОПРЧР	2 683 052 921	2 894 588 319	107,88	2 488 090 428	92,73	97,26
ОПДУ	548 550 172,07	546 081 380	99,55	475 947 396	86,76	84,58
ОПИМСП	199 494 660	199 494 660	100	199 494 660	100	100
ПРСР	6 000 577 726	5 324 713 233	88,74	1 884 620 413	31,41	14,97
ПМДР	203 969 300	189 101 450	92,71	125 147 572	61,36	59,61

Източник ИСУН, септември 2023 г.

По отношение на реално изплатените суми обаче, ПРСР е с много нисък процент на изпълнение от 31,41% и видимо изостава в сравнение с другите програми. Като се има

предвид, че по някои оси на програмата усвояването е много слабо, има реална опасност от загуба на средства до края на периода. Също от данните се вижда, че възстановените пари от ЕК по ЕЗФРСР са едва 14,97% (проектите първо се плащат от бюджета) и пак според ИСУН, след 2021 г. няма плащания по тази линия. В отчетите на Мин. на финансите за напредъка на оперативните програми ПРСР изобщо не фигурира също след 2021 г.

Причините за забавянето в усвояването на средства по ПРСР, вкл. и по ВОМР, продължават да са същите – двойното въвеждане на проектите в ИСАК и ИСУН, ниският експертен капацитет на ДФЗ при одобряването им, повишените цени и инфлацията, които не отговарят на предвидените референтни стойности не само за инфраструктурните проекти на общините, но и за проектите по частните инвестиционни мерки и водят до откази на бенефициентите.

В годишния доклад на ЕК за изпълнението на ПРСР през 2021 г. се потвърждават направените преди това констатации на Сметната палата у нас, плюс още някои допълнителни проблеми. В Доклада се казва, че „противно на очакването за намаляване на сроковете за обработка, след въвеждането на ПРСР 2014-2020 в ЗУСЕСИФ и ИСУН 2020, се появяват обстоятелства, които допълнително затрудняват процеса по кандидатстване, обработка и договаряне, както и събирането на информация за напредъка в прилагането на мерките“. На база направения анализ, се наблюдава значително увеличаване на времето за обработка на проектите и подписване на договори, спрямо тези, преди въвеждането на ИСУН. Средноаритметичното необходимо време за обработка и сключване на договори се равнява на около 6 месеца за приеми преди въвеждането на системата, а след въвеждането ѝ, необходимото време средноаритметично става около 14 месеца. Всъщност някои от проектите чакат одобрение повече от посочените месеци в рамките на две до три години.

В Доклада се казва още, че освен ръчното вкарване на данни между системите на ИСУН и на ИСАК, от което произтичат редица технически грешки, с приемането на ЗУСЕСИФ се поставя изискване всяко проектно предложение да се оценява от най-малко от двама членове на комисия, които са йерархично независими един от друг щатни служители (Постановление № 162 на МС от 5.07.2016 г.). Подобно изискване предполага наличието, изграждането и поддържането на значителен човешки ресурс, с който ДФЗ не разполага. Със ЗУСЕСИФ се въвежда процедура на докладване, съгласно която договори могат да

бъдат подписвани, само когато решенията по всички проекти са взети, т.е. отпада възможността за поетапно сключване на договори след приключване на проверките. Администрирането на проектите и тяхното договаряне се забавя и поради факта, че голяма част от приемите по отделните мерки се изпълняват по различни правила за оценка и критерии за подбор, което води до необходимостта от непрекъснато изготвяне и одобрение на нови вътрешни правила и процедури за прилагане и контрол по всеки отделен прием. Това се отнася и за мерките по ВОМР, които пък имат допълнителни критерии, създадени от самите МИГ. За разлика от другите програми, където УО и експертите работят заедно, при ПРСР има двойно администриране.

На заседание на Комитета по наблюдение по ПРСР през 2022 г. не се установява особен напредък по отстраняване на проблемите. Връзка между ИСУН и ИСАК продължава да не е създадена и данните да се въвеждат ръчно – веднъж от едната система в другата, а след обработката на проектите – обратно в първата. Експертите продължават да са затрупани с двойна работа, в ДФЗ има голямо текучество поради непрестанните смени на правителствата, за одобрението на проекти по някои мерки и за обработка на директните плащания се командироваат служители от областните дирекции, чиито експертен потенциал не винаги е на ниво. Референтните цени по някои от мерките са актуализирани, но по частните инвестиционни проекти по мерките 4.1 и 4.2 има голям отлив на бенефициенти от националните приеми. Такива откази има масово и при МИГ (някои от проектите са чакали одобрение над 3 години и причината за оттеглянето не е само в цените). В анкета проведена от ДФЗ сред потенциални бенефициенти в края на 2022 г. като трудности са посочени и приложимото законодателство в областта на обществените поръчки, растящата инфлация и цени на материали и услуги, независимо от актуализациите на референтните стойности, свиването на дейността вследствие на пандемията, повишените лихви по кредитите и невъзможността да се осигури необходимото съфинансиране по проектите.

Всичко това води до забавяне на усвояване на средствата и по ВОМР, особено от МИГ, които са мерки само по ПРСР. Прегледът на напредъка на прилагането на подхода в национален план до септември 2023 г. е с около 10% повече в сравнение със същия период за миналата година, като съотношението много договорени и малко изплатени средства е подобно на това от усвояването на цялата програма.

Таблица 2 Напредък по ВОМР в национален мащаб

МИГ	Бюджет	Договорени средства		Реално изплатени суми	
		Общо към 09.2023 г.	% на изпълнение	Общо към 09.2023 г.	% на изпълнение
МИГ Аврен-Белослав	7 174 811,27	4 969 177,68	69,26	3 295 499,73	45,93
МИГ Айтос	3 732 745,00	3 012 264,95	80,70	1 115 595,98	29,89
МИГ Ардино-Джебел	5 775 000,00	5 670 759,40	98,19	3 907 119,98	67,66
МИГ Балчик-Генерал Тошево	7 115 137,20	6 268 373,34	88,10	4 184 419,95	58,81
МИГ Белене-Никопол	7 668 562,00	6 121 085,55	79,82	4 400 528,51	57,38
МИГ Белово-Септември-Велинград	8 005 646,39	7 139 993,62	89,19	4 537 811,78	56,68
МИГ Берковица и Годеч	3 732 745,00	2 158 793,09	57,83	608 132,37	16,29
МИГ Брезово-Братя Даскалови	3 732 700,00	2 259 689,63	60,54	1 074 162,56	28,78
МИГ Бяла Слатина	5 688 500,00	4 962 043,82	87,23	3 165 174,18	55,64
МИГ Високи Западни Родопи-Борино-Доспат-Сърница	3 732 500,00	3 618 199,07	96,94	1 605 131,29	43,00
МИГ Възход-Ветрино-Вълчи дол-Провадия	3 732 700,00	3 279 142,80	87,85	861 095,36	23,07
МИГ Главиница-Ситово	3 442 230,00	2 825 611,44	82,09	1 505 440,27	43,73
МИГ Гоце Делчев-Гърмен-Хаджидимово	8 030 859,48	7 874 114,79	98,05	5 938 461,25	73,95
МИГ Гълъбово-Опан-Симеоновград	3 732 745,00	2 686 298,02	71,97	1 160 271,89	31,08
МИГ Девня-Аксаково	7 162 000,00	4 505 505,59	62,91	3 301 526,54	46,10
МИГ Добричка	3 731 130,35	2 975 502,11	79,75	902 445,67	24,19
МИГ Долна Митрополия-Долни Дъбник	3 732 700,00	1 352 611,16	36,23	767 485,36	20,56
МИГ Долни Чифлик и Бяла	7 174 908,00	5 300 272,95	73,87	3 383 614,89	47,16
МИГ Дряново-Трявна	7 343 110,48	5 832 962,93	79,43	3 821 717,88	52,04
МИГ Елена-Златарица	2 754 830,00	1 746 503,36	63,40	439 865,40	15,97
МИГ Елхово-Болярово	3 732 745,00	3 046 843,28	81,62	917 715,42	24,59
МИГ Завет-Кубрат	3 732 700,00	2 307 599,16	61,82	766 299,21	20,53
МИГ Исперих	5 830 247,52	5 247 039,46	90,00	2 451 543,56	42,05
МИГ Карлуковски карст-Червен бряг-Искър	7 353 808,00	5 791 247,36	78,75	3 973 613,21	54,03
МИГ Кирково-Златоград	7 174 908,00	6 712 374,54	93,55	3 998 563,16	55,73
МИГ Костенец	3 537 162,00	2 385 634,57	67,44	1 168 486,43	33,03
МИГ Костинброд-Своге	3 732 700,00	1 580 631,98	42,35	693 518,42	18,58
МИГ Котел, Сунгурларе и Върбица	5 775 000,00	4 012 019,38	69,47	2 694 249,93	46,65
МИГ Куклен-Асеновград	6 450 189,68	3 530 408,91	54,73	2 565 687,16	39,78
МИГ Лом	7 353 823,00	5 861 326,61	79,70	4 576 909,01	62,24
МИГ Луковит-Роман	7 353 853,00	6 495 320,35	88,33	3 223 137,58	43,83
МИГ Любимец-Ивайловград	2 933 745,00	2 652 528,70	90,41	1 343 311,73	45,79

МИГ Лясковец-Стражица	4 419 745,00	4 242 341,98	95,99	2 559 480,50	57,91
МИГ Минерални бани-Черноочене	4 554 193,00	2 453 166,55	53,87	1 030 657,14	22,63
МИГ Момчилград-Крумовград	6 973 926,27	6 279 374,08	90,04	3 855 024,33	55,28
МИГ Мъглиж-Казанлък -Гурково	7 175 005,80	4 931 631,38	68,73	2 112 947,86	29,45
МИГ Нова Загора	3 732 745,00	2 882 494,65	77,22	1 811 923,35	48,54
МИГ Нови пазар-Каспичан	3 732 745,00	2 093 158,59	56,08	918 915,11	24,62
МИГ Община Марица	7 174 575,00	6 621 080,01	92,29	4 088 966,73	56,99
МИГ Павликени-Полски Гръмбеш	6 195 700,00	4 960 120,83	80,06	2 558 058,12	41,29
МИГ Панагюрище-Стрелча- Лесичово	6 313 745,00	5 581 772,76	88,41	4 741 163,06	75,09
МИГ Перушица-Родопи	3 732 745,00	2 862 200,78	76,68	897 539,92	24,05
МИГ Поморие	8 299 055,00	7 446 442,54	89,73	5 069 799,34	61,09
МИГ Попово	3 732 745,00	3 393 926,24	90,92	820 836,68	21,99
МИГ Преспа-Баните, Лъки и Чепеларе	2 754 825,00	2 343 809,11	85,08	882 283,82	32,03
МИГ Радомир-Земен	7 840 766,15	6 368 818,43	81,23	3 842 583,88	49,01
МИГ Разлог	3 732 700,00	2 883 618,38	77,25	1 144 210,84	30,65
МИГ Раковски	5 067 906,88	4 312 195,31	85,09	2 516 438,31	49,65
МИГ Самоков	6 339 982,62	3 901 247,41	61,53	2 358 701,05	37,20
МИГ Сандански	3 732 745,00	3 160 114,08	84,66	975 963,57	26,15
МИГ Свиленград ареал	11 865 164,34	10 382 005,07	87,50	7 266 838,03	61,25
МИГ Сливница-Драгоман	2 752 000,00	1 921 321,20	69,82	997 432,25	36,24
МИГ Средец	3 536 800,00	2 695 253,63	76,21	1 539 377,93	43,52
МИГ Стамболово-Кърджали	4 389 385,00	2 201 477,36	50,15	432 429,74	9,85
МИГ Стралджа	3 699 000,00	2 004 599,08	54,19	1 550 606,54	41,92
МИГ Струма-Симитли, Кресна и Струмьани	7 353 853,00	4 579 286,71	62,27	1 748 175,03	23,77
МИГ Тервел-Крушари	3 732 000,00	3 303 379,14	88,51	1 543 846,11	41,37
МИГ Троян-Априлци-Угърчин	6 376 005,00	6 177 945,11	96,89	4 338 876,60	68,05
МИГ Тунджа	8 135 263,05	6 849 171,85	84,19	4 609 164,08	56,66
МИГ Тутракан-Сливо поле	5 213 482,00	5 131 456,94	98,43	2 169 615,38	41,62
МИГ Харманли	2 933 745,00	2 796 567,94	95,32	1 002 152,77	34,16
МИГ Хисаря	8 420 201,00	2 621 871,41	31,14	1 734 232,04	20,60
МИГ Чирпан	2 933 700,00	3 079 556,75	104,97	379 920,94	12,95
МИГ Ябланица-Правец	2 754 800,00	1 993 997,82	72,38	1 130 696,81	41,04
Общо за 2023 г:	341 757 690	266 637 282	78%	150 977 393	44,2%
Общо за 2022 г.	341 629 779	206 909 129	60,6%	105 728 166	30,95%

Източник ИСУН, септември 2023 г.

Както личи от данните, повечето МИГ са с високо договаряне на средствата, доста надхвърлят 85-90%, което е нормалното за края на периода за договаряне. Тъй като данните в ИСУН се менят буквално всеки ден заради отказаните проекти, прилагането може да се анализира според вече разплатените средства. Там общото усвояване е в рамките на 44,2%, като само 5 МИГ са с реално платени средства над 60%, като всички те, видно от бюджетите, са с много фондово финансиране, т.е. имат плащания и по другите програми. Обратно, от тези МИГ, които са с финансиране само по ПРСР (пак личи от бюджетите им) са с ниско усвояване между 20 и 30%, като разбира се, има и изключения. Според тези данни, МИГ Долна Митрополия-Долни Дъбник, въпреки доброто договаряне през миналата година (в рамките на 44,45%), сега е сред тези, които са с най-малко сключени договори и с най-малко изплатени средства. Причината е в прекратените договори и оттеглянето на проектите от страна на бенефициентите при покана да подпишат договор заради дългото чакане на одобрение. Тъй като вече се каза, че данните са динамични и подобни проблеми съществуват и при други Стратегии, до края на годината могат да бъдат обявени още приеми по мерките, за реалния напредък на подхода ВОМР в договарянето ще може да се съди едва след края на годината. Трябва да се има предвид, че с оглед на бавното одобрение на проекти от страна наДФЗ, сроковете им за изпълнение доста се скъсяват до 2025 г.

Прегледът на реализираните чрез ВОМР проекти по допустимите програми потвърждава казаното дотук – забавяне има само по ПРСР, която за съжаление е основна за прилагането на подхода. Според данните, договарянето по ПРСР чрез Стратегиите за ВОМР е на 75,1%, но изпълнението по разплатени суми е едва 25%.

Таблица 3 Изпълнение на програми във ВОМР

Програми, включени във ВОМР	Проекти одобрени от МИГ (брой)	Сключени договори (брой)	%	БФП на сключените договори (лв.)	% на изпълнение	Реално изплатени суми (лв.)	% на изпълнение
ПРСР	2 105	1 801	85,6%	162 957 639	75,1%	54 231 444	25%
ОПИК	212	212	100%	51 301 607	89,5%	47 170 839	82,3%
ОПРЧР	334	311	93,1%	37 909 173	86,3%	33 512 641	76,3%
ОПНОИР	62	62	100%	8 892 264	87,6%	7 402 435	72,9%
ОПОС	12	11	91,7%	10 697 873	79,4%	7 807 269	57,9%

Източник ИСУН, 2023 г.

Броят сключени договори отразява и вече прекратените, макар и с 0 БФП, затова и делът им като бройка е по-висок (85,6%), което не отразява реалното договаряне. Що се отнася до общия размер на договорената БФП, по някои от прекратените договори, както се каза, средствата остават по-дълго изписани в ИСУН и се нулират ръчно, следователно не е ясно дали това е реално договорената БФП за периода. Според ИСУН по ПРСР има само един изцяло изпълнен проект чрез ВОМР, което също не отразява истината, тъй като по част от проектите се вижда, че са разплатени всички предвидени средства и проектът де факто е приключен. Не е възможно да се каже колко точно са такива проекти общо за ВОМР, тъй като трябва да се гледат един по един, но съдейки от разплатените реално средства, не са особено много, но все пак повече от един. Разплатените средства по ПРСР са 25% спрямо бюджетите на МИГ, но спрямо договорените средства са 33,3%.

По останалите програми данните на ИСУН се генерират автоматично и там проследяването на изпълнението е по-лесно. По ОПИК договорените средства са 89,5% от бюджетите на Стратегиите, а разплатените средства са 82,3%. Завършените проекти са 181, т.е. почти всички. Изплатените средства са 91,9% от договорените, така че може да се очаква при изпълнението на останалите проекти да достигнат 100%. По ОПРЧР договорената БФП е 86,3% от бюджета на мерките по СВОМР, а изплатените суми са 76,3% спрямо бюджетите. Приключените проекти са 270. От договорените средства 88,4% са вече платени реално, следователно и тук при изпълнение на останалите проекти се очаква пълно разходване на средствата. По ОПНОИР изпълнението също е добро - 87,6% от бюджетите на програмата по ВОМР са договорени, а 72,9% са реално платени на бенефициентите. Изпълнените договори са 34 – малко над половината. Реално платените са 83,3% от договорените, така че и тук усвояването се доближава до 100% в края на периода. По ОПОС проектите са специфични, с големи бюджети поради методиката на изчисление и с много дълъг срок на изпълнение. Договорените суми са 79,4% спрямо бюджетите, а разплатените са 57,9% по вече изтъкнатите причини, че проектите се изпълняват поетапно и ще приключат през 2025 г. По програмата има само един завършен по-малък проект и само един, по който няма плащания. По всички останали проекти разплатените суми са 73% от договорените.

Тъй като въздействието от усвояването на ЕСИФ е комплексно и зависи и от общото икономическо състояние на регионите (политика на сближаване), следва да се разгледа и

регионалното разпределение на средствата и доколко те са довели до допълнителни инвестиции. По данни на ИСУН, за периода до септември 2023 г., за разлика от миналата година, Северозападният регион не е на последно място по усвояване, а на четвърто, като изпреварва другите два северни региона с почти половин милиард лева обща стойност на проектите. Разликите между общата стойност и усвоената БФП показват, че там са правени и повече инвестиции извън средствата по програмите. Южните региона са усвоили доста повече средства по ЕСИФ, като в пъти се различава само Югозападният заради столицата София. По брой договори обаче Северозападният регион е с най-малко, както и с най-малко бенефициенти. От това може да се направи извода, че средствата са отишли за големи проекти, вероятно инфраструктурни за канализация и пътища.

Таблица 4 Усвояване на ЕСИФ по региони

Регион	Обща стойност	БФП	Брой договори	Бенефициенти
	Общо			
Северозападен	2 354 468 157.30	1 869 711 858.59	5 399	3 612
Северен централен	1 960 751 901.60	1 494 169 138.95	6 029	4 266
Североизточен	1 893 082 434.20	1 456 338 963.62	6 803	5 004
Югозападен	10 133 799 634.05	7 409 659 064.77	18 837	14 936
Южен Централен	3 399 152 655.42	2 597 607 607.38	10 445	7 502
Югоизточен	3 713 067 566.01	2 585 822 200.58	7 601	5 802
	ПРСР			
Северозападен	452 087 175.51	316 585 915.70	1 305	1 075
Северен централен	505 600 518.61	319 037 353.58	1 546	1 275
Североизточен	416 059 559.05	264 818 752.96	1 208	994
Югозападен	695 215 713.03	473 048 876.09	1 427	1 145
Южен Централен	824 662 217.37	515 050 601.24	2 424	2 023
Югоизточен	631 783 784.30	383 219 928.94	1 930	1 663

Източник ИСУН, септември 2023 г.

По изпълнение на ПРСР обаче, въпреки че е селскостопански регион и с преференции за проектите, Северозападният е на предпоследно място по обща стойност на проектите и по усвоена БФП. Разликата между регионите не е толкова голяма, както при общото усвояване на ЕСИФ, като по усвояване на средства от ПРСР първенството е за Южен централен, а Югозападният е на второ място. Съотношението между общата стойност и БФП сочи, че в Северозападния и Северния централен регион са правени по-малко допълнителни инвестиции в сравнение с южните региони и вероятно са изпълнявани повече проекти със 100% финансиране (най-вече общински). За съжаление, от ИСУН не може да се извлече обобщена информация за изпълнение на подхода WOMP по региони, нито по области.

3. Напредък в прилагането на ВОМР на местно ниво

3.1.Обща информация за напредъка

Стратегията на МИГ Долна Митрополия-Долни Дъбник е едно фондова и финансирана само от ЕЗФСР, като прилага Споразумение за изпълнение на СВОМР № РД 50-26/05.04.2018 г. Стратегията има седем изменения (допълнителни споразумения), като бюджетът ѝ заради преходния период е увеличен на 3 732 700 лева. Тя включва три приоритета и седем специфични цели, които са реализирани чрез седем мерки от ПРСР (шест по Програмата и една извън обхвата на мерките от Регламент 1305/2013, но съответстващи на целите на Регламента).

След Допълнително споразумение № РД50-26/22.05.2023 г. средствата по мерките в бюджета на Стратегията са преразпределени, като с цел създаване на условия за максимално усвояване на бюджета, към подмярка 6.4.1 са прехвърлени средства от подмярка 4.1 в размер на 79 981 лева и остатъците след приема по подмярка 7.02 в размер на 3 272.18 лева.

Така по **Приоритет 1 Повишаване на производителността и конкурентоспособността на малките и средни селски стопанства и преработвателни предприятия чрез технологична модернизация и повишаване на квалификацията** са отделени общо 30,14% от бюджета - 25.58% за мярка 4.1 (Специфична цел 1), 2.68% за мярка 4.2 (Специфична цел 2) и 1.88% (Специфична цел 3).

За **Приоритет 2 Повишаване на жизнения стандарт и увеличаване на заетостта чрез развитие на неземеделски дейности и опазване на културно-историческото и природно наследство** средствата са 33,03% от бюджета – 30.07% за мярка 6.4 (Специфична цел 1) и 2.96% за мярка 7.02 (Специфична цел 2).

За **Приоритет 3 Подобряване на условията на живот чрез развитие на публичната инфраструктура и условията за отдых и туризъм** частта от бюджета е в размер на 36,84% - 28,80% за мярка 7.2 (Специфична цел 1) и 8,04% за мярка 7.5 (Специфична цел 2).

Разпределението по секторите на заинтересованите лица и потенциалните бенефициенти не се променя особено и за икономическите мерки за стопанския сектор отиват 58,33% от бюджета (58,25% в предишния бюджет) – 25.58% за модернизация на стопанствата по мярка

4.1 (намалени средства), 2.68% за модернизация на преработвателните предприятия по мярка 4.2 и 30.07% за диверсификация на икономиката по мярка 6.4 (увеличени средства). За публичния сектор са предназначени 28,80% (колкото и преди). От останалите три мерки, по които бенефициенти могат да са общините и нестопанския сектор е променен размерът само на мярка 7.02 от 3.05% на 2.96%, мярка 7.5 остава с 8.04% и мярка 1.3 с 1.88%.

Таблица 5 Нов бюджет на СВOMP

Мярка	Наименование	Стар бюджет	% от бюджета	Нов бюджет	% от бюджета
Мярка 1.3	„Краткосрочен обмен на опит и посещения в земеделски и горски стопанства”	70 000	1.88%	70 000	1,88%
Мярка 4.1	„Инвестиции в земеделски стопанства”	1 035 000	27.73%	955 019.45	25,58%
Мярка 4.2.	„Инвестиции в преработка/маркетинг на селскостопански продукти”	99 982.73	2.68%	99 982.73	2,68%
Мярка 6.4.1	„Инвестиции в подкрепа на неземеделски дейности”	1 039 017.27	27.84%	1 122 270.00	30,07%
Мярка 7.2	„Инвестиции в създаването, подобряването или разширяването на всички видове малки по мащаби инфраструктури”	1 075 000	28.80%	1 075 000	28,80%
Мярка 7.5	„Инвестиции за публично ползване в инфраструктурата за отдих, туристическа инфраструктура”	300 000	8.04%	300 000	8,04%
Мярка 7.02	„Стимулиране на местното развитие и активността на територията на МИГ чрез популяризиране на културно-историческото материално и нематериално наследство и спорта.”	113 700	3.05%	110 427,82	2,96%
	ОБЩО ЗА ПРОЕКТИ КЪМ СТРАТЕГИЯТА ЗА ВОМР:	3 732 700	100%	3 732 700	100%

Източник СВOMP

В края на периода за договаряне изпълнението на Стратегията пада под средното ниво, поради независещи от екипа на МИГ причини – част от бенефициентите, които са поканени за подписване на договор оттеглят проектите си, други вече с подписан договор ги прекратяват. Това налага обявяването на нови процедури и приеми по някои от мерките и прехвърляне на средства от една мярка към друга. По данни на ИСУН към септември 2023 г., МИГ е обявила 10 процедури по 7-те мерки от Стратегията с общо 16 приема досега. Те

надхвърлят бюджета, тъй като част от новите процедури са с остатъци от старите приеми и прехвърлените средства по мерките. Общата стойност на процедурите е 4 632 462 лева, като тук не е отразена все още необявената през септември нова процедура по мярка 6.4.1., която е с бюджет от 581 842,43 лева. С нея стойността на процедурите става 5 214 304,78 лева. Ако обаче, от сумата се премахнат последните три процедури, които са с остатъци от предишните приеми по мерките 7.5, 4.1 и 6.4.1 и съответно са част от предишните бюджети, както и се коригира процедурата по мярка 4.2 на 99 982,73 лева (в ИСУН е 290 017,27 лева), тъй по нея средствата са намалени и прехвърлени към други мерки, то бюджетът на обявените от МИГ процедури става точно 3 732 700 лева. Следователно МИГ е обявил процедури и приеми, които обхващат 100% от бюджета още преди 2023 г., тъй като последните три процедури през тази година са обявени заради откази на бенефициентите и прекратените проекти, съответно наличие на освободени средства по мерките.

Таблица 6 *Общо изпълнение на СВОМР*

Средства	Брой	БФП (лв.)	В % от бюджета
Бюджет и мерки на МИГ	7	3 732 700	100%
Обявени процедури ИСУН	10	4 632 462	124,1%
Обявени процедури МИГ	10	3 732 700	100%
Брой подадени проекти	64	5 521 634,49	147,9%
Одобрени от МИГ проекти	44	3 128 986	83,8%
Сключени договори	33 (22)	1 352 611,16	36,23%
Изплатени средства	11	767 485,36	20,56%

Източник ИСУН, Регистър проекти на МИГ

Според регистъра проекти на МИГ, подадените проекти са 64, като тук не се отчитат дублираните 5 проекта по мярка 1.3, които са подавани два пъти. В ИСУН подадените проекти са 62, тъй като не са включени последните два по мярка 4.1, които са само регистрирани от МИГ. Заявената БФП на всички подадени проекти е 5 521 634,49 лева (според Регистъра на МИГ) и стойността ѝ надхвърля бюджета, защото тук са и оттеглените, отхвърлените и прекратените проекти. Това означава, че от страна на бенефициентите е имало интерес по всички мерки в една или друга степен, с известно изключение на мярка 4.2. Одобрените от МИГ проекти са 44 с БФП от 3 128 986 лева или 83,8% от бюджета на Стратегията. В ИСУН одобрените проекти се водят 41 – без двата проекта по 4.1, но и още някой от проектите е пропуснат. Следва да се каже, че на местна основа СВОМР е с много добро изпълнение – в срок са обявени процедури и приеми по всички мерки, които

изчерпват бюджета на Стратегията, по мерките има достатъчно голям заявен интерес от страна на кандидатите, т.е. преценката за техните нужди е била адекватна и правилна.

По-нататъшното изпълнение на СВОМР обаче вече не зависи от екипа на МИГ, а от сроковете, в които се одобряват проектите от страна на администрацията, както и от негативните и външни спрямо изпълнението фактори – повишаване на цените и инфлацията. През 2022 г. договори са предложени на 11 бенефициента, като пет от тях оттеглят проектните си предложения (по мярка 4.1), заради прекомерното забавяне на одобрението, а други четири ги прекратяват. През 2023 г. до септември са сключени 15 договора, като от тях два са прекратени. Прекратени договори има и от сключените през предишните години. Така, от отбелязаните в ИСУН 33 договора, 11 са прекратени и се изпълняват 22, с обща БФП от 1 352 611,16 лева. Това сваля изпълнението на СВОМР на 36,23%. По разплащане на средствата, което също е в правомощията на ДФЗ, суми има постъпили суми в размер на 767 485,36 лева има само по 11 проекта, по другите 11 все още няма плащания. Изпълнението по този показател е 20,56%.

Както и през 2022 г., изводът е, че има много добро общо изпълнение на СВОМР от страна на екипа на МИГ и заявен интерес на бенефициентите и слабо изпълнение по сключени договори и изплатени средства, което се дължи на работата на ДФЗ.

По отношение работата на екипа на МИГ през всичките години на изпълнение на Стратегията е извършена значителна по обем работа, както по отношение на приема и одобрение на проектите, така и по отношение на информационните срещи и събития, популяризирането на Стратегията и консултациите с бенефициентите. Както се вижда от таблицата по-долу, работата по приемите започва още през 2019 г. като досега са подготвени правилата и проведени 10 процедури и 16 приема по тях (с новия по 6.4.1 ще станат 17). Работата по прилагането на СВОМР започва от 2018 г., като до септември 2023 г. са проведени 18 обществени обсъждания, 160 събития и 70 индивидуални консултации с потенциалните бенефициенти.

Таблица 7 Работа на МИГ по години

Година	2018	2019	2020	2021	2022	2023	Общо
Обявени процедури	-	3	3	1	-	3	10
Приеми по мерки	-	7.2 - първи прием 4.1 - първи прием 4.2 – първи прием	4.2 – втори прием 7.5 – два приема 6.4.1 – първи прием 7.02 – първи прием	7.02 – втори прием 1.3 – първи прием (преразгледана)	4.1 - втори прием по П от 2019 г. 6.4.1 – втори прием 1.3 – втори прием 7.2 – втори прием	7.5 – първи прием 4.1 – първи прием 6.4.1 – още няма прием	16
Подадени проекти	-	7 по мярка 7.2	19 по мярка 4.1 3 по мярка 4.2 2 по мярка 7.5 + 2 на втори прием 8 по мярка 6.4.1	5 по мярка 7.02 5 по мярка 1.3 (повторени)	2 по мярка 4.1 5 по мярка 1.3 2 по мярка 6.4.1	2 по мярка 4.1 2 по мярка 7.5 5 по мярка 7.2	64
Одобрени проекти от МИГ	-	7 по мярка 7.2	10 по мярка 4.1 1 по мярка 4.2 5 по мярка 6.4 2 по мярка 7.5	5 по мярка 7.02 5 по мярка 1.3 (повторени)	1 по 4.1 1 по 6.4.1 5 по мярка 1.3	5 по мярка 7.2 2 по мярка 7.5	44
Сключени договори	-	-	1 по мярка 7.2	5 по мярка 7.2 1 по мярка 7.5 1 по мярка 4.2 3 по мярка 6.4 1 по мярка 7.02	3 по мярка 7.02 1 по мярка 7.2 1 по мярка 7.5 1 по мярка 6.4	8 по мярка 4.1 1 по мярка 6.4.1 1 по мярка 7.02 5 по мярка 1.3	33
Обществени обсъждания	1 за промяна на СВOMP	1 по мярка 7.2 1 по мярка 4.1 1 по мярка 4.2 1 за промяна на СВOMP	1 по мярка 7.5 1 по мярка 6.4 1 по мярка 7.02	1 по мярка 1.3 1 за промяна на СВOMP	1 за мярка 4.1 1 за мярка 6.4.1 1 за мярка 1.3 1 за мярка 7.2 1 за мярка 7.5	1 за промяна на СВOMP 1 за мярка 4.1 1 за мярка 6.4.1	18
Обучения и информационни срещи по мерките и популяризиране на СВOMP	2 на местни лидери 1 на МИГ 2 по мярка 7.2 2 по мярка 4.2 10 инф. срещи 1 Годишна конференция	2 по мярка 4.1 2 по мярка 7.2 1 на екипа на МИГ 2 на местни лидери 12 срещи 2 пресконференции 2 Отворени врати 1 Год. конференция	2 по мярка 7.5 2 по мярка 6.4 8 по мярка 7.02 10 на местни лидери 14 инф. срещи за популяризиране на СВOMP	2 по мярка 7.2 1 по мярка 1.3 1 по м. 4.2 и м. 6.4 1 по мярка 7.02 10 на местни лидери 10 инф. срещи 2 инф. конференции 1 Празник на МИГ	15 обучения на местни лидери 23 инф. срещи 1 празник на МИГ	15 творчески работилници	160
Консултации с бенефициенти	19	22	12	8	5	4	70

3.2.Напредък по мерки, специфични цели и приоритети

Чрез 7-те мерки предвидени в Стратегията на МИГ следва да бъдат постигнати и 7 специфични цели, обединени в три приоритета. По всички приоритети и специфични цели има частичен или пълен напредък, тъй като по част от мерките има отстъпление от постигнатото досега заради отказаните и прекратени проекти.

По Приоритет 1: Повишаване на производителността и конкурентоспособността на малките и средни селски стопанства и преработвателни предприятия чрез технологична модернизация и повишаване на квалификацията специфичните цели са три, чиято реализация трябва да се осъществи чрез три мерки от ПРСР.

Мярка 1.3 „Краткосрочен обмен на опит и посещения в земеделски и горски стопанства“ допринася за изпълнение на Специфична цел 3 Повишаване на квалификацията на селските стопани и усвояване на добри практики. През 2021 г. по мярката е обявен прием по процедура BG06RDNP001-19.524 с бюджет от 70 000 лева. По нея са подадени и са одобрени 5 проекта, но процедурата е върната за преразглеждане. През 2022 г. по същата процедура е обявен втори прием, по който също има подадени и одобрени 5 проекта, които са с БФП от по 14 000 лева – общо 70 000 лева. И петте проекта вече са със сключен договор. Може да се каже, че тази специфична цел е в процес на постигане изцяло, тъй като индикаторът в СВOMP за 5 проекта, финансирани по мярката засега е изпълнен.

Мярка 4.1 „Инвестиции в земеделски стопанства“ е в изпълнение на Специфична цел 1 Повишаване конкурентоспособността и технологична модернизация на селското стопанство чрез реструктуриране и развитие на наличните мощности и насърчаване въвеждането на иновации в стопанствата. През 2019 г. по мярката е отворен първи прием по процедура BG06RDNP001-19.304 Подадени са 19 проекта, одобрени са 10 (плюс две резерви) с размер на БФП 624 331 лева (без резервите). Бюджетът на процедурата е 735 000 лева, остатъкът е 110 663 лева, БФП на резервните проекти е на стойност 114 071 лв.. През 2020 г. по мярката е получен допълнителен бюджет и общият размер на средствата в СВOMP по тази мярка става 1 035 000 лева. През 2022 г. по същата процедура BG06RDNP001-19.304 е отворен втори прием с бюджет от 303 897 лева. Подадени са още два проекта, одобрен е един проект с БФП 74 400 лева. От първия прием договор е предложен на 12 от бенефициентите, но 5 от

тях оттеглят проектните си предложения, вкл. и от ИСУН. Сключени са 7 договора. От втория прием за подадения и одобрен един проект е сключен и 1 договор. Общо сключените договори са 8 от двата приема с БФП от 554 382,92 лв. Тъй като екипът е преценил, че изпълнението на проектите по тази мярка изисква по-дълго време и интересът на бенефициентите към нея намалява в края на периода за договаряне, средства от бюджета на мярката в размер на 79 981 лева са прехвърлени към мярка 6.4.1, към която има заявен по-голям интерес. Общият бюджет на мярка 4.1 в СВOMP става 955 019,45 лева. Междувременно единият от сключените договори е прекратен и проектите стават 7 с обща БФП от 480 695,72 лева. С остатъците от приемите и освободената БФП, през 2023 г. е обявена нова процедура BG06RDNP001-19.779 на стойност 409 727,81 лева. По нея има подадени два проекта с обща БФП от 99 217,17 лева (според Регистъра проекти на МИГ). Дори до края на годината да бъде проведен нов прием, вероятно ще има неизразходвани средства по мярката. Специфичната цел е в процес на частично постигане, тъй като по нея все още няма приключени проекти, плащания до септември месец има само по 2 от проектите, т.е. възможни са и още откази. Засега при индикатор 11 проекта, сключените договори са 7, а с тези от новия прием ще станат евентуално 9. Частичното изпълнение не е по вина на МИГ, тъй като времето между 2019 г., когато е приемът и 2022 г., когато са предложени договори на бенефициентите е твърде дълго и причината за оттеглянето на проектите не е само в повишението на цените, а в цялостната променена ситуация в държавата, както и на намеренията и плановете на бенефициентите.

Мярка 4.2 „Инвестиции в преработка/маркетинг на селскостопански продукти“ е за постигане на Специфичната цел 2 Развитие и модернизация на преработвателните предприятия и маркетинга на техните селскостопански продукти. По мярката са обявени два приема още през 2019/2020 г. по процедура BG06RDNP001-19.310. Подадени са три, но е одобрен само един проект с БФП от 99 982 лева. Общият бюджет по мярката е първоначално 390 000 лева, а обявеният по процедурата на МИГ прием е с БФП от 290 017 лева. Тъй като от екипа на МИГ се преценява, че няма да има повече интерес от страна на бенефициентите, остатъкът от средствата от 290 018 лева е прехвърлен към мярка 6.4.1. Като нов бюджет на мярка 4.2 в СВOMP остават 99 982 лева, колкото е БФП на проекта. Този проект е със сключен договор и напълно изплатен, т.е. изпълнен. Средствата от бюджета са изцяло

разходвани и нови приеми не се предвиждат. Не са постигнати заложените индикатори за подпомагане на 4 бенефициента чрез 4 проекта. Специфичната цел е частично постигната.

По Приоритет 2: Повишаване на жизнения стандарт и увеличаване на заетостта чрез развитие на неземеделски дейности и опазване на културно-историческото и природно наследство са заложили две специфични цели, които трябва да бъдат постигнати чрез две мерки – едната от ПРСР, а другата извън обхвата на мерките от Регламент 1305/2013, но съответстваща на неговите цели (собствена мярка на МИГ).

Мярка 6.4.1 „Инвестиции в подкрепа на неземеделски дейности“ е за постигането на Специфична цел 1 Развитие на неземеделски дейности, услуги и туризъм. Първият прием е осъществен през 2020 г. по процедура BG06RDNP001-19.314 с бюджет от 550 000 лева (колкото е и първоначалният бюджет на мярката в СВОМР). На първия прием са подадени 8 проекта с БФП от 796 854,23 лв., един от тях е отхвърлен, два остават за резерви, а одобрените проекти са 5 с обща БФП 541 420 лв. Остатъкът е 8 580 лева, от допълнителните за СВОМР 199 000 лв. са за тази мярка, към нея са прехвърлени и средства от мярка 4.2 в размер на 290 018 лева, като така общият бюджет на мярка 6.4 в СВОМР става 1 039 017,27 лева. Вторият прием е проведен през 2022 г. с бюджет 377 289 лева по същата процедура. Подадени са два проекта, одобрено е едно проектно предложение с размер на БФП 37 487,50 лева. От одобрените на първия прием 7 проекта, вкл. и резервите, единият е отхвърлен от ДФЗ, другият е с производство по администриране на нередност, сключените договори са 5. От тях два са прекратени и се изпълняват три проекта с обща БФП от 315 546,24 лева. Междувременно, бюджетът в СВОМР е увеличен до 1 122 270,00 лева след прехвърляне на средства от мярка 4.1 и мярка 7.02. През 2023 г. по мярката е изготвена нова процедура BG06RDNP001-19.792 с бюджет от 581 842,43 лева, по която все още няма обявени приеми. Заложената специфична цел е постигната частично, тъй като и трите проекта в Регистъра на МИГ се водят приключени (не и в ИСУН). Индикаторът в СВОМР е пет проекта и пет бенефициента, като вероятно ще бъде достигнат. Не е ясно обаче дали бюджетът ще бъде разходван изцяло, тъй като в момента е на една четвърт от предвиденото.

Мярка 7.02 „Стимулиране на местното развитие и активността на територията на МИГ чрез популяризиране на културно-историческото материално и нематериално наследство и спорта“ е предвидена за реализацията на Специфична цел 2 Опазване на културно

историческото и природно наследство. Мярката е извън ПРСР, но съответстваща на целите на Регламент 1305/2013 г. като по нея се очаква популяризиране на културно-историческото материално и нематериално наследство и спорта и бенефициенти от гражданския сектор. По мярката е обявена процедура BG06RDNP001-19.457 през 2020 г. първи прием и през 2021 г. втори прием. Бюджетът на процедурата е 113 700 лева. На двата приема са подадени и одобрени от МИГ пет проекта с БФП 113 488 лева, т.е. остатъкът е 212 лева. Всички проекти са със сключени договори, но два от тях са прекратени. Изпълнени се 3 проекта с обща БФП от 71 939,58 лева. Първоначалният остатък от средствата по мярката в размер на 3 272,18 лева е прехвърлен към мярка 6.4.1. Както се вижда обаче, заради прекратените проекти и въпреки намаления бюджет на мярката, остатъкът е 38 488,24 лева БФП. Тази специфична цел е частично постигната засега – при индикатор 5 проекта и 5 бенефициента са подпомогнати трима.

Приоритет 3: Подобряване на условията на живот чрез развитие на публичната инфраструктура и условията за отдих и туризъм има две специфични цели, които следва да бъдат постигнати чрез две мерки на ПРСР.

Мярка 7.2 „Инвестиции в създаването, подобряването или разширяването на всички видове малка по мащаби инфраструктура“ е предвидена за постигането на Специфична цел 1 Подобряване на техническата инфраструктура. Проблеми с реализацията ѝ има още през миналата година, тъй като поради повишените цени в строителството общините са подали отказ за изпълнение на някои от проектите. По мярката първоначалния бюджет е 775 000 лева и на тази стойност е и обявената процедура BG06RDNP001-19.278 през 2019 г. По нея са подадени и одобрени от МИГ 7 проектни предложения с обща БФП 772 262 лева (остатъкът е 2 738 лева). Всичките 7 проекта от първия прием са със сключени договори, но 4 от тях са прекратени. Изпълняват се три проекта с обща БФП 314 446,89 лева. При увеличаването на бюджета на СВOMP е увеличен и бюджета на мярката, който става 1 075 000 лева. С остатъка от новия бюджет и освободената БФП, през 2022 г. е обявен втори прием по същата процедура с бюджет от 760 426 лева. По него са подадени и одобрени 5 нови проектни предложения с обща БФП 728 044,49 лева. Ако те бъдат изпълнени, специфичната цел ще бъде постигната (по индикатори 4 проекта и 2 бенефициента – двете общини на МИГ).

Мярка 7.5 „Инвестиции за публично ползване в инфраструктура за отдых, туристическа информация и малка по мащаб туристическа инфраструктура“ е за реализация на Специфична цел 2 Развитие на малка инфраструктура в областта на отдиха и туризма. По процедура BG06RDNP001-19.360 с бюджет 300 000 лева, колкото е и в СВОМР са проведени два приема още през 2020 г. Подадени са общо 4 проекта и одобрени от МИГ 2 проекта с БФП от 299 687 лева. И по двата проекта има сключени договори, но и двата са прекратени. Тъй като на практика по мярката няма разходвани средства, през 2023 г. е обявена нова процедура BG06RDNP001-19.724 с бюджет отново от 300 000 лева. По нея има подадени и одобрени от МИГ нови два проекта с БФП от 299 011,42 лева. И двата са на общините, за разлика от предишните проекти, от които единият е на туристическо дружество (нестопански сектор). Ако проектите бъдат изпълнени до края на периода, специфичната цел ще бъде изцяло постигната (2 проекта и 2 бенефициент по индикатори), а средствата от бюджета изразходвани.

Като цяло напредъкът по изпълнение на приоритетите и специфичните цели на СВОМР е частичен. Макар че засега Приоритет 3 е с най-слабо изпълнение, вероятно проектите на общините (публичен сектор) ще бъдат реализирани и целите постигнати. Под най-голям риск са проектите за стопанския сектор в първите два Приоритета на СВОМР, тъй като там има много откази на бенефициенти и може би ще има още такива, както и поради мудната работа на ДФЗ и скъсения срок за изпълнение хората просто не искат да кандидатстват (този проблем го има и при други МИГ). По целите и мерките на Приоритет 1 има частично изпълнение за мярка 1.4 с шанс за по-голямо договаряне при евентуални нови приеми, частично изпълнение за мярка 4.2, за която не се предвиждат повече приеми и индикаторите няма да бъдат изпълнени. За мярка 1.3 по същия приоритет ще има цялостно изпълнение на цели и индикатори, стига проектите да бъдат реализирани. За Приоритет 2 по мярка 6.4.1 има също частично изпълнение и откази на бенефициенти, но е предвиден нов прием. Ако бъдат подадени и одобрени достатъчно нови проекти, все още има шанс индикаторите да бъдат постигнати и целта изпълнена. Същото важи и за мярка 7.02, която остава единствената, предназначена за нестопанския сектор, при положение, че се обяви нов прием.

Напредъкът по мерките и договорите е обобщен в следващата таблица:

Таблица 8 Напредък по мерките на СВОМР

Мярка	Отворени приеми по мерки/ процедури	Брой подадени проекти	Брой одобрени от МИГ проекти	Стойност на одобрените проекти	Размер на БФП в лева	Бюджет по процедура	Бюджет по СВОМР	Брой сключени договори
1.3	1 (първи прием)	5	5 отхвърлени	69 600	69 600	70 000	70 000	Върната процедура
	1 (втори прием)	5	5	70 000	70 000	70 000	70 000	5
4.1	1 (първи прием)	19	10 2 резерви 7 отхвърлени	1 183 464	624 331	735 000	955 019 (79 981 прехвърлен и към 6.4.1)	7 (1 прекратен) 5 оттеглени
	1 (втори прием)	2	1	148 800	74 400	303 897		1
	2 (първи прием)	2	-	-	99 217	409 727		-
4.2	1 (първи прием)	2	1 1 отхвърлен	199 965	99 982	290 017 (прехвърлен и остатък към 6.4.1)	99 982	1
	1 (втори прием)	1	0 1 отхвърлен	-	-			
6.4.1	1 (първи прием)	8	5 1 отхвърлен, 2 резерви	721 894	541 420	550 000	1 122 270	5 (2 прекратени)
	1 (втори прием)	2	1	112 462	37 487	377 289		-
	2 (не е обявен)	-	-	-	-	-		-
7.2	1 (първи прием)	7	7	772 262	766 250	775 000	1 075 000	7 (4 прекратени)
	1 (втори прием)	5	5	728 044	728 044	760 426		-
7.5	1 (първи прием)	2	1 отхвърлен 1 оттеглен	-	-	300 000	300 000	-
	1 (втори прием)	2	2	299 687	299 687			2 (2 прекратени)
	2 (първи прием)	2	2	299 011	299 011	300 000	300 000	-
7.02	1 (първи прием)	4	4	113 488	99 916	113 700 (3 272 към 6.4.1)	113 700	4 (2 прекратени)
	1 (втори прием)	1	1	13 572	13 572			1
	10/16	64	44	-	3 128 986	4 632 462	3 732 700	33/22

3.3. Дейности на МИГ по управление и популяризиране на Стратегията

Основните дейности на МИГ са свързани с приема и одобрението на проекти, което и основната част от механизма по прилагане на СВОМР. Към него се включват и обученията, информационните срещи и консултациите на потенциалните бенефициенти, изготвянето на различни документи и правилата по процедурите, обществените обсъждания, процесите по взимането на решения и одобрение на проектите. Въздействието върху територията е резултат от своевременните и успешни приеми на проекти, съответно на сключените договори и изпълнените сред тях. Дейностите по популяризирането на Стратегията и на подхода ВОМР допълват прякото изпълнение и са средство за реализиране на добавената стойност на подхода. Чрез тях се осъществяват първите въздействия върху местната общност – увеличава се информираността относно европейските фондове, мотивира се инвестиционната активност и съответно се повишават възможностите и капацитета не само на потенциалните бенефициенти, но и на всички участници.

Всички въздействия и ефекти от прилагането на СВОМР се обобщават в Годишните доклади на МИГ и чрез ежегоден Анали за въздействието върху територията. По тази причина в следващите таблици са обобщени дейностите за 2022 г. и периода до септември 2023 г.

През 2022 г. са проведени четири приема по мерките 4.1 (втори прием по процедура от 2019 г.), 1.3 (по процедура от 2020 г.), 5.4.1 (процедура от 2020 г.) и 7.2 (процедура от 2019 г.) На приемите са подадени общо 9 проекта и 7 са одобрени от МИГ. Подписани са 6 договора с бенефициенти (три от тях са прекратени), има и оттеглени от бенефициентите 5 проекта по мярка 4.1 при покана за сключване на договор. Изготвени са насоки за кандидатстване по четирите мерки на осъществените приеми, както и насоки за новата процедура по мярка 7.5, чиито прием е през следващата година. Проведени са и съответните обществени обсъждания. Организиран са 23 информационни срещи за запознаване на общността с напредъка по СВОМР и мерките, както и за предстоящите приеми. Обученията на местни лидери и потенциални бенефициенти са 15. Индивидуалните консултации са 5. За популяризиране на СВОМР е проведен Празник на МИГ в продължение на 4 дни в различни населени места. Публикациите в медиите са 6, произведени и разпространени са различни рекламни материали.

Таблица 9 Дейности на МИГ през 2022 г.

2022		
Процедури (0) и приеми по проекти (4)		
Процедури	Приеми	Подадени/ одобрени проекти
BG06RDNP001-19.304 - МИГ Долна Митрополия – Долни Дъбник Мярка 4.1 „Инвестиции в земеделски стопанства“ (от 2019 г.)	Втори прием От 01.08. до 27.09.	2 подадени проекта 1 одобрен от МИГ
BG06RDNP001-19.524 - МИГ Долна Митрополия – Долни Дъбник Мярка 1.3. „Краткосрочен обмен на опит в управлението на земеделски и горски стопанства и посещения на земеделски и горски стопанства“ (от 2021)	Втори прием От 03.10. до 07.11	5 подадени проекта 5 одобрени от МИГ
BG06RDNP001-19.314 - МИГ Долна Митрополия – Долни Дъбник Мярка 6.4.1. „Инвестиции в подкрепа на неземеделски дейности“ (от 2020 г.)	Втори прием От 03.10. до 07.11	2 подадени проекта 1 одобрен от МИГ
BG06RDNP001-19.278 - МИГ Долна Митрополия – Долни Дъбник Мярка 7.2 „Инвестиции в създаването, подобряването или разширяването на всички видове малка по мащаби инфраструктура“ (от 2019 г.)	Втори прием От 19.12. до 20.02.2023	-
Сключени договори (6)		
Бенефициент/ Процедура	Стойност/ БФП	Дата на сключване
ДЖОМАН ЕООД BG06RDNP001-19.314 Мярка 6.4.1	149 000 БФП: 111 600	03.02.2022
ТУРИСТИЧЕСКО ДРУЖЕСТВО СТУДЕНЕЦ BG06RDNP001-19.360 Мярка 7.5	БФП: 145 500	03.02.2022 (прекратен)
ОБЩИНА ДОЛНА МИТРОПОЛИЯ BG06RDNP001-19.278 Мярка 7.2 (тенис-кортове)	БФП: 100 043,96	01.04.2022 (прекратен)
НЧ ИЛИЯ БЕШКОВ - 1898 НЧ BG06RDNP001-19.457 Мярка 7.02 (Иновативен подход)	БФП: 24 975,64	07.04.2022 (прекратен)
НЧ ИЛИЯ БЕШКОВ - 1898 BG06RDNP001-19.457 Мярка 7.02 (Спортни танци)	БФП: 13 572,60	14.06.2022 (прекратен)
РОБОТИКСЛАБ АКАДЕМИ Сдружение BG06RDNP001-19.457 Мярка 7.02 (дигитални деца)	21 949 БФП: 21 949	29.09.2022
Обществени обсъждания (5)		
<p>-Насоки за кандидатстване по процедура чрез подбор на проектни предложения по процедура BG06RDNP001-19.304 МИГ–Долна Митрополия-Долни Дъбник с два крайни срока за кандидатстване, Мярка 4.1 „Инвестиции в земеделски стопанства“ – Втори прием (20.07.2022 г.)</p> <p>-Насоки за кандидатстване по процедура чрез подбор на проектни предложения по процедура BG06RDNP001-19.314 МИГ–Долна Митрополия-Долни Дъбник с два крайни срока за кандидатстване, Мярка 6.4.1 „Инвестиции в подкрепа на неземеделски дейности“ – Втори прием (21.09.2022 г.)</p> <p>-Насоки за кандидатстване по процедура чрез подбор на проектни предложения по процедура BG06RDNP001-19.524 МИГ–Долна Митрополия-Долни Дъбник с два крайни срока за кандидатстване, Мярка 1.3 „Краткосрочен обмен на опит в управлението на земеделски и горски стопанства и посещения на земеделски и горски стопанства“ – Втори прием (21.09.2022 г.)</p>		

-Насоки за кандидатстване по процедура чрез подбор на проектни предложения по процедура № BG06RDNP001-19.278 - МИГ Долна Митрополия – Долни Дъбник Мярка 7.2 „Инвестиции в създаването, подобряването или разширяването на всички видове малка по мащаби инфраструктура“ – Втори прием (06.12.2022 г.)

-Насоки за кандидатстване по процедура чрез подбор на проектни предложения по процедура № BG06RDNP001-19.724 - МИГ Долна Митрополия – Долни Дъбник Мярка 7.5. „Инвестиции за публично ползване в инфраструктура, туристическа инфраструктура и малка по мащаб туристическа инфраструктура“ (06.12.2022 г.)

Обучения и информационни срещи по мерките на СВOMP (38)

Тема/събитие	Място	Дата
1. Обучение на местни лидери, вкл. представители на колективните органи на МИГ и бенефициенти с цел повишаване на информираността и подготовката им за мерките от СВOMP, механизмите и процедурите за управление и отчитане на проекти за 10 участника	гр. Долна Митрополия	04.08.2022 г.
2. Обучение на местни лидери за 10 участника	гр. Тръстеник	05.08.2022 г.
3. Обучение на местни лидери за 10 участника	с. Байкал	08.08.2022 г.
4. Обучение на местни лидери за 10 участника	с. Божурица	09.08.2022 г.
5. Обучение на местни лидери за 10 участника	с. Ореховица	10.08.2022 г.
6. Обучение на местни лидери за 10 участника	с. Горна Митрополия	11.08.2022 г.
7. Обучение на местни лидери за 10 участника	с. Подем	12.08.2022 г.
8. Обучение на местни лидери за 10 участника	с. Петърница	15.08.2022 г.
9. Обучение на местни лидери за 10 участника	с. Крушовица	16.08.2022 г.
10. Обучение на местни лидери за 10 участника	с. Петърница	30.08.2022 г.
11. Обучение на местни лидери за 10 участника	гр. Долна Митрополия	31.08.2022 г.
12. Обучение на местни лидери за 10 участника	с. Славовица	26.09.2022 г.
13. Обучение на местни лидери за 10 участника	с. Садовец	27.09.2022 г.
14. Обучение на местни лидери за 10 участника	с. Брегаре	10.10.2022 г.
15. Обучение на местни лидери за 10 участника	гр. Долна Митрополия	11.10.2022 г.
1. Информационна среща с цел запознаване на местната общественост с дейността на МИГ, с напредъка на изпълнение на дейностите и мерките, включени в СВOMP и предстоящите приеми на проектни предложения до края на 2022 г., повишаване на интереса и информираността за участие в процеса ВOMP за 10 участника	с. Ореховица	05.07.2022 г.
2. Информационна среща за 10 участника	гр. Тръстеник	05.07.2022 г.
3. Информационна среща за 10 участника	с. Горна Митрополия	05.07.2022 г.
4. Информационна среща за 10 участника	с. Славовица	06.07.2022 г.
5. Информационна среща за 10 участника	с. Байкал	06.07.2022 г.
6. Информационна среща за 10 участника	с. Крушовене	06.07.2022 г.
7. Информационна среща за 10 участника	с. Гостиля	07.07.2022 г.
8. Информационна среща за 10 участника	с. Ставерци	07.07.2022 г.
9. Информационна среща за 10 участника	с. Брегаре	07.07.2022 г.
10. Информационна среща за 10 участника	с. Комарево	08.07.2022 г.
11. Информационна среща за 10 участника	с. Подем	08.07.2022 г.
12. Информационна среща за 10 участника	с. Рибен	08.07.2022 г.
13. Информационна среща за 10 участника	гр. Долна Митрополия	11.07.2022 г.

14. Информационна среща за 10 участника	с. Божурица	12.07.2022 г
15. Информационна среща за 10 участника	с. Победа	12.07.2022 г
16. Информационна среща за 10 участника	с. Биволаре	12.07.2022 г
17. Информационна среща за 10 участника	с. Бъркач	13.07.2022 г
18. Информационна среща за 10 участника	с. Петърница	13.07.2022 г
19. Информационна среща за 10 участника	с. Градина	13.07.2022 г
20. Информационна среща за 10 участника	с. Горни Дъбник	14.07.2022 г
21. Информационна среща за 10 участника	с. Крушовица	14.07.2022 г
22. Информационна среща за 10 участника	с. Садовец	14.07.2022 г
23. Информационна среща за 10 участника	гр. Долни Дъбник	15.07.2022 г
Индивидуални консултации с бенефициенти (5)		
Мъже	Жени	Общо
4	1	5
Популяризиране на СВОР		
„Празник на МИГ „Пазителите на традиции“ за популяризиране на Стратегията за ВОР	гр. Долни Дъбник	20.12.2022 г.
	с. Победа, с. Ореховица и гр. Долна Митрополия	21.12.2022 г.
	с. Крушовица и гр. Тръстеник	22.12.2022 г.
	гр. Тръстеник	23.12.2022 г.
Успешно изпълнен Транснационален проект на МИГ ДОЛНА МИТРОПОЛИЯ – ДОЛНИ ДЪБНИК	https://plevenzapleven.bg/	14.03.2022
Ново успешно сътрудничество между Местна инициативна група /МИГ/ Долна Митрополия – Долни Дъбник и МИГ Тиренико Маре, Монти е Борджи	https://www.plevenpress.com/	25.02.2022
Започна изграждане на спортна площадка в село Крушовица	https://plevennews.com/	28.03.2022
Община Долна Митрополия подписа договор за предоставяне на безвъзмездна финансова помощ	https://www.plevenpress.com/	06.04.2022
Местната инициативна група Долна Митрополия – Долни Дъбник започват информационни срещи в двете общини	https://www.plevenpress.com/	15.06.2022
Сдружение „МИГ Долна Митрополия – Долни Дъбник“ обявява процедура за прием на проектни предложения по Мярка 4.1 „Инвестиции в земеделски стопанства“	https://plevenzapleven.bg/	01.08.2022
МИГ Долна Митрополия – Долни Дъбник прави допитване до гражданите във връзка със Стратегията за ВОР	https://plevenzapleven.bg/	25.08.2022
„Пазители на традициите“ – празник на МИГ Долна Митрополия – Долни Дъбник	https://plevenzapleven.bg/	13.12.2022
„Пазители на традициите“ – празник на МИГ Долна Митрополия – Долни Дъбник	https://plevenzapleven.bg/	16.12.2022
Изработени и разпространени рекламни и информационни материали: информационен бюлетин, рекламни химикалки, тефтери, папки, памучни торби, топки, тениски, хартиено кубче, бутилки с вода, работни календари;		

През 2023 г. работата на екипа на МИГ по прилагане и управление на Стратегията, както и за нейното популяризиране продължава с усилен темпове. До септември месец са проведени два приема по нови процедури по мерките 4.1 и 7.5, подготвена е нова процедура и за мярка 6.4.1. Подадените проекти са общо 9 – 5 по приема на мярка 7.2 от предишната година и 4 по приемите по новите процедури. Подписаните договори с бенефициенти са доста повече – 15 на брой, като само 2 от тях са прекратени. Изготвени са насоки за кандидатстване за новите приеми, както и за новата процедура по 6.4.1. През март е сключено допълнително споразумение за промяна на СВOMP, чрез която се прехвърлят средства към мярка 6.4.1. Съответно са проведени 3 обществени обсъждания. За повишаване информираността на потенциалните бенефициенти и на местната общност относно съхранението на културното наследство и идентичността са организирани 15 събития – уркшопи – тематични творчески работилници в различни населени места на двете общини. Консултираните бенефициенти са 4. За популяризирането на СВOMP засега има 4 публикации в местните медии, произведени са и рекламни материали.

Таблица 10 Дейности на МИГ към 10.09.2023 г.

2023		
Процедури (3) и приеми по проекти (2)		
Процедури	Приеми	Подадени/ одобрени проекти
-	По прием от 2022 г. за мярка 7.2	5 подадени 5 одобрени от МИГ
BG06RDNP001-19.724 - МИГ Долна Митрополия – Долни Дъбник Мярка 7.5 „Инвестиции за публично ползване в инфраструктура, туристическа инфраструктура и малка по мащаб туристическа инфраструктура“	Първи прием от 06.02. до 03.04	2 подадени 2 одобрени от МИГ
BG06RDNP001-19.779 - МИГ Долна Митрополия – Долни Дъбник Мярка 4.1 „Инвестиции в земеделски стопанства“	Първи прием От 24.07. до 04.09.	2 подадени проекта
BG06RDNP001-19.792 -МИГ Долна Митрополия - Долни Дъбник, Мярка 6.4.1. „Инвестиции в подкрепа на неземеделски дейности“	Не е обявена	-
Сключени договори (15)		
Бенефициент/ Процедура	Стойност/ БФП	Дата на сключване
КАМЕЛИЯ - ВАСИЛ ГЕТОВ 1 ЕООД BG06RDNP001-19.304 МИГ Долна Митрополия – Долни Дъбник Мярка 4.1 „Инвестиции в земеделски стопанства“	147 990 БФП: 73 995	13.02.2023

ЗП АЛЕКСАНДЪР ПЕТРОВ BG06RDNP001-19.304 МИГ Долна Митрополия – Долни Дъбник Мярка 4.1 „Инвестиции в земеделски стопанства“	139 800 БФП: 83 880	10.03.2023
ЕТ ГЕРГИНА СТОЯНОВА BG06RDNP001-19.304 МИГ Долна Митрополия – Долни Дъбник Мярка 4.1 „Инвестиции в земеделски стопанства“	136 906 БФП: 68 453	01.03.2023
ЕТ СТАНИТА-СТАНКА ПЕТРОВА BG06RDNP001-19.314 МИГ Долна Митрополия - Долни Дъбник, Мярка 6.4.1. "Инвестиции в подкрепа на неземеделски дейности"	БФП: 18 432,88	31.03.2023 (прекратен)
ЗП СТЕФАН ДИМИТРОВ BG06RDNP001-19.304 МИГ Долна Митрополия – Долни Дъбник Мярка 4.1 „Инвестиции в земеделски стопанства“	БФП: 68 963,57	28.03.2023 (прекратен)
ЗП ЦВЕТОМИР НЕЧЕВ BG06RDNP001-19.304 МИГ Долна Митрополия – Долни Дъбник Мярка 4.1 „Инвестиции в земеделски стопанства“	148 800 БФП: 74 400	11.04.2023
ИВАПРЕС ЕООД BG06RDNP001-19.304 МИГ Долна Митрополия – Долни Дъбник Мярка 4.1 „Инвестиции в земеделски стопанства“	32 857.44 БФП: 16 428.72	17.05.2023
ИНОВАТИВНИ ПРАКТИКИ СДРУЖЕНИЕ BG06RDNP001-19.524 Мярка 1.3	14 000 БФП: 14 000	25.07.2023
ИНОВАТИВНИ ПРАКТИКИ СДРУЖЕНИЕ BG06RDNP001-19.524 Мярка 1.3	14 000 БФП: 14 000	25.07.2023
ИНОВАТИВНИ ПРАКТИКИ СДРУЖЕНИЕ BG06RDNP001-19.524 Мярка 1.3	14 000 БФП: 14 000	25.07.2023
ИНОВАТИВНИ ПРАКТИКИ СДРУЖЕНИЕ BG06RDNP001-19.524 Мярка 1.3	14 000 БФП: 14 000	05.09.2023
ИНОВАТИВНИ ПРАКТИКИ СДРУЖЕНИЕ BG06RDNP001-19.524 Мярка 1.3	14 000 БФП: 14 000	05.09.2023
НАРОДНО ЧИТАЛИЩЕ ГЕОРГИ САВА РАКОВСКИ - 1927 BG06RDNP001-19.457 Мярка 7.02. (банатски българи)	24 992.18 БФП: 24 992.18	03.02.2023
РОЗИТА - 98 ООД BG06RDNP001-19.304 Мярка 4.1	148 950 БФП: 74 475	08.03.2023
ЗП ХРИСТО МАНОЛОВ BG06RDNP001-19.304 Мярка 4.1	148 440 БФП: 89 064	13.02.2023
Обществени обсъждания (3)		
<p>-Проект на промени в Стратегия за Водено от общностите местно развитие (14.02.2023 г.)</p> <p>-Насоки за кандидатстване по процедура чрез подбор на проектни предложения по процедура № BG06RDNP001-19.779 - МИГ Долна Митрополия – Долни Дъбник Мярка 4.1 „Инвестиции в земеделски стопанства“ (06.06.2023 г.)</p> <p>-Насоки за кандидатстване по процедура чрез подбор на проектни предложения № BG06RDNP001-19.792 - МИГ Долна Митрополия – Долни Дъбник Мярка 6.4.1. „Инвестиции в подкрепа на неземеделски дейности“ (30.08.2023)</p>		

Обучения и информационни срещи по мерките на СВОМР (15)		
Тема/събитие	Място	Дата
1. Творческа работилница - едномесечни събития/уъркшоупи - тематични творчески работилници, целящи засилване на местното лидерство и участие на местната общност в процесите на съхранение на местните традиции и културно наследство, чрез използване на подхода ВОМР и Стратегията на МИГ – за минимум 15 участника	гр. Долна Митрополия	19.06.2023
2. Творческа работилница	с. Горна Митрополия	23.06.2023
3. Творческа работилница	с. Победа	07.07.2023
4. Творческа работилница	с. Петърница	11.07.2023
5. Творческа работилница	с. Горни Дъбник	11.07.2023
6. Творческа работилница	с. Ореховица	12.07.2023
7. Творческа работилница	с. Комарево	19.07.2023
8. Творческа работилница	с. Подем	27.07.2023
9. Творческа работилница	с. Победа	25.07.2023
10. Творческа работилница	с. Крушовене	03.08.2023
11. Творческа работилница	с. Комарево	23.08.2023
12. Творческа работилница	с. Байкал	24.08.2023
13. Творческа работилница	с. Байкал	28.08.2023
14. Творческа работилница	с. Крушовица	31.08.2023
15. Творческа работилница	с. Горна Митрополия	01.09.2023
Индивидуални консултации с бенефициенти (4)		
Мъже	Жени	Общо
3	1	4
Популяризиране на СВОМР		
Сдружение „МИГ Долна Митрополия – Долни Дъбник“ обявява процедура за прием на проектни предложения по Мярка 7.5 „Инвестиции за публично ползване в инфраструктура, туристическа инфраструктура и малка по мащаб туристическа инфраструктура“	https://plevenzapleven.bg/	06.02.2023
МИГ Долна Митрополия – Долни Дъбник подписа шести договор с бенефициент по мярка 4.1	https://udigest-pleven.eu/	05.04.2023
Подписан е седми административен договор за предоставяне на безвъзмездна финансова помощ по мярка 4.1 в МИГ Долна Митрополия – Долни Дъбник	https://udigest-pleven.eu/	19.04.2023
МИГ Долна Митрополия – Долни Дъбник прави допитване до гражданите във връзка с разработване на Стратегия за ВОМР за период 2023-2027 г.	https://plevenzapleven.bg/	12.06.2023
МИГ Долна Митрополия – Долни Дъбник обявява прием на проектни предложения	https://plevenzapleven.bg/	24.07.2023

Сдружение „МИГ Долна Митрополия – Долни Дъбник“ кани на информационни конференции на 31 август	https://plevenzapleven.bg/	25.08.2023
Изработени и разпространени рекламни и информационни материали: рекламни тетрадки, щипки за бележки, цветни моливи в моливник, скицник, възглавница за пътуване, дигитална везна за багаж, химикалки, USB кабели за зареждане с различни накрайници		

Като цяло, през двете последни години, обхванати в анализа, МИГ е свършил значителна по обем работа по подготовка на процедури, организиране на приеми и одобрение на проекти. Голяма част от нея се явява допълнителна към основното изпълнение, тъй като отказите на бенефициентите и прекратяването на проекти освобождава БФП и се налага обявяването на нови приеми, както и изготвянето на нови процедури, при положение че бюджетите по съответните мерки принципно са били изразходвани почти изцяло на предишните приеми. Процедурите и решенията по одобрението на проектите са взимани прозрачно и са спазени всички нормативно установени срокове.

МИГ има много добре поддържан интернет сайт, на който се публикуват поканите за приемите, обществените обсъждания и насоките за кандидатстване, реда за оценка на проектите, официалните доклади на оценителните комисии, води се и прегледен Регистър на подадените проекти и техния статус. В секцията новини, освен информация за приемите, срещите, сключените договори и др., се съдържат и по-разчупени разкази за стопанствата на бенефициенти, читалищата, празниците. Дадени са полезни връзки към МЗХГ, ДФЗ, сайтовете на двете общини и др. Положително въздействие за информираността на местната общност относно работата на МИГ има и създадената фейсбук страница.

По отношение на популяризирането на СВОМР дейностите са в рамките на задължителните, като все пак през 2023 г. провеждането на срещите под формата на творчески работилници е иновативно решение на екипа. Не трябва да се забравя, че наред с другите неща, върви и подготовката и обсъждането на новата Стратегия за ВОМР за периода 2021-2027 г., което поражда допълнителни ангажименти.

4. Проекти реализирани на територията на общините

Проектите по СВОМР са част от всички интервенции по Оперативните програми, реализирани на територията на двете общини. Очаква се въздействието им да бъде кумулативно, тъй като промяната в различните показатели, с които се измерват ефектите е резултат от направените инвестиции като цяло. В Програмния период 2014-2020 г. развитието на селските райони е приоритет на ОСП, но е част и от интегрираното развитие на регионите (политиката на сближаване). Териториалният подход като основен принцип се осъществява едновременно „отгоре-надолу“ чрез секторните интервенции в общинските планове и „отдолу-нагоре“ чрез подхода ВОМР. „Основен върху района“ се прилага и в двата случая, затова и инвестициите са „интегрирани“, основани на нуждите и потенциала, а постигнатите резултати трябва да бъдат преценявани като общо въздействие.

До септември 2023 г. общо усвоените средства по ЕСИФ за България са в размер на 23 454 322 348 лева (с малко над 4 млрд. в сравнение със същия период през миналата година). Средно на човек за страната се падат по 3 637 лева. Както се спомена в началото, Северозападният регион се представя по-добре от 2022 г. и е на четвърто място по усвоени средства с 1 869 711 858 лева или по 3 506 лева на човек, близо до средното за страната. Усвоените средства в област Плевен са 490 073 209 лева или 2 224 лева на човек от населението, като тук има значение и факта, че областта е по-гъсто населена от останалите в региона и тези стойности са съвсем условни.

На ниво общини усвояването е с доста големи разлики, като най-много усвоени средства, естествено се падат на община Плевен – 310 631 915 лева, следвана от община Червен бряг с 37 269 677 лева. Всички останали общини са с под 20 млн. като Кнежа е с 19 415 632 лева, Никопол с 18 380 846 лева, Долни Дъбник със 17 735 966 лева, Белене с 16 430 110 лева, Левски е с 13 217 142 лева, Искър е с 12 711 048 лева, Долна Митрополия е с 12 571 101 лева, Гулянци с 12 524 532 лева и община Пордим е с 10 613 179 лева. На човек от населението в община Долна Митрополия се падат по 774 лева (без трите проекта по 7.2, реализирани преди ИСУН), с тях средствата стават по 1 276 лева на човек, а в община Долни Дъбник по 1 842 лева. С уточнението, че община Долна Митрополия е сред по-големите по население в областта и че от тези сметки има смисъл след като са разплатени всички средства по проектите, т.е. инвестирани са в икономиката реално.

4.1.Проекти в община Долна Митрополия

По общо усвояване на средства от ЕСИФ, общината има относително добър напредък в сравнение със същия период за миналата година. По данни на ИСУН до месец септември 2023 г. на територията на община Долна Митрополия са сключени 79 договора (с 31 повече от миналата година) на 50 бенефициента (19 повече от миналата година). Сключените договори са на обща стойност 18 866 078,34 лева (с 6 294 976,45 лева повече), договорената БФП е 14 511 948,07 лева (с 4 357 520,18 лева повече), а разплатените средства са в размер на 7 932 986,79 лева (разликата с миналата година е 1 741 130,47 лева). Вижда се, че по отношение на реалното усвояване, увеличаването на средствата е около два пъти и половина по-малко в сравнение с увеличението на договорените средства.

От всички отбелязани в ИСУН 79 договора, 7 вече са прекратени, като всички са на МИГ. Средствата за тях не са отбелязани в общите сметки. Трябва да се каже, че информацията в ИСУН се мени ежедневно, тъй като доста от бенефициентите се отказват от изпълнение, като тези договори се маркират като прекратени, но сумите от тях остават по-дълго в системата и изкривяват общата информация. Забавянето на одобрението на проектите по ПРСР от ДФЗ води до лавина откази именно от тези мерки не само в Стратегиите на МИГ, но и на националните приеми. От останалите 72 проекта, приключените са 24, като има само 3 на частни бенефициенти – един по ОПИК, един по ОПРЧР и един по Добро управление, всички останали са на общината. Приключени са и петте проекта за помощи за COVID-19 по ОПИК, които всъщност са еднократно подпомагане и реално фирмите не са изпълнявали дейности. Всички останали 48 проекта се водят със сключен договор или в изпълнение, като по 28 от тях няма все още никакво настъпило плащане.

До септември 2023 г. от договорените 14 511 948,07 лева, изплатените са 7 932 986,79 лева или 54,7%. Много голяма част от тези реално изплатени средства всъщност са за общината по различни проекти за социално подпомагане и по-малко за инфраструктурни проекти или такива за административно повишаване на капацитета. За Топъл обяд по програма Храни общината е получила 783 041,11 лева, за Патронажна грижа и Грижа в дома по новата РЧР 2021-2027 г – 1 116 975,14 лева, за други социални програми, вкл. и за уязвимите групи изплатените средства са 1 342 641,05 лева, за инфраструктурните проекти сумата е 2 206 356,48 лева (тук не влизат парите за водния цикъл), за различни проекти за повишаване на

административния капацитет и др. – още 58 312,19 лева. Общо разплатените средства по различни проекти на община Долна Митрополия са в размер на 5 507 325,97 лева или 69,4% от всички разплатени средства за периода. Подобни диспропорции се наблюдават в много общини, особено където се усвояват големи средства за подпомагане на уязвимите групи по ОПРЧР или РЧР 2021-2027 г., тъй като плащанията по тези програми са редовни и в някои случаи средствата по тях са 100% от изплатените средства в дадена община. Това създава дисбаланси и във въздействието, тъй като проектите са конкретно насочени към определени групи от населението, но по никакъв начин не подобряват нито икономиката, нито средата за живеене на съответните места. Както се вижда и тук, средствата за ремонт и обновяване на инфраструктурата са много по-малко, като повече от половината от тях за закриването на старото депо за отпадъци. От общинските проекти по СВОМР със сключен договор, който не е прекратен е само един проект – този за спортната площадка в гр. Тръстеник. Проектите на община Долна Митрополия са общо 23.

Останалите 2 425 660,82 лева от разплатените средства са за частните бенефициенти. Техните договори са общо 56, като по 28 има плащания (тук се включват и приключените 8 проекта, 5 от тях за COVID-19), а по другите 28 няма. Проектите са основно по ПРСР – 14 договора по подмярка 6.3 „Стартова помощ за развитието на малки стопанства“, два по подмярка 6.1 „Стартова помощ за млади земеделски стопани“, 10 по подмярка 4.1 „Инвестиции в земеделски стопанства“, два по подмярка 4.2. „Инвестиции в преработка/маркетинг на селскостопански продукти“, два по подмярка 6.4.1. „Инвестиции в подкрепа на неземеделски дейности“. Има и един проект по подмярка 16.1. „Подкрепа за сформирани и функциониране на оперативни групи в рамките на ЕПИ“ по мярка 16 „Сътрудничество“. Със сключени договори са два проекта за ремонт на църкви по подмярка 7.6 „Проучване и инвестиции, свързани с поддържане, възстановяване и на културното и природното наследство на селата“, както и два по мярка 7.02 на МИГ за „Стимулиране на местното развитие и активността на територията на МИГ чрез популяризиране на културно-историческото материално и нематериално наследство и спорта“. Пет проекта са по мярка 1.3 за „Краткосрочен обмен на опит“ (всички са на МИГ).

От всички проекти в общината, 18 са на МИГ Долна Митрополия-Долни Дъбник: 7 са прекратени, от останалите 11, пет са по мярка 1.3, три по мярка 4.1, два по мярка 7.02, 1 по

марка 7.2. Общо договорените средства по проектите на МИГ са в размер на 385 323,94 лева (2,7% от всички договорени в общината средства), а разплатените суми са 256 178,42 лева или 3,3% от всички разплатени по проекти суми в общината. Следва да се каже, че особено въздействие от проектите засега не може да се определи, тъй като по повечето от тях няма изпълнение.

Таблица 11 Проекти в община Долна Митрополия

Бенефициент	Населено място	Наименование на проекта	Обща стойност	БФП	Реално изплатени суми	Статус
Александър Петров	гр. Тръстеник	Закупуване на техника за повишаване на производителността и по-ефективно използване на ресурсите на млад фермер	139 800	83 880	0,00	Сключен 4.1 чрез МИГ
БИОТЕКС ЕООД	с. Ореховица	Производство на етерични масла, козметични продукти и склад за съхранение на билки	3 775 321,62	1 887 660,80	0,00	Сключен 4.2 по ПРСР
БОБИ СТИЛ ПОДЕМ ЕООД	с. Подем	Преодоляване недостига на средства и липсата на ликвидност, настъпили в резултат от COVID-19	10 000,00	10 000,00	10 000,00	Приключен ОПИК
БОНИТЕКС ЕООД	с. Подем	Нова надежда за безработните лица в провинцията	231 811,72	231 811,72	231 616,72	Приключен ОПРЧР
Венцислав	гр. Тръстеник	Стартова помощ за развитие на малко стопанство с пчелни семейства	29 337,00	29 337,00	29 337,00	Сключен 6.3 по ПРСР
ВИФУЛДИ ЕООД	гр. Тръстеник	Преодоляване недостига на средства и липсата на ликвидност, настъпили в резултат от COVID-19	4 453,00	4 453,00	4 453,00	Приключен ОПИК
Галин Коцев	с. Горна Митрополия	Закупуване на пчеларски фургон и развиване на животновъдното стопанство	29 337,00	29 337,00	19 558,00	Сключен 6.3 по ПРСР
Георги Вълков	с. Биволаре	Стартова помощ за развитие на малко стопанство	29 337,00	29 337,00	19 558,00	Сключен 6.3 по ПРСР
ДИМИТЪР	с. Байкал	Стартова помощ за развитие на малко стопанство с пчелни семейства и плодове	29 337,00	29 337,00	9 779,00	Сключен 6.3 по ПРСР

ЕТ АТАНАСКА СРЕДКОВА	с. Рибен	Преодоляване недостига на средства и липсата на ликвидност, настъпили в резултат от COVID-19	10 000,00	10 000,00	10 000,00	Приключен ОПИК
ЕТ Гергина Стоянова	с. Горна Митрополия	Закупуване на земеделска техника за съхранение на зърнено-житни и маслодайни култури	136 906,00	68 453,00	68 453,00	Сключен 4.1 чрез МИГ
ЕТ Гергина Стоянова	с. Горна Митрополия	Закупуване на селскостопанска техника	482 268.56	241 134.28	241 134,28	Сключен 4.1 от ПРСР
ЕТ НИКО- ВАЛЕНТИН ЦЕКОВ	гр. Долна Митрополия	Изграждане на автомивка на самообслужване в гр. Тръстеник	149 972,07	112 479,05	0,00	Прекратен 6.4.1 чрез МИГ
ЕТ Хелга- Светла Стоянова	с. Горна Митрополия	Изграждане на Семечистачна станция и фотоволтаична система	1 955 673.52	977 836.75	0,00	Сключен 4.1 от ПРСР
ЕТ Хелга- Светла Стоянова	с. Горна Митрополия	Изграждане на спортна зала и закупуване на оборудване	673 819,93	336 909,96	0,00	Сключен 6.4.1 по ПРСР
ЕТ СТАНИТА- СТАНКА ПЕТРОВА	с. Рибен	Създаване на счетоводна къща „Станита“	0,00	0,00	0,00	Прекратен 6.4 чрез МИГ
М ГРУП 3 АД	гр. Плевен, гр. Тръстеник	Намаляване на енергоемкостта и повишаване на производителността и енергийната ефективност	0,00	0,00	660 481,00	Приключен ОПИК
Анатоли Петров	с. Славовица	Закупуване на специализирано оборудване за животновъден обект	592 720.89	296 360.42	0,00	Сключен 4.1 от ПРСР
Николай Тодоров	с. Горна Митрополия	Закупуване на земеделска техника	233 600.98	116 800.49	0,00	Сключен 4.1 по ПРСР
Стефан Димитров	с. Ставерци	Модернизиране на земеделското стопанство чрез закупуване на техника	0,00	0,00	0,00	Прекратен 4.1 чрез МИГ
Анелия Иванова	с. Брегаре	Развитие на стопанството	29 337.00	29 337.00	19 558,00	Сключен 6.3 по ПРСР
Владислава Йорданова	с. Горна Митрополия	Закупуване на метеорологична станция и развиване на животновъдно стопанство	29 337.00	29 337.00	0,00	Сключен 6.3 от ПРСР
ИВАПРЕС ЕООД	гр. Долна Митрополия	Модернизиране на стопанството чрез закупуване на земеделска техника	32 857.44	16 428.72	0,00	Сключен 4.1 чрез МИГ

Илийка Маринчева	с. Комарево	Подпомагане развитието на стопанството	29 337.00	29 337.00	0,00	Сключен 6.3 от ПРСР
Иновативни практики Сдружение	гр. Тръстеник	Биологично земеделие - мониторинг и биологична борба с болести по тиквите	14 000.00	14 000.00	0,00	Сключен 1.3 чрез МИГ
Иновативни практики Сдружение	гр. Тръстеник	Биологично земеделие - мониторинг и биологична борба с болести по конопа	14 000.00	14 000.00	0,00	Сключен 1.3 чрез МИГ
Иновативни практики Сдружение	гр. Тръстеник	Биологично земеделие - мониторинг и биологична борба с болести по конопа	14 000.00	14 000.00	0,00	Сключен 1.3 чрез МИГ
Иновативни практики Сдружение	гр. Тръстеник	Биологично земеделие - мониторинг и биологична борба с болести по тиквите	14 000.00	14 000.00	0,00	Сключен 1.3 чрез МИГ
Иновативни практики Сдружение	гр. Тръстеник	Биологично земеделие - мониторинг и биологична борба с болести по конопа	14 000.00	14 000.00	0,00	Сключен 1.3 чрез МИГ
Иновативно земеделие за висока ефективност	с. Комарево и 8 общини в страната	Иновативна система за вземане на решения при полски култури и консервационно земеделие	91 905,66	91 905,66	434 448,25	В изпълнение 16.1 по ПРСР
Йордан	гр. Долна Митрополия	Увеличение на растениевъдното стопанство на млад фермер	48 895,00	48 895,00	48 895,00	Сключен 6.1 по ПРСР
Любесмо 88 ООД	с. Рибен	Подобрение на сградите и закупуване на оборудване за нуждите на животновъдна ферма	193 630.50	96 815.25	0,00	Сключен 4.1 по ПРСР
Марин Николов	с. Комарево	Оборудване на овцеферма	286 048.20	143 024.10	0,00	Сключен 4.1 по ПРСР
МАРИО	гр. Плевен, с. Божурица	Стартова помощ за развитие на малко стопанство с пчелни семейства	25 337,00	25 337,00	29 337,00	Сключен 6.3 по ПРСР
МАРИЯНА	с. Славовица (общ. Долна Митрополия)	Стартова помощ за развитие на малко стопанство с пчелни семейства	29 337,00	29 337,00	9 779,00	Сключен 6.3 по ПРСР
МГД Петролеум ООД	гр. Долна Митрополия	Преодоляване недостига на средства и липсата на ликвидност, настъпили в резултат от COVID-19	10 000,00	10 000,00	10 000,00	Приключен ОПИК
МИЛЕН ЦАНОВ ЕООД	с. Ореховица	Преодоляване недостига на средства и липсата на ликвидност, настъпили в резултат от COVID-19	3 241,21	3 241,21	3 241,21	Приключен ОПИК

МИГ Долна Митрополия-Долни Дъбник	Долна Митрополия Долни Дъбник	Подготвителни дейности по разработване на Стратегия за ВОМР	46 350.00	46 350.00	0,00	В изпълнение 19.1 от ПРСР
НЧ Г.С. Раковски	с. Гостиля	Популяризиране на нематериалното културно наследство на банатските българи от село Гостиля	24 992.18	24 992.18	24 992,18	Сключен 7.02 чрез МШГ
НЧ ИСКРА 1923	с. Горна Митрополия	Популяризиране на нематериалното културно наследство на славоните	24 998,40	24 998,40	0,00	Сключен 7.02 чрез ВОМР
Николай Михайлов	с. Гостиля	Развитие на стопанството	29 337,00	29 337,00	29 337,00	Сключен 6.3 по ПРСР
Община Белене	Белене, Гулянци, Долна Митрополия, Никопол	Подготвителна помощ за стратегия за ВОМР на общините Белене, Никопол, Гулянци и Долна Митрополия	1 150,00	1 150,00	41 420,99	Сключен Подготвителна помощ по ЕФМДР
Община Долна Митрополия	гр. Тръстеник	Изграждане на комбинирана мултифункционална спортна площадка	99 393.72	99 393.72	49 696,86	Сключен 7.2 чрез ВОМР
Община Долна Митрополия	Долна Митрополия	Подкрепа дейността на Звено за предоставяне на интегрирана социална услуга в общността и в домашна среда	499 976,80	499 976,80	493 238,21	Приключен ОПРЧР
Община Долна Митрополия	Долна Митрополия	Предоставяне на топъл обяд на нуждаещи се в община Долна Митрополия	385 824,87	385 824,87	385 824,87	Приключен ОП Храни
Община Долна Митрополия	Долна Митрополия	Интеграция на уязвими групи в община Долна Митрополия	576 359,24	576 359,24	576 359,24	Приключен ОПРЧР
Община Долна Митрополия	Долна Митрополия	Интеграция на уязвими групи в община Долна Митрополия	273 043,60	273 043,60	273 043,60	Приключен ОПНОИР
Община Долна Митрополия	Долна Митрополия	Патронажни грижи за независим и достоен живот	226 185,90	226 185,90	205 679,32	Приключен ОПРЧР
Община Долна Митрополия	гр. Долна Митрополия	Изграждане на спорна площадка в УПИ-Х, кв.33, гр. Долна Митрополия	96 571,64	96 571,64	137 734,84	Сключен 7.2 по ПРСР
Община Долна Митрополия	гр. Долна Митрополия, гр. Тръстеник	Реконструкция и благоустрояване на централни градски площи на гр. Долна Митрополия и гр. Тръстеник	740 171,90	740 171,90	716 783,53	Сключен 7.2 по ПРСР

Община Долна Митрополия	Долна Митрополия	Рекултивация и закриване на старо общинско депо за отпадъци в землището на гр. Долна Митрополия.	1 237 855,87	1 237 855,87	1 237 855,87	Приключен ОПОС
Община Долна Митрополия	гр. Долна Митрополия	Патронажни грижи за независим и достоен живот	202 776,99	202 776,99	202 776,99	Приключен ОПРЧР
Община Долна Митрополия	Долна Митрополия	Патронажни грижи за независим и достоен живот	87 897,60	87 897,60	73 474,09	Приключен ОПРЧР
Община Долна Митрополия	с. Брегаре, с. Горна Митрополия, Подем, с. Рибен	Изграждане на детски площадки в с. Горна Митрополия, с. Подем, с. Брегаре и с. Рибен	0,00	0,00	64 285,38	Прекратен 7.2 чрез ВОМР
Община Долна Митрополия	Долна Митрополия	Предоставяне на топъл обяд на нуждаещи се в условията на COVID-19	220 042,90	220 042,90	165 928,84	Приключен ОП Храни
Община Долна Митрополия	Долна Митрополия	Патронажни грижи + в община Долна Митрополия	260 034,60	260 034,60	260 034,60	Приключен ОПРЧР
Община Долна Митрополия	с. Байкал	Изграждане на Посетителски център - с. Байкал	0,00	0,00	0,00	Прекратен 7.5 чрез ВОМР
Община Долна Митрополия	с. Байкал, с. Биволаре, с. Божурица, с. Комарево	Изграждане на спортни площадки за стрийт фитнес в с. Биволаре, с. Комарево, с. Божурица и с. Байкал	0,00	0,00	0,00	Прекратен 7.2 чрез ВОМР
Община Долна Митрополия	Долна Митрополия	Патронажни грижи + в община Долна Митрополия	142 452,87	142 452,87	142 452,87	Приключен ОПРЧР
Община Долна Митрополия	гр. Долна Митрополия, гр. Тръстеник	Изграждане на тенис кортове в гр. Долна Митрополия и гр. Тръстеник	0,00	0,00	0,00	Прекратен 7.2 чрез ВОМР
Община Долна Митрополия	гр. Долна Митрополия	Патронажни грижи + в община Долна Митрополия	75 056,27	75 056,27	75 056,27	Приключен ОПРЧР
Община Долна Митрополия	гр. Долна Митрополия	Топъл обяд в община Долна Митрополия	492 480,00	492 480,00	177 179,72	Сключен ОПРЧР
Община Долна Митрополия	гр. Долна Митрополия	Грижа в дома в община Долна Митрополия	787 505,02	787 505,02	157 501,00	В изпълнение ОПРЧР
Община Долна Митрополия	гр. Долна Митрополия	Укрепване на общинския капацитет в Община Долна Митрополия	84 455,99	84 455,99	16 891,20	В изпълнение РЧР 2021-2027

Община Долна Митрополия	гр. Долна Митрополия	Рехабилитация и модернизация на системи за улично осветление	1 090 387.67	1 090 387.67	0,00	В изпълнение НПВУ
Община Плевен, Община Долна Митрополия	Долна Митрополия, Плевен	Интегриран воден цикъл Плевен - Долна Митрополия	0,00	0,00	78 399 888	Приключен ОПОС
ПЕТРОВ 95-ЮРИ НЕНЧЕВ ЕООД	с. Рибен	Развитие на социално предприемачество	180 845,36	180 845,36	180 845,36	Приключен ОПРЧР
Петър Буров	гр. Тръстеник	Стартова помощ за развитието на малко стопанство	29 337.00	29 337.00	9 779,00	Сключен 6.3 от ПРСР
Петя Филипова	гр. Тръстеник	Стартова помощ за развитието на малко стопанство	29 337.00	29 337.00	19 558,00	Сключен 6.3 от ПРСР
Плевенчанка ЕООД	с. Горна Митрополия	Преодоляване недостига на средства и липсата на ликвидност, настъпили в резултат от епидемичния взрив от COVID-19	10 000,00	10 000,00	10 000,00	Приключен ОПИК
Плевенски Обществен Фонд Читалища	Белене, Долна Митрополия, Левски	Гражданско участие и публичен контрол в процеса на вземане на решения	74 726,92	74 726,92	74 726,92	Приключен Добро управление
СИ КО ООД	гр. Долна Митрополия	Закупуване на специализирано оборудване и софтуер за преработвателно предприятие за белене на слънчоглед	233 497.58	116 748.78	0,00	Сключен 4.2 от ПРСР Целеви прием
Христо Даков	с. Брегаре	Стартова помощ за развитието на малко стопанство	29 337.00	29 337.00	19 558,00	Сключен 6.3 от ПРСР
Цветан Цветков	гр. Тръстеник	Стартова помощ за развитието на малко стопанство	29 337.00	29 337.00	19 558,00	Сключен 6.3 от ПРСР
Цветомир	с. Брегаре	Развитие на стопанство на млад фермер от Северозападна България	48 895,00	48 895,00	48 895,00	Сключен 6.1 по ПРСР
Църква Св. Успение Богородично	гр. Тръстеник	Инвестиции във възстановяване, реставрация и реконструкция	580 592,18	580 592,18	0,00	Сключен 7.6 по ПРСР
ЦЪРКВА СВ. ТРОИЦА	с. Комарево (общ. Долна Митрополия)	Инвестиции във възстановяване, ремонт, реконструкция и реставрация	577 591,52	577 591,52	0,00	Сключен 7.6 по ПРСР

2023 г.						
50 бенефициента		79 проекта	18 866 078,34	14 511 948,07	7 932 986,79	24 приключени
2022 г.						
30 бенефициента		48 проекта	12 571 101,89	10 154 427,89	6 191 856,32	20 приключени

Източник ИСУН, септември 2023 г.

4.2.Проекти в община Долни Дъбник

Община Долни Дъбник през септември 2023 г., по данни на ИСУН отново се представя по-добре по отношение усвояването на средствата от различните оперативни програми. Проектите са 65 (с 25 повече от предишната година), бенефициентите са 48 (със 17 повече), общата стойност на договорите е 27 192 712,02 лева (с 9 947 348,33 лева повече). Договорената БФП е за 17 735 966,71 лева (разликата е 5 059 252,35 лева), а разплатените суми са 10 869 416,22 лева (2 800 165,41 лева разлика). И тук съотношението между договорените средства и реално изплатените пари по проектите е около 2,5 пъти.

И тук от отбелязаните 79 договора, 7 са прекратени, като 4 от прекратените проекти са на МИГ. Приключените проекти са едва 12, като 5 от тях за помощи за COVID-19, 4 са на общината – три по ОПРЧР и един по ОПОС, три са на частни бенефициенти по ОПИК. Оставащите 60 проекта са със сключени договори или се водят в изпълнение, като по 22 от тях все още не е настъпило никакво плащане. Причината е, че голяма част от договорите по ПРСР са сключени тази година, като не е ясно дали всички ще бъдат изпълнени или ще има още откази на бенефициенти.

Както се каза, реално изплатените средства по проектите са 10 869 416,22 лева или 61,3% от договорените, като очевидно изпълнението е малко по-добро, отколкото в община Долна Митрополия. От тях за проекти на община Долни Дъбник са платени 5 462 831,43 лева или 50,3% от средствата. Проектите на общината са 11 (единият е прекратен), като за социални проекти, вкл. и укрепване на административния капацитет за социални услуги са платени 1 706 624,83 лева, а за инфраструктурни проекти – 3 756 206,6 лева (включват се и парите за рекултивация на депото). От общинските проекти два се реализират чрез МИГ по мярка 7.2. Тук в по-голяма степен може да се търси въздействието върху подобряването средата за живеене за цялото население, тъй като 6 от проектите са за инфраструктура, а само 4 са

насочени към конкретни уязвими групи. Дисбалансът, макар и в по-малка степен, и тук е налице – половината от усвоените реално средства отиват за общината, като голяма част от тях не влизат в икономиката и съответно въздействието им е едностранчиво и слабо. В частта на ОПРЧР и новата РЧР 2021-2027 г. мерките предназначени за директно социално подпомагане (патронажна грижа, грижа в дома, приобщаване на маргинализираните групи и др.) определено са необходими за най-уязвимите групи, но не допринасят особено за оживяването на районите. Мерките за субсидирана заетост имат много по-голям ефект, но в много случаи нямат устойчивост – безработните просто сменят едно работно място с друго по различни компоненти на програмата.

Останалите 5 406 584,79 лева от разплатените средства отиват за проектите на частните бенефициенти. В община Долни Дъбник договорите им са по повече програми - три проекта по ОПИК вече са приключени в направленията „Подобряване на производствения капацитет в МСП“, „Развитие на управленския капацитет и растеж на МСП“, „Подкрепа за разработване на иновации от стартиращи предприятия“. Един проект е за „Насърчаване на нови производители на аквакултури, развиващи устойчиви аквакултури“ по ПМДР, изпълнява се и един проект по Националния план за възстановяване и устойчивост. Останалите проекти, включително и един на Изпълнителна агенция „Борба с градушките“ п мярка 5.1, са по ПРСР. По подмярка 6.3 „Стартова помощ за развитието на малки стопанства“ има 10 проекта, от които 3 прекратени, по по подмярка 6.1 „Стартова помощ за млади земеделски стопани“ има два сключени договора. По подмярка 4.1 „Инвестиции в земеделски стопанства“ договорите са 14 (всичките са нови), от които 3 са чрез СВОМР на МИГ. Пет са проектите по подмярка 4.2. „Инвестиции в преработка/маркетинг на селскостопански продукти“, като един от тях е прекратен, а един е на МИГ (в Годишния доклад за 2022 г. се води приключен, но това не е отбелязано в ИСУН). Както и предишната година правят впечатление многото проекти на де факто един бенефициент (фирмите се водят 2). От договорените средства на Камелия-Васил Гетов 1 и две се падат 3 272 849,99 лева или 18,5% от цялата договорена БФП. От изплатените средства на двете фирми са 1 836 902,05 лева, което е 16,9% от всички реално изплатени суми, но 34% от изплатените суми за частни бенефициенти извън тези, които са платени на общината. По подмярка 6.4.1. „Инвестиции в подкрепа на неземеделски дейности“ проектите са 5, като 3 са на МИГ.

Проектите със сключени договори чрез СВОМР на МИГ са общо 14, от тях 4 са прекратени. От останалите 10 проекта са 8 на частни бенефициенти и 2 на общината. Договорената БФП по проектите е 890 470,14 лева или 5% от цялата договорена БФП за община Долни Дъбник. Реално разплатените суми са 423 992,04 лева или 3,9% от разплатените суми за всички проекти в общината. И тук не може да се говори за особено много настъпили въздействия на проектите по СВОМР.

Таблица 12 Проекти в община Долни Дъбник

Бенефициент	Населено място	Наименование на проекта	Обща стойност	БФП	Реално изплатени суми	Статус
ВАЛЕО ТРАНС ЕООД	гр. Долни Дъбник	Подкрепа за малки предприятия с оборот над 500 000 лв. за COVID-19	50 000,00	50 000,00	50 000,00	Приключен ОПИК
ВЕДА ООД	гр. Долни Дъбник	Внедряване на нова технология и подобряване на енергийната ефективност	1 113 612,78	556 806,36	555 683,30	Сключен 4.2 по ПРСР
Веджи Фрост ООД	гр. Долни Дъбник	Подпомагане на организация на производители	391 441,06	391 441,06	342 751,88	Сключен Мярка 9 от ПРСР
ИЗИ ТАНК - ПЛЕВЕН ЕООД	гр. Долни Дъбник	Изграждане на склад към мелница за царевичен грис в УПИ V-138, КВ.149, гр. Долни Дъбник	199 965,47	99 982,73	99 982,73	Сключен 4.2 чрез МИГ
ИЗИ ТАНК - ПЛЕВЕН ЕООД	гр. Долни Дъбник	Модернизация на съществуваща мелница за царевичен грис	1 113 692,36	556 846,17	0,00	Сключен 4.2 по ПРСР
КАМЕЛИЯ - ВАСИЛ ГЕТОВ 1 ЕООД	гр. Долни Дъбник	Изграждане на селскостопанска сграда (склад) и купуване на оборудване за повишаване безопасността на съхранение	390 390,21	195 195,10	195 195,09	Сключен 5.1 по ПРСР
КАМЕЛИЯ - ВАСИЛ ГЕТОВ 1 ЕООД	гр. Долни Дъбник	Закупуване на машини и оборудване за хранителен блок към съществуваща животновъдна ферма	147 990,00	73 995,00	0,00	Сключен 4.1 по ПРСР
КАМЕЛИЯ-ВАСИЛ ГЕТОВ 2 ЕООД	гр. Долни Дъбник	Изграждане на работилница за ремонт и техническо обслужване на автомобили, трактори и земеделска техника	796 877,78	391 160,00	0,00	Сключен 6.4.1 по ПРСР

КАМЕЛИЯ - ВАСИЛ ГЕТОВ 1 ЕООД	гр. Долни Дъбник	Внедряване на нови продукти, процеси, технологии и оборудване за отглеждане на овце	1 955 556.01	977 777.99	563 831,23	Сключен 4.1 по ПРСР
КАМЕЛИЯ - ВАСИЛ ГЕТОВ 2 ЕООД	гр. Долни Дъбник	Инвестиции в мобилни напоителни системи чрез дъждуване и оборудване, въвеждане на иновативни технологии за растениевъдство	1 955 786.00	977 893.00	977 893,00	Сключен 4.1 по ПРСР
АЛМАНИЯ ЕООД	с. Горни Дъбник	Инвестиции за модернизиране на земеделско стопанство	417 099.40	208 549.70	0,00	Сключен 4.1 от ПРСР
БГ СЮРПРИЗ ЕООД	гр. Долни Дъбник	Инвестиции в земеделското стопанство	760 600.00	380 300.00	0,00	Сключен 4.1 от ПРСР
БИО АРТИСТ ЕООД	с. Садовец	Цех на преработка на биологични плодове и шипки	1 303 119.61	651 559.77	0,00	Сключен 4.2 от ПРСР
Геновева Иванова	с. Горни Дъбник	Стартова помощ за развитие на малко стопанство	29 337,00	29 337,00	19 558,00	Сключен 6.3 по ПРСР
Геновева Иванова	с. Горни Дъбник	Закупуване на култиватор за окопни култури, по- ефективно използване на ресурсите	14 160.00	8 496.00	8 496,00	Сключен 4.1.2 на ПРСР
Георги Михайлов	гр. Долни Дъбник	Стартова помощ за развитието на малко стопанство	29 337.00	29 337.00	0,00	Сключен 6.3 по ПРСР
ГЕРАДА ООД	с. Горни Дъбник	Изграждане на предприятие за преработка на пчелен мед	0,00	0,00	0,00	Прекратен 4.2 по ПРСР
Гергана Гатова - Маринова	с. Садовец	Стартова помощ за развитието на малко стопанство	29 337.00	29 337.00	19 558,00	Сключен 6.3 по ПРСР
Денис Рачев	с. Бъркач	Повишаване на конкурентоспособността и био сигурността в животновъдно стопанство	647 700.00	323 850.00	0,00	Сключен 4.1 по ПРСР
Денислав	гр. Долни Дъбник	Отглеждане на пчелни семеяства	0,00	0,00	0,00	Прекратен 6.3 по ПРСР
ДЖОМАН ЕООД	гр. Долни Дъбник	Подкрепа на местния бизнес, чрез инвестиции в специализирани строителни услуги	149 600,00	112 200,00	0,00	Сключен 6.4.1 чрез МИГ
ДИМИТЪР	с. Крушовица	Повишаване на конкурентоспособността в животновъдно стопанство	286 100.00	143 050.00	0,00	Сключен 4.1 по ПРСР

ЕТ АГРОИНВЕСТ-БОЯН НЕЧЕВ	с. Садовец	Закупуване на земеделска техника	493 839.50	246 919.75	214 561,62	Сключен 4.1 по ПРСР
ЕТ БУЛГАРИ-Вяра Михайлова	гр. Долни Дъбник	Изграждане на автосервиз в УПИ Х-88, кв.14 по плана на Долни Дъбник	867 313,22	391 160,00	0,00	В изпълнение 6.4.1 по ПРСР
ЕТ МИРЕНА 99 - ЛЮБОМИР ВАСИЛЕВ		Инвестиции в земеделското стопанство	1 922 739.98	961 369.99	0,00	Сключен 4.1 по ПРСР
ЕТА - ЖЕЛЕВА ЕООД	с. Горни Дъбник	Повишаване на капацитета на ЕТА - ЖЕЛЕВА ЕООД	140 000,00	84 000,00	894 162,00	Приключен ОПИК
ЗП Ангел Ангелов	с. Горни Дъбник	Закупуване на земеделска техника за автоматизиране на работните процеси	203 637.00	101 818.50	0,00	Сключен 4.1 по ПРСР
ЗП Цветомир Василев Нечев	с. Садовец	Повишаване конкурентоспособността на земеделско стопанство	148 800.00	74 400.00	0,00	Сключен 4.1 чрез МИГ
ЗП Чавдар Христов	гр. Долни Дъбник	Закупуване на земеделска техника	253 351.13	126 675.56	0,00	Сключен 4.1 по ПРСР
ЗС Детелина Николаева	с. Крушовица	Стартова помощ за развитие на земеделско стопанство	48 895,00	48 895,00	48 895,00	Сключен 6.1 по ПРСР
ЗС Емануил Славков	с. Крушовица	Закупуване на метеорологична станция за стопанство при отглеждането на сливи	29 337.00	29 337.00	9 779,00	Сключен 6.3 по ПРСР
Изпълнителна агенция „Борба с градушките“	гр. Долни Дъбник, гр. София, гр. Шумен	Усъвършенстване и разширяване на системата за ранно откриване и превенция на неблагоприятни климатични явления	1 390 500,00	1 112 400,00	0,00	Сключен 5.1 по ПРСР
ИЛИОН ИМ ЕООД	с. Градина	Преодоляване недостига на средства и липсата на ликвидност, настъпили в резултат на COVID-19	10 000,00	10 000,00	10 000,00	Приключен ОПИК
ИПИС ЕООД	гр. Долни Дъбник	Преодоляване недостига на средства и липсата на ликвидност, настъпили в резултат на COVID-19	3 818,18	3 818,18	3 818,18	Приключен ОПИК
Калинка Ангелова	с. Градина	Стартова помощ за развитието на малко стопанство	29 337,00	29 337,00	29 337,00	Сключен 6.3 по ПРСР
МАКС АГРО ВВ ЕООД	гр. Долни Дъбник	Изграждане на садкова инсталация за интензивно отглеждане на риба в яз. Долни Дъбник	1 040 584,78	520 292,39	0,00	В изпълнение ПМДР

МАРИЯ 777 ЕООД	гр. Долни Дъбник	Създаване на добавена стойност на местния бизнес, чрез инвестиции в специализирани строителни услуги	123 838,33	92 878,74	92 878,68	Сключен 6.4.1 чрез МИГ
Мартин Ангелов	с. Горни Дъбник	Стартова помощ за млад земеделски стопанин	47 895.00	47 895.00	24 447,50	Сключен 6.1 по ПРСР
НАРОДНО ЧИТАЛИЩЕ ИЛИЯ БЕШКОВ - 1898	гр. Долни Дъбник	Опознаване и популяризиране на местното културно наследство и повишаване на обществения интерес към него, чрез въвеждане на иновативен подход за представяне на културните ценности	24 975,64	24 975,64	0,00	Прекратен 7.02 чрез ВОМР
Народно читалище Илия Бешков- 1898 НЧ	гр. Долни Дъбник	Спортните танци – иновативен подход за спорт, танци, изкуство, творческа изява и физическа култура сред младежката общност	13 512,60	13 512,60	0,00	Прекратен 7.02 чрез ВОМР
НОВОТИКА 95 АД	с. Крушовица	Развитие на управленския капацитет чрез въвеждане на ERP система за управление на бизнес процесите в предприятието	554 650,00	388 255,00	384 914,12	Приключен ОПИК
Община Долни Дъбник	Долни Дъбник	Център за почасово предоставяне на услуги в домашна среда	459 784,26	459 784,26	413 438,54	Приключен ОПРЧР
Община Долни Дъбник	Долни Дъбник	Обучение и заетост за неактивните младежи на община Долни Дъбник	386 417,87	386 417,87	348 882,95	Приключен ОПРЧР
Община Долни Дъбник	Долни Дъбник	Грижа за децата на община Долни Дъбник	808 400,78	808 400,78	844 422,61	Приключен ОПРЧР
Община Долни Дъбник	гр. Долни Дъбник	Изграждане, благоустрояване и обновяване на площ за широко обществено ползване – парк, в гр. Долни Дъбник	722 864,11	722 864,11	653 049,94	Сключен 7.2 по ПРСР
Община Долни Дъбник	Долни Дъбник	Рекултивация на депо за твърди битови отпадъци в гр. Долни Дъбник	2 227 521.54	2 227 521.54	2 227 521,54	Приключен ОПОС
Община Долни Дъбник	гр. Долни Дъбник	Реконструкция, ремонт, оборудване и обзавеждане на сградата на ПГ по селско стопанство Проф. Иван Иванов	727 767.02	727 767.02	718 979,49	Сключен 7.2 по ПРСР

Община Долни Дъбник	с. Крушовица	Изграждане на спортна площадка в село Крушовица	109 362.89	109 362.89	51 341,32	Сключен 7.2 чрез МИГ
Община Долни Дъбник	с. Садовец	Реконструкция и рехабилитация на площад и прилежащите му улици в село Садовец	105 690.28	105 690.28	105 314,31	Сключен 7.2 чрез МИГ
Община Долни Дъбник	гр. Долни Дъбник	Изграждане на спортна площадка в град Долни Дъбник	0,00	0,00	0,00	Прекратен 7.2 чрез МИГ
Община Долни Дъбник	гр. Долни Дъбник	Грижа в дома в Община Долни Дъбник	448 850.64	448 850.64	89 770,13	В изпълнение РЧР 2021-2027
Община Долни Дъбник	гр. Долни Дъбник	Укрепване на общинския капацитет в изпълнение новите изисквания за социални услуги	50 553.00	50 553.00	10 110,60	В изпълнение РЧР 2021-2027
Петя Мюмюн	гр. Долни Дъбник	Стартова помощ за развитието на малкото стопанство на Петя Мюмюн	29 337,00	29 337,00	29 337,00	Сключен 6.3 по ПРСР
Радослав Исаев	с. Горни Дъбник	Развитие на стопанство в землището на с. Горни Дъбник, с отглеждане на дини, пъпеши и зеле	00,00	00,00	19 558,00	Прекратен 6.3 по ПРСР
Роботикслаб Академи Сдружение	гр. Долни Дъбник	Съхранение на културно-историческото наследство през погледа на дигиталните деца	21 949.00	21 949.00	00,00	Сключен 7.02 чрез МИГ
РОЗИТА - 98 ООД	с. Горни Дъбник	Въвеждане на нова екологична технология за отглеждане на зеленчуци, чрез закупуване на тръбно-ролкова поливна система за напояване	148 950.00	74 475.00	74 475,00	Сключен 4.1 чрез МИГ
Румяна Йотова	с. Горни Дъбник	Стартова помощ за развитието на малко стопанство	29 337.00	29 337.00	24 447,50	Сключен 6.3 по ПРСР
С.Б. - БОГДАНОВ ЕООД	гр. Долни Дъбник	Създаване на нов бизнес в областта на специализираните строителни дейности	148 090,00	111 067,50	111 067,50	Сключен 6.4.1 чрез МИГ
Туристическо дружество „Студенец“	с. Садовец	Инвестиции за публично ползване в инфраструктура за отдих, туристическа информация и малка по мащаб туристическа инфраструктура	0,00	0,00	0,00	Прекратен 7.5 чрез ВОМР

Силвия Исаева	с. Горни Дъбник	Развитие на стопанство за отглеждане на зеленчуци - открито производство - домати, пипер и краставици	29 337,00	29 337,00	29 337,00	Сключен 6.3 по ПРСР
СОЛАР ДИЗАЙН ПЛЕВЕН ООД	гр. Плевен, гр. Русе, гр. София, с. Крушовица	Разработване на иновативна услуга по архитектурно-инженерно проектиране и обследване на ВЕИ	0,00	0,00	383 283,46	Приключен ОПИК
ТАСИ ООД	гр. Долни Дъбник	Подкрепа за средни предприятия за преодоляване на икономическите последици от COVID-19	150 000,00	150 000,00	150 000,00	Приключен ОПИК
ТАСИ ООД	гр. Долни Дъбник	Технологична модернизация в предприятието	1 304 400,00	652 200,00	0,00	В изпълнение НПВУ
Христо Манолов	с. Садовец	Закупуване на техника за повишаване на селскостопанската производителност, ефективно използване на ресурсите при отглеждането на овощна градина на млад фермер	148 440,00	89 064,00	0,00	Сключен 4.1 чрез МИГ
ЯЦИН - ТРАНС ООД	гр. Долни Дъбник	Преодоляване недостига на средства и липсата на ликвидност, настъпили в резултат от епидемичния взрив от COVID-19	10 000,00	10 000,00	10 000,00	Приключен ОПИК
2023 г.						
48 бенефициента		65 проекта	27 192 712.02	17 735 966.71	10 869 416,22	12 приключени
2022 г.						
31 бенефициента		40 проекта	17 245 363.69	12 676 714.36	8 069 250,81	10 приключени

Източник ИСУН, септември 2023 г.

Като цяло, може да се каже, че проектите по СВОМР, поради отказите на бенефициентите засега не допринасят особено за общото усвояване на средствата от ЕСИФ на територията на двете общини и съответно за интегрираното им развитие. Подобни проблеми имат и други МИГ, които са с едно фондово финансиране само от ЕЗФРСР и изпълняват мерки само от ПРСР. Ако средствата по СВОМР бъдат договорени до края на тази година, всл. И чрез нови приеми, има и шанс да бъдат изплатени до края на 2025 г.

5. Въздействие на СВОМР върху икономическото развитие на територията

Преките ефекти от прилагането на проектите на дадена територия се пораждат от директното вливане на допълнителни средства в стопанствата и предприятията, което води до повишаване на конкурентоспособността и съответно на икономическите им показатели. Тъй като за икономическите мерки в СВОМР са отделени най-много средства, то тези въздействия се очаква да настъпят най-бързо и да са най-видими. Това от своя страна, следва да предизвика общо подобряване на показателите в съответния район, а като по-дългосрочно въздействие да повлияе положително цялостното икономическо развитие. Обратната зависимост също е налице - въздействията като следствие от усвояването на средствата от ЕСИФ се усилват или неутрализират от общата икономическа ситуация и нивото на развитие на региона, както и от различни външни фактори (например инфлацията и цените, повишаването на лихвите, централизираната политика), които намаляват или усилват въздействието. Трябва да се уточни, че за реалното въздействие може да се говори едва след приключване на всички проекти, т.е. след като е настъпило разплащането на средствата и се види дали има устойчивост на резултатите. Все пак, в процеса на прилагане, могат да се очертаят тенденциите, както и факторите, които помагат или пречат.

5.1. Регионални фактори на въздействието

Двете общини на МИГ са част от Северозападния регион, което ги поставя в слаба позиция спрямо общини, които са в по-развити територии и се ползват от вече изградена икономическа и търговска инфраструктура. Според Интегрираната териториална Стратегия за развитие на Северозападния регион (ИТСР-СЗР), той е на 260 място от общо 268 региона в Европа. Пак според Стратегията, някои от причините за изоставането на региона са исторически, а други се обуславят от по-съвременни фактори. Северна България се отличава с много по-лоша инфраструктура в сравнение с южните части – няма напълно изградена магистрала и добри транспортни връзки между населените места, няма път по протежението на Дунав, който да свързва изток и запад, не са добри комуникациите и в направлението север-юг. По показателя за инфраструктура Северозападният регион се класира на последно място сред всички региони в ЕС. Лошото състояние на река Дунав в този участък не предполага развитие на промишлено корабоплаване и туризъм. Допълнително отрицателна роля имат и многото закрити промишлени производства отпреди 1989-та година - повечето

от тях са изкуствено поддържани преди, като следствие такива предприятия не са приватизирани поради липса на инвеститорски интерес и това създава допълнителна безработица в редица общини. Като външен фактор е посочено съседството с най-бедните региони на Румъния и Сърбия, с които обмяната на икономическа активност, търговия и технологии не е особено оживена, въпреки многото проекти по трансграничните програми. Но основната причина за изоставането на Северозападния регион е аграрният профил на неговата икономика, който е предпоставен от природните условия, както и от историческото му развитие. Регионът е с висок дял от 65,9% земеделска земя, разположена в плодородни равнини, при среден за страната дял от 54,6%. Област Плевен е на първо място в страната по процент земеделски земи - 79,9%, като надминава дори област Добрич в Добруджа, която е със 79,1%. Северозападният регион не само като дял, но и номинално е с най-високата ИЗП от 942 446 ха, което представлява 21% от цялата ИЗП на България. Интензивното земеделие на слети площи и отглеждането на зърнени и технически култури е с ниска добавена стойност, тъй като те се ползват предимно за суровини. Този тип земеделие се практикува в много големи стопанства и е почти изцяло механизирани. Това води до изоставяне на малките стопанства, даване на земята под аренда или продажбата ѝ, отлив на работна ръка и съответно миграция на населението към градовете.

Въпреки общото лошо икономическо състояние, през последните години показателите на Северозападния регион все пак се променят в положителна насока. Те се повишават с по-бързи темпове от останалите региони в страната, тъй като се тръгва от по-ниско ниво, но и поради усвояването на европейските фондове, за които регионът се ползва с преференции. Както се отбелязва, Северозападният регион е на четвърто място по усвояване на средства от ЕСИФ и близо до останалите региони, с изключение на Югозападния, в който е столицата София. Регионът отбелязва повишаване на основните икономически показатели, въпреки непропорционалния принос на областите и общините на вътрешно ниво.

По данни на НСИ, брутният вътрешен продукт (БВП) за страната за 2021 г. е 139,012 млрд. лева, като се увеличава в реално изражение с около 13% спрямо 2020 г. Темпът на растеж на икономиката спрямо 2020 г. е 4,2% за страната. Възстановяване и растеж има във всички региони, като БВП на Северозападния нараства до 9,846 млрд. лева, като увеличението спрямо 2020 г. е с цели 19,5%, но все пак това е регионът с най-нисък БВП – едва 7,08% от

целия произведен БВП. Между областите вътре в региона има дисбаланс, който е неблагоприятен за развитието им. През последните пет години с относително добри показатели се открояват областите Плевен и Враца (област Враца дължи високите си показатели на АЕЦ „Козлодуй“), за разлика от област Видин, която е в критично състояние. През 2021 г. област Плевен, където е територията на МИГ е произвела 2,976 млрд. БВП, което е 30,2% от БВП на Северозападния регион, но едва 2,14% от националния БВП. По произведен БВП област Плевен е на 12 място сред 28-те области през 2021 г.

БВП на глава от населението също нараства и е средно 20 212 лева на човек за страната. По този показател Северозападният регион губи традиционното си последно място, като е четвърти с 13 840 лв. БВП на човек, следван с минимални разлики от Северен централен с 13 838 лв. и Южен централен с 13 294 лева БВП на човек. Това се дължи не толкова на икономическо оживяване, колкото на промените в броя население, установени по време на преброяването, както и на повишените цени на енергията (АЕЦ Козлодуй) и цените на зърнените и технически култури, които се произвеждат и преработват (олио) предимно в Северозапада. През 2021 г. БВП на глава от населението средно за ЕС е 32 427 евро (63 421 лева) на човек, като по този показател страната ни достига стойност от 31,9% от средноевропейския, Югозападният регион е с 53,2%, а Северозападният е с 21,8% от средноевропейския. На ниво област по този показател също има съществени различия. БВП на човек за област Плевен е 12 889 лева, като тя е на трето място в региона, изпреварвана от област Враца със 17 781 лева и област Ловеч с 13 963 лева БВП на човек. По показателя област Плевен е на 13-то място сред 28-те области в страната. БВП глава от населението за област Плевен остава твърде ниско и е едва 20,3% от средноевропейските стойности.

Брутната добавена стойност (БДС), която е сред най-важните показатели (това е разликата между крайната стойност на продукцията или в случая БВП и разходите за производство на стоки и услуги) е общо 121,607 млрд. лева за страната. Спрямо предишната година дялът на промишлеността в БДС намалява, а този на услугите и на селското стопанство се увеличават, поради увеличените цени и инфлацията. Приносът на индустрията в БДС е 28,979 млрд. (23,8%), на услугите е 86,558 млрд. (71,17%), а на аграрния сектор – едва 6,071 млрд. (4,99% от БДС). Северозападният регион, в който се намира територията на МИГ следва същото съотношение на БДС по сектори, но приносът на секторите е различен - произведената БДС

е общо за 8,614 млрд. лева, но размерът на аграрният сектор е три пъти по-висок в сравнение с националния - 11,6% (1 млрд. лева) от цялото БДС. Индустрията е произвела 2,616 млрд. БДС или 30,3%, а секторът на услугите – 4,998 млрд. или 58,02% от цялата БДС. Северозападният регион е произвел едва 7,08% от националната БДС и в същото време е с най-висок принос за БДС на аграрния сектор – 16,47% от цялата БДС в селското стопанство. В област Плевен общата БДС за 2021 г. е 2,603 млрд. лева, от които селско стопанство е произвело 0,265 млрд. БДС (10,18%), индустрията – 0,563 млрд. БДС (21,63%) и услугите 1,776 млрд. (68,23%). Видимо е, че аграрният сектор с по-високия си процентен дял в БДС на региона и областта, всъщност намалява абсолютната ѝ стойност в сравнение с другите региони, на което се дължат и по-ниските икономически резултати.

Някои показатели, които НСИ мери на общинско ниво са достъпни и за областта. По данни на НСИ за 2021 г., предприятията осъществявали дейност в област Плевен са 9 799, произведената продукция е в размер на 4 431 374 лева, като е нараснала с 18% спрямо 2020 г., нетните приходи са 6 689 997 лева, увеличението е с 16,3%. Добавена стойност по факторни разходи е за 1 389 808 лева (4,4% увеличение), разходите за ДМА са за 508 251 млн. лева (17% увеличение), а заетите са 86,7 хиляди души, като по този показател има свиване с около 30 хил. души. Позиционирането на двете общини в областната икономическа картина е относително слабо. Община Долна Митрополия е с дял от 4,9% от броя на всички предприятия в областта, произведената продукция е 3,97% от тази в областта, нетните приходи от продажби са 3,8%, БДС по факторни разходи е 5,4% от общата, а ДМА са 4,3%. Заетите в общината представляват 1,6% от всички заети в областта. Предприятията в община Долни Дъбник са 2,9% от тези в област Плевен, произведената продукция е 2,43% от цялата продукция в областта, нетните приходи са 1,9%, добавената стойност е 3%. Разходите за ДМА са 3,6%, а заетите са 1,5% от заетите в областта.

Освен че заемат незначителни дялове от икономиката на областта, което е сравнително нормално за малки селски общини около голям областен център, в който е съсредоточена индустрията, в двете общини на МИГ се наблюдават и основните структурни проблеми на икономическото развитие на Северозапада – превес на земеделието, липса на повече големи предприятия, лоша инфраструктура, демографска криза. Това оказва негативно влияние и върху резултатите от усвояването на европейските средства, вкл. и чрез СВОМР.

5.2.Предприятия – брой, размер и сектори

Броят нефинансови предприятия на дадена територия дава представа за предприемаческата активност и съответно доколко развит е местният бизнес. Обикновено селските общини са с нисък брой регистрирани фирми, тъй като в земеделските стопанства у нас преобладават физическите лица – според преброяването на стопанствата през 2020 г. 91% от тях са именно на физически лица, относителния дял на търговските дружества достига едва 6,5%, останалото са кооперации. Това е и една от предпоставките за по-слабото развитие на земеделските райони, тъй като физическите лица са допустими като кандидати по малко от инвестиционните мерки и по принцип такива предприятия са с нисък потенциал за растеж.

В община Долна Митрополия развиват дейност 484 нефинансови предприятия, като броят им все пак се увеличава през годините. Повечето от тях са микро- с до 9 заети, като те са 94,4% от всички, при дял от 92,6% за областта, 92,8% за Северозападния регион и 92,9% за страната. На територията работят и 27 малки предприятия, които са намалели през последната година, т.е. едно е затворило. Според общинските документи, в периода 2018-2019 г. предприятията са били 30 (данните на НСИ са конфиденциални). Данните за средните и големите предприятия също са конфиденциални, но явно в общината няма такива, тъй като сборът от малките и микро- е равен на общия брой фирми. Тук не се наблюдава свиване на предприятията през 2020 г., както в други общини и като цяло в страната заради затварянето на туристическия бизнес.

Таблица 13 *Предприятия по размер в община Долна Митрополия*

Вид предприятия	2018	2019	2020	2021
Общо:	457	468	469	484
Микро - до 9 заети	425	438	441	457
Малки - 10 - 49 заети	..	..	28	27
Средни - 50 - 249 заети			-	-
Големи над 250 заети	-	-	-	-

Източник НСИ, ТСБ Плевен, 2023 г.

Също така трябва да се направи уточнението, че поради близостта на общината до град Плевен, много от фирмите, които работят на територията всъщност са регистрирани там. НСИ не отчита и регистрираните земеделски производители-физически лица, които също развиват стопанска дейност и които за 2021 г. са 439 (но в този брой има все пак и фирми).

В община Долни Дъбник предприятията са 287, като се наблюдава известна динамика на намаляване на броя им в годината на пандемията - 2020 г., което едва ли се дължи на туристическите предприятия, а по-скоро на фалит на малки производители. След годината на кризата има ново увеличаване на броя фирми, и както ще се види по-нататък, това увеличение е във всички сектори на икономиката. 92,7% от предприятията са микро-, малките предприятия са 18, като през 2020 г. тези две категории са най-засегнати, но и след това малките продължават да намаляват, а при микро- фирмите се наблюдава възстановяване и повишаване на техния брой. В общината има 3 големи или средни предприятия (поради конфиденциалните данни на НСИ, броят им се получава като се извадят от общия брой на останалите предприятия). Към броя предприятия и тук следва да се добавят регистрираните земеделски производители, които са 251, повечето физически лица.

Таблица 14 *Предприятия по размер в община Долни Дъбник*

Вид предприятия	2018	2019	2020	2021
Общо:	290	279	271	287
Микро - до 9 заети	265	250	247	266
Малки - 10 - 49 заети	23	27	21	18
Средни - 50 - 249 заети	2	2	3	3
Големи над 250 заети				

Източник НСИ, ТСБ Плевен, 2023 г.

Големите и средни предприятия осигуряват освен повече заетост, и по-стабилни икономически показатели. Макар че микро- фирмите са основа на местните икономики, те са и със сравнително малки възможности и за инвестиции и растеж. Големият брой стопанства, управлявани от физически лица също представлява проблем за икономиката. Принципно, начинът, по който са уредени правилата за директните плащания, на които разчитат повечето земеделци, е пречка за по-доброто развитие на бизнеса в земеделието, а оттам и за селските райони. С това се обяснява и по-ниската предприемаческа активност – равнището на предприемачество, измерено с броя на нефинансовите предприятия на 1 000 души от населението през 2021 г. е средно 59/1000 за страната. В община Долна Митрополия се падат по 26,9 фирми на 1000 души, а в община Долни Дъбник по 25,6%, като средното за селските райони е между 30/50 фирми на 1000 души, т.е. предприемаческата активност е сравнително на по-ниски нива от средното. Относно предприемачеството трябва да се каже,

че условията за правене на бизнес в България също са на средно ниво - 61-во място сред 190 икономики в класацията на Световната банка за лесно правене на бизнес, като спрямо 2018 г., когато сме били на 59 място, страната ни е паднала с две места във въпросното класиране. Но продължаваме да сме с най-нисък дял в ЕС на пълнолетни лица, които възнамеряват да започнат бизнес в рамките на 3 години, т.е. по предприемаческа активност. Причините не са само в регулациите и държавната политика относно бизнеса, но и в нагласите и ниската култура на населението в това отношение. Предприемачеството се характеризира и с неравномерно разпределение села-градове, но и в рамките на отделните региони.

Разпределението на предприятията по сектори определя профила на икономиката и показва кой сектор се развива най-бързо през годините, както и динамиката на предприятията по размер. Най-бързо нарастват като брой микро-фирмите в услугите, броят на микро- и МСП в останалите сектори се променя значително по-трудно. Броят на промишлените предприятия също се увеличава много бавно, като това е тенденция в цялата страна.

В община Долна Митрополия най-много предприятия са общо в третичния сектор (60,5%), като повече от половината от тях са в сферата на търговията – 32,6%. Приоритетният за развитие туризъм е представен с едва 6,6% от предприятията, като от 33 те са станали 32 през 2021 г. Общо фирмите в търговията и услугите са 60,5% от всички, като са предимно микро- фирми и при тях динамиката е голяма – в едни дейности намаляват, в други се увеличават, а общото увеличение за година е с 5 предприятия. Сериозен дял имат селскостопанските фирми – 25,6%, като пак трябва да се припомни, че в общината има и още земеделски производители, които не са влезли в статистиката на НСИ. Те обаче като цяло намаляват, като за една година дейност са прекратили 5 юридически лица в земеделието – от 129 на 124 фирми, и са регистрирани 14 земеделски производители по-малко (през 2020 г. са били 453). Очевидно секторът на селското стопанство е водещ за икономиката на общината. Нарастват предприятията в преработващата промишленост, които са се увеличили с 13 за една година. Това е положителна тенденция, тъй като преработката е с по-висока добавена стойност от селското стопанство. Строителните фирми също са се увеличили с 2 нови, като тази дейност по принцип се води към вторичния сектор (индустрия), но винаги данните за нея се дават отделно. По отношение на наличните услуги, повечето дейности за представени, макар и с малко предприятия – здравеопазването и

социалните услуги в частната сфера (лекари, зъболекари, почасово гледане на деца и възрастни и др.) е с 14 предприятия, а данните за образованието и културата са конфиденциални и не са включени в таблицата. Най-много са фирмите в „Други дейности“ (20 на брой), където са битовите услуги – фризьори, обуцари, шивачи, битови ремонти и др. Предприятията в „Професионални дейности и научни изследвания“ обхващат висококвалифицираната работа в областта на право, счетоводство, архитектура, реклама и са 11, като са се увеличили с 4 за година. В „Административни и спомагателни дейности“ влизат даването под наем на вещи, охрана, управлението на сгради, дейности по почистване и озеленяване, като фирмите са 5 и са намалели в сравнение с 2020 г.

Таблица 15 *Предприятия по сектори в община Долна Митрополия*

Икономически дейности КИД 2008 (A21)	2020	2021	%
Общо:	469	484	
Селско, горско и рибно стопанство	129	124	25,6%
Преработваща промишленост	32	45	9,3%
Строителство	20	22	4,5%
Производство и търговия с енергия и горива	10	к. д.	2%
Търговия; ремонт на автомобили и мотоциклети	162	158	32,6%
Транспорт, складиране и пощи	18	18	3,7%
Хотелиерство и ресторантьорство	33	32	6,6%
Операции с недвижими имоти	16	19	3,9%
Професионални дейности и научни изследвания	7	11	2,3%
Административни и спомагателни дейности	8	5	1%
Здравеопазване и социална работа	14	14	2,9%
Други дейности	16	20	4,1%
Услуги общо:	288	293	60,5%

Източник НСИ, ТСБ Плевен, 2023 г.

В община Долни Дъбник също най-голям е броят предприятията в търговията и услугите, като те са 62,7% от всички и в голямата си част са микро-предприятия. Половината (31,7%) са в търговията – т.е. магазини и складове, при които има увеличение, тъй като както се спомена, малки фирми в тази сфера се създават най-лесно. Туризмът и тук е минимално представен от 19 предприятия, които са намалели с едно спрямо 2020 г.. Предприятията от сектора на селското и горското стопанство, макар и по-малко, пак са с основен дял от 27,9% от всички, като важи същото уточнение, че има и още земеделски производители, които са физически лица. Явно и в община Долни Дъбник основен поминък е земеделието.

Преработващата промишленост е представена с по-малко предприятия, но както ще се види по-нататък, те са доста по-големи от тези в община Долна Митрополия, като са МСП, но и големи предприятия, което личи и от данните за заетите в тях.

Таблица 16 *Предприятия по сектори в община Долни Дъбник*

Икономически дейности КИД 2008 (A21)	2020	2021	%
Общо:	271	287	
Селско, горско и рибно стопанство	79	80	27,9%
Преработваща промишленост	18	19	6,6%
Строителство	7	8	2,9%
Производство и търговия с енергия и горива	10	14	3,9%
Търговия; ремонт на автомобили и мотоциклети	82	91	31,7%
Транспорт, складиране и пощи	14	15	5,2%
Хотелиерство и ресторантьорство	20	19	6,6%
Създаване на творчески продукти	4	к. д.	1,3%
Операции с недвижими имоти	6	5	1,7%
Професионални дейности и научни изследвания	5	7	2,4%
Административни и спомагателни дейности	4	к. д.	1,3%
Образование	4	4	1,3%
Здравеопазване и социална работа	7	7	2,4%
Други дейности	10	10	3,5%
Услуги общо:	167	180	62,7%

Източник НСИ, ТСБ Плевен, 2023 г.

Както се вижда от данните, и тук предприятията от услугите са малко – в образованието са 4, в здравеопазването и социалната работа - 7, в професионалните дейности са също 7, в административните и спомагателни дейности - 4. Повечето от тях са разположени в общинския център, което означава, че в селата липсват базови услуги. Дейностите, определени като „други“ и които покриват основните битови услуги за населението са едва 10 за цялата община. И в двете общини според данните са развити транспортните услуги, които са в сферата на автобусния превоз и спедицията на товари, във връзка с дейността на предприятията от земеделието и преработващата промишленост.

Като цяло, планирането на мерките в СВОМР съвсем адекватно е адресирано към разнообразяването на услугите по мярка 6.4.1 и подпомагането на микро- предприятията в тази сфера, като по този начин се очаква да има въздействие не само върху икономиката и подобряването на живота на населението, но и върху намаляване на миграцията на младите хора към градовете.

5.3. Основни икономически показатели

Ефектите от прилагането на СВОМР върху икономиката, заедно с другите интервенции по различни програми, би трябвало да доведе до общото ѝ оживяване и съответно подобряването на основните икономически показатели. Тъй като влияние оказват и други фактори, в рамките на област Плевен развитието на общините е разнообразно, като няколко общини показват добри тенденции на развитие (в които има силна промишленост), но повечето са изоставащи заради преобладаващото селскостопанско производство. Двете общини на МИГ са с различни показатели, най-малкото едната е доста по-голяма като територия и население, но развитието и позиционирането им в икономиката на областта е сходно и средно спрямо другите общини.

Таблица 17 Икономически показатели в община Долна Митрополия

Икономически показатели	2018	2019	2020	2021
Брой предприятия	457	468	469	484
Произведена продукция	183,309 млн.	164,357 млн.	172,257 млн.	175,738 млн.
Пр. пр. на глава от населението	10 360 лв.	9 471 лв.	9 800 лв.	10 307 лв.
Нетни приходи от продажби	242,752 млн.	252,553 млн.	316,800 млн.	253,536 млн.
Добавена стойност по ф.р. (БДС)	-	69,3 млн.	80,4 млн.	75,9 млн.
Инвестиции в ДМА	21,1 млн.	18,6 млн.	18,02 млн.	21,4 млн.
Заети лица	1 613	1 467	1 360	1 346
Наети лица	1 237	1 085	970	948

Източник НСИ, ТСБ Плевен, 2023 г.

Таблица 18 Икономически показатели на община Долни Дъбник

Икономически показатели	2018	2019	2020	2021
Брой предприятия	290	279	271	287
Произведена продукция	98,123 млн.	104,191 млн.	98,095 млн.	108,098 млн.
Пр. пр. на глава от населението	9 169 лв.	9 896 лв.	9 230 лв.	10 404 лв.
Нетни приходи от продажби	105,207 млн.	116,175 млн.	107,499 млн.	125,425 млн.
Добавена стойност по ф.р. (БДС)	-	46,1 млн.	45,4 млн.	42,9 млн.
Инвестиции в ДМА	12,9 млн.	14,4 млн.	24,8 млн.	18,3 млн.
Заети лица	1 414	1 421	1 310	1 333
Наети лица	1 170	1 187	1 088	1 093

Източник НСИ, ТСБ Плевен, 2023 г.

Произведената продукция в нефинансовите предприятия в страната достига 215 млрд. лв. през 2021 година, като 38% (81 млрд. лв.) от нея е произведена в София, а малко над 50% във водещите градове - Пловдив, Варна, Бургас и Русе. С над милиард лева продукция са

само 31 общини от всички общини в България, като сред тях в областта са община Плевен и община Кнежа. Възстановяването на икономиката води до нарастване на произведената продукция навсякъде, намаление на показателя се отчита само в 23 общини. В повечето общини обаче, въпреки растежа, произведената продукция остава под 100 милиона лева за годината. Видно от данните, в двете общини на МИГ показателят се развива в положителна посока – наблюдава се нарастване и продукцията е над 100 млн. лева, които в рамките на областта е средното ниво. В област Плевен общата произведена продукция през 2021 г. е за 4,431 млрд. лева, като половината (2,099 млрд. лева) е произведена в община Плевен и то предимно в общинския център, а около 1 млрд. е произведена в община Кнежа. Останалият милиард се поделва между другите общини на областта.

В община Долна Митрополия произведената продукция е за 175 738 млн. лева, като в сравнение с 2020 г. има леко повишение с около 3,5 млн., но в сравнение с нивата преди кризата има сериозно свиване с 8 млн., което започва още през 2019 г. и очевидно не е причинено само от пандемията. В община Долни Дъбник спад на показателя има само през 2020 г., като продукцията расте плавно и през 2021 г. е за 108,098 млн., което е с 10 млн. отгоре на пред кризисните нива. В групата на общините с над 100 млн. лева продукция в областта са и общините Червен бряг с 312,831 млн. и Левски със 148,489 млн. Останалите общини са с много по-слаба икономика – Никопол с 67,179 млн., Искър с 56,680 млн., Гулянци е с 56,321 млн., Белене с 54,127 млн. и Пордим с 42,745 млн., като в Пордим дори има снижаване на показателя.

Произведената продукция на човек от населението подрежда общините според техния размер и територия и е индикатор за това, че понякога големите общини могат да изостанат спрямо по-малки заради доброто развитие на някой от секторите. Пример в това отношение за областта е община Кнежа, която е с произведена продукция около 79 хил. лева на човек от населението, следвана от община Плевен с 18 449 лева на човек. За Кнежа причината се крие в силната преработвателна промишленост (олио) – голямо предприятие и повишени в пъти цени. В двете общини на МИГ показателят следва общата тенденция на възстановяване и е 10 307 лв. на човек за община Долна Митрополия, като почти достига нивата преди кризата, а община Долни Дъбник е с 10 404 лв. на човек, като тук има трайно увеличение на показателя. Както се вижда, макар и различни по размера на територията и броя население,

показателят в двете общини е доста близък. От останалите общини единствено Червен бряг е с над 10 хил. лева на човек - 13 367 лева, другите са под тази стойност, някои от тях двойно, въпреки общото нарастване на продукцията - Никопол (9 021 лева), Левски (9 065 лева) и Искър (9 923 лева) са близо до 10 хиляди, а Пордим (7 885 лв.), Белене (6 988 лева) и Гулянци (5 858 лева) са доста под тази сума.

Нетните приходи от продажби и съотношението им спрямо произведената продукция дават известна представа за структурата и стабилността на икономиката. В община Долна Митрополия въпреки увеличената продукция, има спад на нетните приходи, като от 316,800 млн. през 2020 г., те се свиват до 253, 536 млн. през 2021 г. Съотношението нетни приходи/произведена продукция е в рамките на 69,3%, т.е. продукцията е с висока себестойност, а продажбите са с малка печалба. Подобно съотношение се наблюдава в общини с висок дял на селскостопанската продукция, която през 2021 г. почти навсякъде е с по-ниски приходи от продажби спрямо себестойността. В община Долни Дъбник нетните приходи нарастват от 107,499 млн. за 2020 г. на 125,425 млн. през 2021 г., но и тук съотношението спрямо продукцията е високо и е 85%. Въпреки че в общината има по-развита преработваща промишленост, тя отново е в сферата на храните, т.е. зависи от селскостопанската продукция. По този показател в областта община Плевен е на първо с 3,627 млрд. лева нетни приходи, следвана от Кнежа с 1,714 млрд. нетни приходи. При община Плевен съотношението продукция/нетни приходи е 40% - типично за услугите, които носят високи приходи и са с ниска себестойност, а в община Кнежа е 65%, т.е. важи казаното, че преработката на храни е в зависимост от цените на селскостопанските продукти, които са с увеличена цена, но се продават често под себестойност или с малка печалба. Останалите общини са с много по-нисък показател - Червен бряг с 361,6 млн., Левски с 248,1 млн., Гулянци с 91,3 млн., Никопол със 77,481 млн., Белене със 71,691 млн. и Искър с 61,5 млн. и Пордим с 58,614 млн. нетни приходи от продажби. Видно е че много общини имат увеличение на продукцията и намаление на нетните приходи (както е и община Долна Митрополия), което се дължи на вида производство и на драстичното увеличение на някои от неговите компоненти (горива, енергия, торове, вода за напояване). Доказателство на горното е спадането на добавената стойност в такива общини.

Добавената стойност по факторни разходи на нефинансовия сектор замества данните за брутният вътрешен продукт и БДС на общинско ниво, като индикаторът се ползва за измерване на производителността и възможността за развитие на местните икономики. Въпреки възстановяването и нарастването на повечето икономически показатели през 2021 г., в много от общините добавената стойност спада или задържа ръста си отпреди кризата с пандемията. От 257-те общини, за които НСИ предоставя данни (останалите са конфиденциални), в 146 е регистриран спад на добавената стойност за 2021 г. спрямо предишната година, а в 111 – много минимален ръст. Общините, които са с под 100 милиона лева добавена стойност са 185, или по-голямата част от българските общини, които са и селски райони.

В община Долна Митрополия свиването на добавената стойност е в рамките на около 5 млн. от 80,4 млн. през 2020 г. до 75,9 млн. през 2021 г. или с -5,5%. Тъй като показателят на ниво общини се изследва отскоро от НСИ, не може да се очертае трайна тенденция, но логиката следва тази за съотношението себестойност/продажби, като все пак показателят бележи увеличени в сравнение с 2019 г. В община Долни Дъбник добавената стойност пада с 3 млн. от 45,4 млн. за 2020 г. на 42,9 млн. през 2021 г. (също -5,5%), като тук има трайно намаление и в сравнение с периода преди кризата. Общата добавена стойност по факторни разходи за област Плевен е 1,39 млрд. лева, около 23 пъти по-малко от столицата. Въпреки че на областно ниво, БДС леко се повишава (с 61,3 млн.), в почти всички общини на областта се наблюдава спад на добавената стойност. Увеличение и то доста съществено има само в общините Кнежа (74,9%), Левски (87,9%) и Червен бряг (10,8%). В община Плевен спадът е със 73,7 милиона или с -9,1%, но все пак тя е в групата с висока БДС – 740,1 млн. лева. Тук са и общините Кнежа с 291,3 млн. лева и Червен бряг със 103,7 млн. лева БДС. Община Долна Митрополия е по средата със спад на БДС, но все пак в рамките на 75,9 млн., като в тази група са и общините Левски с 49,5 млн. и Долни Дъбник с 42,9 млн. Останалите общини на областта са с ниска БДС, която бележи допълнителен спад за една година. С най-ниска добавена стойност са Гулянци с 24,2 млн. (-2,7%), Никопол с 20,4 млн. (-8,3%), Белене с 19,8 млн. лева (-6,9%), Искър с 16,4 млн. (-15,9%) и Пордим с 5,6 млн. (-61,2%). Ясно личат различията на общинско ниво, като причините за по-доброто представяне на някои от общините е наличието на индустриален сектор и развити услуги, производството на енергия и горива, вида земеделие. Тези фактори трудно могат да бъдат компенсирани от усвояването

на европейските фондове, чието въздействие е благоприятно, но минимално. Както се каза при прегледа на програмите, в усвояването на ПРСР, на която разчитат селските общини, има проблеми и забавяне. А това, при увеличените цени на компонентите на производството допълнително влияе на негативните процеси.

Разходите за ДМА се увеличават през 2021 г., като те са показател както за възстановяването на икономиката и повишаването на инвестиционната активност на предприятията, така и за усвояването на европейските фондове и по-специално мерките от различните програми, които се отнасят до инвестициите в материални активи. През 2021 г. разходите за ДМА във всички сектори на икономиката са 23,036 млрд. лева (16,5% от БВП). Най-много разходи за ДМА има в търговията и услугите – 5,919 млрд. лева, следвани от индустрията с 5,627 млрд., строителство (2,137 млрд.), операции с недвижими имоти (2,613 млрд.), държавно управление (2,073 млрд.), като селското стопанство е едва на шесто място с 1,719 млрд. лева. При Северозападния регион обаче, в който са общините на МИГ, от общо 1,245 млрд. разходи за ДМА (5,4% от всички ДМА в страната и отново най-малък дял сред регионите), най-високи са вложенията за ДМА в селското стопанство – 334,946 млн. лева, следвани от тези в индустрията - 320,893 млн. и тези в услугите и търговията (вкл. хотелиерство и ресторантьорство) – 289,246 млн. лева. Това още веднъж доказва доминиращият сектор на селското стопанство в региона и важността на усвояването на европейските фондове за неговото развитие. В по-малките общини много голяма част от инвестициите в ДМА идват само от реализирането на проекти, вкл. и по СВОМР.

Двете общини на МИГ се представят различно – в Долна Митрополия разходите за ДМА се увеличават с 3 млн., а в Долни Дъбник намаляват с 4 млн. Ако обаче се проследи целия период от няколко години, в община Долна Митрополия разходите за ДМА не се променят особено и са в рамките на 18-20 млн. годишно, като както ще се види по-нататък повече от половината са в селското стопанство. Това говори за сравнително равномерна инвестиционна активност в сектора, като безспорно се дължат на усвояването на средства от ПРСР, както и на наличието на големи и много големи стопанства, които редовно обновяват и модернизират материалната си база. В община Долни Дъбник, въпреки намалението през 2021 г., като цяло инвестициите в ДМА нарастват за периода, което се дължи освен на развитието на земеделието и усвояването на средства по ПРСР, и на

наличието на по-силна преработваща промишленост, която по принцип е с по-висока инвестиционна активност, но и е по-засегната от кризисните процеси, както става ясно от данните за отделните сектори по-нататък в анализа.

На областно ниво общините се представят различно по отношение на ДМА, като водеща отново е община Плевен с 288,8 млн. лева разходи за ДМА (238,1 млн. за предишната година), следвана от общините Кнежа с 48,4 млн. (57,4 млн. лева за 2020 г.) и Червен бряг с 35,1 млн. (52,1 млн. лева за 2020 г.), като последните две общини показват намаление на разходите за ДМА, въпреки че те остават високи за областта. В останалите общини има увеличение, но като абсолютна стойност вложенията в ДМА са много по-ниски. Община Белене е с 22,733 млн. лева (около три пъти повече от 2020 г. – 6,8 млн. лева), Гулянци с 23,1 млн. лева (15,9 млн. за 2020) , Левски с 20 млн. (15,2 млн. за 2020), Никопол с 13,804 млн. (7,1 млн. за 2020), Искър с 11,3 (6,8 млн. за 2020) и Пордим с 5,3 млн. (4,7 млн. за предишната година). Прави впечатление, че слаби икономически общини бележат значителен ръст на инвестициите в ДМА, което подсказва, че вероятно става дума за ударно усвояване на европейски пари, както и за големи инфраструктурни проекти (канализация, пътища, масово саниране на сгради и др.).

Развитието на икономическите показатели се отразява и на заетостта, която в община Долна Митрополия спада, а в община Долни Дъбник се увеличава в съответствие с нивото на добавената стойност и инвестициите, като тя ще бъде разгледана отделно заедно с безработицата, тъй като е един от основните параметри на въздействието на усвояването на средства по проекти, вкл. и чрез СВОМР.

5.4. Икономически показатели по сектори

Приносът на различните сектори към растежа на икономиката се определя спрямо показателите, като някои от секторите имат високи продажби (нетни приходи), но ниска стойност на произведената продукция и малка добавена стойност, нисък дял на заетите, но пък са изключително важни за устойчивото развитие на дадена територия (например услугите). Секторното разпределение е важно и за определяне на тенденциите кои от секторите са били повлияни повече от финансовото подпомагане по европейските фондове. Конфиденциалните данни за някои от секторите донякъде изкривяват резултатите, но все пак обща представа за значимите сектори се получава.

В община Долна Митрополия водещ и структурно определящ за икономиката е секторът на селското стопанство с дял от 53,6% от зялата произведена продукция, 31% от нетните приходи, 32,4% от заетите и 35,2% от наетите. Произведената продукция в земеделието се е увеличила от 77,825 млн. на 94,255 млн. лева за една година, като повишението с дължи както на обема, така и на цените на енергия, торове и др., които надуват себестойността. Както на повечето места в земеделските общини нетните приходи от продажби в селското стопанство са по-ниски от стойността на продукцията и тук са 78,736 лева, като бележат намаление в сравнение с предишната година. През 2020 г. нетните приходи надвишават стойността на продукцията, което е нормално и съотношението е 77,825 на 82,750 млн. лева. През 2021 г. стойността на продукцията, която е 94,255 млн. лев вече е по-голяма от нетните приходи, които са 78,736 млн. лева. Причината, както се повтори многократно, е ниската добавена стойност на вида земеделие, практикувано в северните общини, както и зависимостта на цените на зърнените и технически култури от борсовите индекси, международните пазари и политическата ситуация. Селското стопанство обаче има принос от 69,4% към всички инвестиции в ДМА, което потвърждава казаното, че на територията има големи стопанства, които модернизират редовно материалните си активи и извън средствата по ПРСР, тъй като усвоените от тази програма пари, вкл. и по СВОМР, не са много засега и са разпределени предимно сред по-малките стопанства. Броят предприятия спрямо заетите в общината показва, че по-малките и средни стопанства са преобладаващи и все пак наемат допълнителна работна ръка, което показва по-добро ниво на развитие.

Таблица 19 Икономически показатели по сектори, община Долна Митрополия

Икономически дейности КИД 2008 (A21)	Година	Нефинансови предприятия	Произведена продукция	Нетни приходи от продажби	Инвестиции в ДМА	Заети лица	Наети лица
		Брой	Хиляди лева			Брой	
Общо:	2020	469	172 257	316 800	18 020	1 360	970
	2021	484	175 738	253 536	21 385	1 346	948
Селско, горско и рибно стопанство	2020	129	77 825	82 750	12 289	462	357
	2021	124	94 255	78 736	14 832	436	334
Добивна промишленост	-	-	-	-	-	-	-
Преработваща промишленост	2020	32	32 659	33 800	1 910*	240	214
	2021	45	29 645	34 961	1 962*	247	216
Производство и разпределение на електрическа и топлинна енергия и на горива	2020	7	-	-	-	7	-
	2021	10	-	-	-	13	-
Доставяне на води; канализационни услуги, управление на отпадъци		-	-	-	-	-	-
Строителство	2020	20	-	-	2,592	69	53
	2021	22	4 720	4 744	35	64	45
Търговия; ремонт на автомобили и мотоциклети	2020	162	8 468	146 327	854**	368	225
	2021	158	11 398	98 811	1 493**	355	225
Транспорт, складиране и пощи	2020	18	2 059	1 984	-	27	11
	2021	18	2 128	2 146	-	37	19
Хотелиерство и ресторантьорство	2020	33	353	878	-	46	18
	2021	32	285	846	-	42	15
Създаване и разпространение на информация и творчески продукти; далекосъобщения	2020	-	1 444	1 441	80	31	29
	2021	..	1 602	1 610	-	29	28
Операции с недвижими имоти	2020	16	212	212	-	9	3
	2021	19	244	263	-	22	11
Професионални дейности и научни изследвания	2020	7	64	-	-	7	-
	2021	11	118	120	2 047	12	-
Административни и спомагателни дейности	2020	8	369	368	-	21	-
	2021	5	148	152	-	-	-
Образование		-	-	-	-	-	-
Хуманно здравеопазване и социална работа	2020	14	1 328	1 326	234***	54	37
	2021	14	1 488	1 467	635***	50	35
Култура, спорт и развлечения		-	-	-	-	-	-
Други дейности	2020	16	128	148	-	17	4
	2021	20	237	254	-	27	9

Източник НСИ, ТСБ Плевен, 2023 г.

В преработващата промишленост произведената продукция намалява от 32,659 млн. на 29,645 млн. през 2021 г., въпреки увеличени брой предприятия в сектора. Това означава, че новосъздадените предприятия са предимно микро- и произведената от тях продукция представлява едва 16,9% от цялата произведена продукция в общината. Свиването на обема й вероятно се дължи на затварянето на маслената фабрика. Нетните приходи леко нарастват от 33,800 млн. на 34,961 млн., което се дължи на по-високата добавена стойност на преработката. Те обаче са едва 13,8% от всички нетни приходи в общината. Промислеността обхваща сериозен брой от заетите и наетите, съответно с дялове от 18,4% и 22,8%. Инвестиционната активност е ниска, като тук разходите за ДМА са 9,2% от всички ДМА в общината, което е типично за по-малките предприятия. Освен това, по ПРСР чрез МИГ има само един реализиран проект по мярка 4.2 и още един на същия бенефициент на национален прием, а по ОПИК извън помощите за пандемията също има само един проект за инвестиции.

Водещ сектор по нетни приходи, както може да се очаква, е търговията, в която са реализирани 39% от всички нетни приходи, като те бележат сериозно намаление от 146,327 млн. на 98,811 млн. за 2021 г. Това не се дължи само на оборота на магазините, а показва че на територията има и фирми, които търгуват на едро със земеделска продукция и други стоки, като при тях свиването е по-голямо навсякъде в страната. Търговията също осигурява много от работните места с 26,4% от заетите и 23,7% от наетите. От сектора на услугите по-голямо внимание заслужава и транспортът, чиито показатели се увеличават както по произведена продукция, така и по нетни приходи, като заетите и наетите също повишават броя си. Общо секторът на услугите и търговията осигурява 41,7% от нетните приходи и само 10% от произведената продукция. Броят предприятия общо е най-голям в сектора на услугите (60,6%), като техният по-слаб принос към икономиката се дължи на факта, че това са малки семейни фирми с по един самонает или най-много един нает. Тези микро-предприятия обаче са важни за оцеляването на семейния бизнес в малките населени места и предотвратяването на миграцията на цели семейства към големите градове.

В община Долни Дъбник водещ е секторът на промишлеността, като по някои показатели обаче е изпреварен от селското стопанство, тъй като и тук профилът на икономиката е предимно земеделски. Преработващата промишленост е с видимо по-големи предприятия.

Таблица 20 Икономически показатели по сектори, община Долни Дъбник

Икономически дейности КИД 2008 (A21)	Година	Нефинансови предприятия	Произведена продукция	Нетни приходи от продажби	Инвестиции в ДМА	Заети лица	Наети лица
		Брой	Хиляди лева			Брой	
Общо:	2020	271	98 095	107 499	24 742	1 310	1 088
	2021	287	108 098	125 425	18 286	1 333	1 093
Селско, горско и рибно стопанство	2020	79	40 644	40 536	7 227	328	264
	2021	80	48 969	43 868	8 765	326	262
Добивна промишленост	-	-	-	-	*	-	-
Преработваща промишленост	2020	18	44 636	37 727	9 558*	641	624
	2021	19	45 213	47 594	3 661*	643	626
Производство и разпределение на електрическа и топлинна енергия и горива	2020	10	505	-	-	9	-
	2021	14	626	-	*	20	-
Доставяне на води; канализационни услуги, управление на отпадъци		-	-	-	*	-	-
Строителство	2020	7	778	751	-	11	5
	2021	8	958	824	-	15	9
Търговия; ремонт на автомобили и мотоциклети	2020	82	4 782	20 463	1 402**	188	122
	2021	91	4 467	23 434	782**	206	130
Транспорт, складиране и пощи	2020	14	4 671	4 755	**	45	37
	2021	15	5 341	5 468	**	40	31
Хотелиерство и ресторантьорство	2020	20	327	818	**	34	14
	2021	19	423	892	**	32	14
Създаване и разпространение на информация и творчески продукти; далекосъобщения	2020	-	-	-	-	-	-
	2021	4	-	-	0	5	-
Операции с недвижими имоти	2020	6	361	380	0	10	-
	2021	6	667	454	0	8	-
Професионални дейности и научни изследвания	2020	5	589	650	12***	5	0
	2021	7	589	548	38***	6	0
Административни и спомагателни дейности	2020	4	61	63	***	6	-
	2021	-	-	-	***	-	-
Образование	2020	4	..	31	-	5	-
	2021	4	41	41	-	5	-
Хуманно здравеопазване и социална работа	2020	7	377	376	-	13	6
	2021	7	400	400	-	13	7
Култура, спорт и развлечения		-	-	-	-	-	-
Други дейности	2020	10	189	123	25	11	-
	2021	9	-	-	-	11	--

Източник НСИ, ТСБ Плевен, 2023 г.

Най-голям дял в произведената продукция – 45,3% има селското стопанство, като стойността ѝ се повишава за една година от 40,644 млн. на 48,969 млн. Нетните приходи също имат увеличение от 40,536 млн. на 43,868 млн., което е 35% от всички нетни приходи в общината. Тук трябва да се отбележат два факта – нетните приходи в земеделието отново са по-ниски като цяло от стойността на продукцията, но тяхното увеличение спрямо предишната година подсказва за производства с по-висока добавена стойност – плодове и зеленчуци и животновъдство. Селското стопанство допринася за 24,5% от заетите и 24% от наетите и може да се каже, че е един от структурните отрасли за общината.

С най-високи нетни приходи е промишлеността, като те са 37,9% от всички – малко по-високи от тези в селското стопанство. Те обаче имат сериозно увеличение от 37,727 млн. на 47,594 млн. за една година. Преработвателните предприятия имат сериозен дял в заетите от 48,2% и наетите - 57,3%, което при по-малкия брой фирми показва, че те са по-големи и освен МСП има и големи предприятия според броя заети, така е и според данните на НСИ за размера на предприятията. Инвестиционната активност обаче е по-висока в земеделието, където разходите за ДМА се увеличават от 7,227 на 8,765 млн. лева, а в промишлеността намаляват драстично от 9,558 млн. на 3,661 млн. лева. Тук може да се потърси и влиянието на усвояването на европейските средства – в преработващата промишленост има няколко проекта по 4.2 и по ОПИК, които са приключени и парите изплатени през предишни години, като предприятията започват да свиват собствените си инвестиции заради несигурността около кризата с пандемията и цените. В селското стопанство се усвояват повече средства по ПРСР, но и фирмите правят повече инвестиции заради съфинансирането. Както се каза и преди, търговията и услугите в общината се представят слабо. Като имат общ принос от едва 11,6% към произведената продукция и 24,9% от нетните приходи, което по принцип е много нисък дял за третичния сектор, тъй като обикновено той е водещият сектор на икономиката.

Изводите, които могат да бъдат направени са, че въздействието на усвоените средства от европейските фондове, вкл. и чрез СВОМР върху икономиката е все още слабо макар и благоприятно, и е различно за отделните сектори, чиито показатели се влияят повече от други негативни фактори. Значение има и това, че по повечето проекти средствата не са разплатени изцяло, т.е. не са влезли реално в предприятията. Забавянето при одобрението на проектите по ПРСР е допълнителен отрицателен фактор.

6. Въздействие на СВОМР върху социалното развитие на територията

Социалните въздействия на СВОМР са свързани най-вече със заетостта, работните места и доходите. Задължителен индикатор във всички Стратегии за ВОМР е създаването на нови работни места, което е и от първите ефекти на прилагането. Тези въздействия са пряк резултат от реализирането на проекти по икономическите мерки (4.1, 4.2 и 6.4.1). В по-дългосрочен план въздействие върху социалната сфера може да се търси и в реализацията на мерките за инвестиции в инфраструктурата (7.2 и 7.5) – благоустройството на населените места и развитието на туризма подобряват средата за живеене на по-големи групи от населението и по този начин допринасят за намаляване на миграцията на млади хора и семейства към градовете. Разнообразяването на услугите чрез мярка 6.4.1 има същите дългосрочни ефекти за подобряване на средата за живот. Мярка 7.02 създава нови възможности за културна изява и повишава самочувствието на местните хора. Съзнанието за идентичност е част от по-дълъг процес на осъзнаване на привлекателността на територията и съответно също влияе върху демографските процеси.

Според оценката на въздействието от изпълнението на програмите, направена от Мин. на финансите, до края на 2022 г. позитивно влияние от усвояването на европейските фондове има по отношение на заетостта, безработицата и доходите. Общото повишение на заетостта с натрупване от 2014 г. до края на 2022 г. е с 16,6% спрямо вариант без евро фондове. Редуцирането на коефициента на безработицата е с -7,2% спрямо сценария без европейски средства. Същевременно, нетният ефект от интервенциите чрез проектите върху средната работна заплата през 2022 г. достига до 16,3%. В анализа е отбелязано, че всички тези въздействия са в краткосрочен план и се дължат основно на директното вливане на средства от проектите в икономиката, което е съпроводено с откриване на нови работни места. Въздействието на ПРСР е повишаване с 1,4% на заетостта, с -0,61 върху коефициента на безработица и 1% върху увеличаването на заплатите. През 2023 г. анализ на ефектите на ЕСИФ не е правен, а в икономиката и съответно на пазара на труда се намесват редица негативни други фактори като повишаване на цените на горивата и енергията и оттам повишаване на цените на всички стоки и услуги, инфлация, войната в Украйна, последствията от пандемията, политическата нестабилност и др. В началото на 2023 г. прогнозата за растеж на българската икономика се свива до 1,3% (през 2021 г. е 7,6%, а през

2022 г. е 3,4%). Очакванията за нарастване на заетостта са минимални – едва с 0,3%, като в прогнозите се отбелязва, че работената сила в страната намалява заради застаряването на населението. Очевидно краткосрочните благоприятните въздействия от прилагането на програмите ще бъдат по-малки заради отрицателните тенденции в икономиката. Дългосрочните въздействия от усвояването на ЕСИФ е по-трудно да бъдат измерени конкретно, тъй като за проявлението им е необходим и по-дълъг период от време.

6.1.Заетост

Данните за заетостта показват възстановяване през последните две години след свиването ѝ по време на пандемията през 2020 г. Коефициентът на заетост за страната през 2022 г. е 70,4%, при 68,1% за 2021 г. В национален мащаб това е най-високият коефициент за последните 10 години. Националната цел в Стратегията за заетостта до 2020 г. е била достигане на 76% среден коефициент на заетост за страната, който обаче се постига само в София през 2022 г. и е 77,9% (74,8% за 2021 г.). В ЕС средната заетост през 2022 г. също е рекордна и е 75% (73% през 2021 г.).

От регионите с най-нисък коефициент е Северозападният с 62,1%, като все пак бележи увеличение в сравнение с 2021 г., когато е бил 59,6%. В цяла северна България областите са с около 10 пункта под средния за страната коефициент на заетост (между 55% и 65%), като по-висока заетост има само в Габрово, В. Търново, Русе и Варна – големи икономически центрове, в които има промишленост. Област Плевен е с 62,5% коефициент на заетост, като в сравнение с 2021 г., когато е била 62%, има леко повишение. В началото на 2023 г. обаче, коефициентът на заетост започва да намалява леко и за страната е 70,3%, а за Северозападния регион е 61,6%. На ниво общини НСИ разполага с данни за 2021 г.

Преброяването през 2021 г. променя до голяма степен картината на заетостта, тъй като НСИ черпи данните си предимно от финансовите отчети на предприятията, а безработните се следят от Агенция по заетостта чрез бюрата по труда. При преброяването някои общини се оказват с по-малък брой население и съответно с по-малка работна сила, което влияе на коефициентите на безработица и заетост, както се установяват и повече лица извън работната сила, които не работят, но и не се отчитат като безработни, защото им липсва регистрация в бюрата по труда. Освен това, към заетите, в които по принцип се включват

работодатели, наети и самонаети в предприятията, сега се добавят и данни за самостоятелни самонаети (физически лица и свободни професии), както и т.нар. платени семейни работници (такива, които работят във фирми на член от семейството де факто без заплащане, но допринасят за доходите на домакинството). Данните за самонаетите, както и за семейните работници не се обхващат изцяло от НСИ, а от последния вид има най-много в селското стопанство - над 73% от стопанствата в земеделието използват неплатен семеен труд.

Така, според данните от преброяването през 2021 г., коефициентът на заетост в страната става 62,6% (8 пункта надолу спрямо НСИ), за Северозападния регион е 55,5% (7 пункта по-нисък), а за област Плевен е 57,9% (4 пункта надолу). На ниво общини в областта коефициентът на заетост варира между 40% и 50%, с изключение на община Плевен, където е 65,8% заради общинския център. В община Долна Митрополия коефициентът на заетост е 48,2%, а в община Долни Дъбник е 48,4%. Поради надценяването на наетите от НСИ в годишните данни, при преброяването общини с развита икономика се оказват с по-нисък коефициент на заетост, защото повечето работещи там са наети на трудов договор - пример за това е община Кнежа, която е сред най-силните икономики в областта, но е с коефициент на заетост 40,3% - по-нисък и от двете общини на МИГ. С най-висок коефициент в областта както се спомена, е община Плевен с 65,8%, следвана от Белене с 54,6%, Червен бряг с 53,1%, Левски с 52,3%, Гулянци с 50,3%, Пордим с 48,8%, Никопол с 48,4%, Долни Дъбник с 48,4%, Долна Митрополия с 48,2%, Искър с 42% и Кнежа с 40,3%. Очевидно заетостта в Северозападна България е подценявана в данните на НСИ и показва по-добри резултати при реалното преброяване. Все пак, тя е много под средната за страната и другите региони, което говори за по-слабо развита икономика.

По данни на преброяването, в **община Долна Митрополия** заетите са 4 422-ма души, над три пъти повече от регистрираните от НСИ в нефинансовите предприятия. Тук, за разлика от НСИ, са отчетени самонаетите, вкл. свободните професии, земеделски производители-физически лица, заетите във финансовия сектор, т.е. всички работещи. Като индикатор за икономиката обаче се гледат заетите в нефинансовите предприятия (които са и основните бенефициенти по проектите) и в които, видно от таблицата, заетите намаляват през годините. По отношение на наетите също има разминавания. Данните на НСИ не включват наетите на трудов договор в общественния сектор, за тях се води друга статистика. Това са

бюджетните служители плюс администрацията, включват се и наетите по програмите за субсидирана заетост, чиито бенефициенти са общините.

Таблица 21 Заетост в община Долна Митрополия

	2018	2019	2020	2021
Брой предприятия	457	468	469	484
Заети	1 613	1 467	1 360	1 346
Наети	1 237	1 085	970	948
Наети, вкл. в общественния сектор	1 973	1 926	1 859	1 834
% в общественния сектор от всички	36,2%	38,2%	41,9%	42,1%

Източник НСИ

Както се вижда, наетите в общественния сектор не са малък дял и са 42,1% от всички наети на трудов договор в общината. Като цяло, броят на наетите също спада, въпреки увеличаващия се брой нефинансови предприятия. Делът на наетите в общественния сектор бележи трайна тенденция на повишение – с 6% за четири години, т.е. все повече хора предпочитат „държавната“ работа. Това показва известни негативни процеси в икономиката на общината, въпреки реализираните проекти, вкл. и по СВОМР, от които би следвало да има положително въздействие заради създадените нови работни места. Факторите, които влияят негативно са закриването на предприятия и стопанства, но и дисбалансите в усвояването на европейските фондове. Както стана ясно, голяма част от реално разплатените средства са отишли за проекти на общината, частните бенефициенти са със сключени договори, но по много от тях няма плащане, по други не се създават работни места, има и множество оттеглени от бенефициентите договори.

В община Долни Дъбник заетостта в нефинансовите предприятия е малко по-стабилна, като спада през 2020 г., както навсякъде в страната, но през 2021 г. бележи леко увеличение. Същото се отнася и за наетите, които все пак през 2021 г. са по-малко в сравнение началото на периода. Заетите според преброяването са 2 635 души, два пъти и половина повече от отбелязаните от НСИ. И тук наетите в общественния сектор имат увеличение през 2020 г., като тенденцията продължава и след тази година. Долни Дъбник е по-малката община и с по-малък брой предприятия, но въпреки почти еднаквите коефициенти на заетост, от данните се вижда, че броят на заетите в предприятията е почти равен с този в община Долна Митрополия, а броят на наетите е по-висок. Това говори за по-стабилен частен бизнес и по-

големи предприятия от промишлеността, както ще се види и от данните за заетостта по сектори по-нататък в анализа. Но и тук наетите в общественения сектор са съществен дял от работещите хора на заплати – 34,4%.

Таблица 22 Заетост в община Долни Дъбник

	2018	2019	2020	2021
Брой предприятия	290	279	271	287
Заети	1 414	1 421	1 310	1 333
Наети	1 170	1 187	1 088	1 093
Наети, вкл. в общественения сектор	1 707	1 741	1 682	1 710
% в общественения сектор от всички	31,3%	31,5%	33,8%	34,4%

Източник НСИ

По отношение на обществения сектор, прави впечатление, че делът на наетите в него, въпреки общия спад на броя наети, се увеличава, като това става навсякъде в страната. Държавата и общината стават все по-голям работодател в сравнение с частния сектор, най-вече след кризата през 2020 г. В 205 общини делът на наетите в обществения сектор остава непроменен или продължава да расте след пандемията, спад има само в 52 общини, като той е минимален. Причините за негативната динамика са очевидни – почти целият удар на кризата върху пазара на труда е концентриран в частния сектор, докато работните места в обществения са относително по-стабилни. Възстановяването през 2021 г. пък е силно неравномерно, като по-слабо развитите региони на страната регистрират по-бавен икономически растеж, и оттам по-бавно възстановяване на частната заетост. Това от своя страна поставя под съмнение способността на редица по-малки общини да поддържат местните си икономики жизнеспособни в средносрочен план при положение, че във все повече от тях държавата се явява основен работодател.

Не трябва да се забравя и факта, че след 2020 г. в обществения сектор заплатите са увеличени „централно“ и на много места стават по-високи от тези в частния сектор, така че търсенето на по-добри доходи също се оказва фактор за дисбалансите на пазара на труда. Високият дял на обществения сектор в заетостта е индикатор за слаба икономика и по-нисък потенциал на предприятията. Изключение правят местата, където все още има работещи големи държавни фирми (например, Козлодуй с над 70% наети в обществения сектор), които осигуряват и основната част от работните места. Но в силни икономически общини, като

например София, където е концентрирана цялата държавна администрация, дялът на обществения сектор през всичките проследявани години е едва около 19% и с тенденция към намаляване. В областта, община Плевен, в която също са съсредоточени голяма част от бюджетните служители, всъщност е с най-нисък дял на обществения сектор от 28,5%.

Нестабилността на пазара на труда и в двете общини до голяма степен се дължи на селскостопанския им профил и специализацията в производството на зърнени и технически култури, типична за цяла северна България. Както е известно, процесът на уедряване на стопанствата за сметка на изчезването на по-малките от тях тече отдавна. Много от дребните производители предпочитат да спрат дейността си заради непосилната конкуренция и нерентабилност и е по-изгодно да продадат земите си или да ги дават под аренда срещу не особено голяма, но сигурна годишна сума. Закриването на стопанства води до загуба на поминък и оттам на работни места. В големите стопанства на арендаторите механизацията изключва наемането на много работна ръка, а в малките се полага предимно семеен труд, който по-трудно се хваща от статистиката и съответно сочи по-ниска заетост.

В община Долна Митрополия селското стопанство има основен принос към заетостта, като осигурява 32,4% от заетите и 35,2% от наетите на трудов договор. Предприятията са 124, което означава, че средният брой наети в едно стопанство е 2,7 човека, т.е. повечето стопанства са малки по този критерий. Разбира се, това е условно, тъй като сред стопанствата има и средни и големи с повече наети, но и много малки с по един самонает, който плаща осигуровки, а останалите работници са от семейството. От данните се вижда, че предприятията в земеделието намаляват, съответно намаляват заетите и наетите в този сектор. Все пак, сериозният брой наети на трудов договор в сектора е белег, че има и стабилни земеделски стопанства, които търсят допълнителна работна ръка.

На второ място по заетост в общината е преработващата промишленост с 45 предприятия (9,3%), но с 18,4% от заетите и 22,8% от наетите. Средната заетост в предприятията е 4,8 души – очевидно в голямата си част отново са микро- и малки. За една година предприятията от преработващата промишленост се увеличават с 13 като брой, но увеличението на заетите и наетите е минимално – 7 и 2-ма души, което подсказва, че става въпрос за микро- фирми, които не наемат работници. Но и за този сектор може да се каже, че има и по-големи предприятия, които осигуряват значителна част от работните места.

Таблица 23 Заети по сектори Долна Митрополия

Икономически дейности КИД 2008 (A21)	Година	Брой предприятия	%	Заети лица	%	Наети лица	%
Общо:	2020	469		1 360		970	
	2021	484		1 346		948	
Селско, горско и рибно стопанство	2020	129	25,6%	462	32,4%	357	35,2%
	2021	124		436		334	
Преработваща промишленост	2020	32	9,3%	240	18,4%	214	22,8%
	2021	45		247		216	
Строителство	2020	20	4,5%	69	4,8%	53	4,7%
	2021	22		64		45	
Производство и разпределение на електрическа и топлинна енергия и на горива							
Производство и разпределение на електрическа и топлинна енергия и на горива	2020	7	2%	7	0,5%	-	-
	2021	10		13		-	
Търговия; ремонт на автомобили и мотоциклети	2020	162	32,5%	368	26,4%	225	23,7%
	2021	158		355		225	
Транспорт, складиране и пощи	2020	18	3,7%	27	2%	11	2%
	2021	18		37		19	
Хотелиерство и ресторантьорство	2020	33	6,6%	46	3,1%	18	1,6%
	2021	32		42		15	
Създаване и разпространение на творчески продукти	2020	-	-	31	2,3%	29	3%
	2021	-		29		28	
Операции с недвижими имоти	2020	16	3,9%	9	0,7%	3	1,2%
	2021	19		22		11	
Професионални дейности и научни изследвания	2020	7	2,3%	7	0,5%	-	-
	2021	11		12		-	
Административни и спомагателни дейности	2020	8	1%	21	1,5%	-	-
	2021	5		-		-	
Хуманно здравеопазване и социална работа	2020	14	2,9%	54	3,7%	37	3,7%
	2021	14		50		35	
Други дейности	2020	16	4,1%	17	2%	4	0,9%
	2021	20		27		9	
Общо търговия и услуги	2020	274	60,6%	587	44,4%	327	37,3%
	2021	293		587		342	

Източник НСИ, ТСБ Плевен, 2023 г., собствени изчисления

Търговията и услугите като цяло се представят с 60,6% от всички предприятия (293), но с 44,4% от заетите и 37,3% от наетите. Средната заетост е 1,2 човека. Както личи от данните, най-много заети (26,4%) и наети (23,7%) има в търговията, в която са и голямата част от фирмите – 32,5%, където не във всички предприятия има наети, но все пак има такива. Останалите дейности се характеризират с много малко наети на трудов договор, т.е. това пак са микро-фирми с по един-двама собственици, които са и единствените работници. Специално за сектора на услугите и търговията е важно да се каже, че от една страна това

са предприятията с най-малък потенциал за растеж, но от друга страна основно микро-фирмите от този тип осигуряват работните места и доходите на голяма част от домакинствата – това е малкият семеен бизнес по места, чието запазване има и социални функции, като влияе на миграцията и демографските процеси.

В община Долни Дъбник основен работодател е промишлеността – 19 предприятия (6,6%) осигуряват заетост на 643 души, които са 48,2% от заетите. Наетите са 626 или 57,3% от всички наети. Условно средната заетост на предприятията е 33 човека, следователно в общината има значително по-големи предприятия, което се знае и от икономическите данни. Обичайно, където има по-силна промишленост, трудовият пазар е сравнително по-стабилен, тъй като се търси повече наемна работна ръка. Разбира се, допълнителни фактори са вида на производството и зависимостта му от икономическата ситуация – фалит на голямо предприятие би предизвикал и вълна от по-голяма безработица. В случая обаче се наблюдава увеличаване броя на предприятията, както и на заетите и наетите в тях, макар и минимално за една година.

Селското стопанство и тук е сред структуроопределящите сектори по отношение на заетостта. Предприятията са 80 (27,9%), като осигуряват заетост на 326 души (24,5%), а наетите са 262-ма (24%). Средната заетост условно е 3,3 човека – т.е. някои от стопанствата са малко по-големи от тези в община Долна Митрополия. Като цяло обаче, заетите и наетите в земеделието са по-малко и икономиката разчита повече на промишлеността. Заетостта в селското стопанство и тук бележи намаление за една година.

Общо 62,6% от предприятията са в сферата на търговията и услугите, като заетите в тях са 24,6%, а наетите едва 17,9%. Търговията отново заема най-голям дял с 31,7% от фирмите, но само с 15,5% от заетите и 11,9% от наетите. Може да се направи същият извод, че предприятията са микро-, в повечето случаи с по един самонает и работещи членове на семейството и тук-таме наемни работници. Секторът е значително по-малко развит в сравнение с община Долна Митрополия.

Таблица 24 Заетост по сектори в община Долни Дъбник

Икономически дейности КИД 2008 (A21)	Година	Брой предприятия	%	Заети лица	%	Наети лица	%
Общо:	2020	271		1 310		1 088	
	2021	287		1 333		1 093	
Селско, горско и рибно стопанство	2020	79	27,9%	328	24,5%	264	24%
	2021	80		326		262	
Преработваща промишленост	2020	18	6,6%	641	48,2%	624	57,3%
	2021	19		643		626	
Строителство	2020	7	2,9%	11	1,3%	5	0,8%
	2021	8		15		9	
Производство и разпределение на електрическа и топлинна енергия и на горива							
Производство и разпределение на електрическа и топлинна енергия и на горива	2020	10	4,9%	9	1,5%	-	-
	2021	14		20		-	
Търговия; ремонт на автомобили и мотоциклети	2020	82	31,7%	188	15,5%	122	11,9%
	2021	91		206		130	
Транспорт, складиране и пощи	2020	14	5,2%	45	3%	37	2,8%
	2021	15		40		31	
Хотелиерство и ресторантьорство	2020	20	6,6%	34	2,4%	14	1,3%
	2021	19		32		14	
Създаване и разпространение на творчески продукти	2020	-	1,4%	-	0,4%	-	-
	2021	4		5		-	
Операции с недвижими имоти	2020	6	2,1%	10	0,6%	-	-
	2021	6		8		-	
Професионални дейности и научни изследвания	2020	5	2,4%	5	0,5%	0	0%
	2021	7		6		0	
Административни и спомагателни дейности	2020	4	1,4%	6	0,5%	-	-
	2021	-		-		-	
Образование	2020	4	1,4%	5	0,4%	-	-
	2021	4		5		-	
Хуманно здравеопазване и социална работа	2020	7	2,4%	13	1%	6	0,6%
	2021	7		13		7	
Други дейности	2020	10	3,1%	11	0,8%	-	-
	2021	9		11		-	
Общо търговия и услуги	2020	167	62,6%	326	24,6%	188	17,9%
	2021	180		328		182	

Източник НСИ, ТСБ Плевен, 2023 г., собствени изчисления

Секторът на търговията и услугите има водеща роля за развитите икономики и обикновено доброто му представяне е знак, че районът е с по-висок жизнен стандарт. В ЕС заетите в този сектор са средно 65% от всички заети. Към него се причисляват и публичните услуги (образование и здравеопазване), които в случая не са отчетени в данните на НСИ. Но тъй като в сектора са застъпени предимно местните микро- предприятия, а и той е по-гъвкав – малките фирми се разкриват по-лесно и не изискват особени вложения, счита се, че е

основен за икономиката на селските райони, наред с МСП. У нас възпиращ фактор е ниската предприемаческа активност – хората не желаят да започват бизнес, а предпочитат да работят „на заплата“, както стана ясно – по възможност държавна като по-сигурна. Оттам и по-ниската заетост и по-високата безработица в районите с традиционно земеделие и хранително-вкусова промишленост, чиито пазари са по-ограничени от другите сфери на производството.

Въпреки че по проектите, които се реализират по СВОМР следва да бъдат създадени 19 нови работни места (повече от предвидените в индикатора на Стратегията 12) - 7 по мярка 4.1, 3 по мярка 4.2 и 9 по мярка 6.4.1, те не могат да компенсират другите негативни фактори и тяхното въздействие върху заетостта в двете общини е благоприятно, но засега е минимално. Това се потвърждава и от данните за безработицата.

6.2. Безработица

Като следствие от повишаване на заетостта при възстановяването на икономиката след пандемията, безработицата спада. Средногодишният коефициент на безработица за страната през 2022 г., според НСИ е 4,3%, като е намалял в сравнение с 2021 г., когато е бил 5,3% и е най-ниският за последните 20 години. Агенцията по заетостта (АЗ) съобщава за по-високо равнище на безработица от 5,2% за 2022 г., като също отчита намаление в сравнение с 2021 г., когато коефициентът е бил 5,5%. С уточнението, че данните за безработицата се формират на база брой на регистрираните в бюрата по труда. Не се отчитат тези, които търсят работа по друг начин (чрез обяви, чрез познати, препоръки и т.н.), нито тези, които изобщо не търсят работа – т.е. икономически неактивните лица в трудоспособна възраст. За тях изчерпателна информация се получава от преброяването.

В Северозападния регион безработицата е 6,9%, като коефициентът е най-висок сред регионите, там са и общините с най-много безработни. За сравнение, в Югозападен и Южен централен регион коефициентът на безработица е съответно 3,2% и 3%, а в големите градове има данни за безработица около 1%. В област Плевен коефициентът на безработица е 4,7%, но по данни на НСИ. Според Агенцията по заетостта, средногодишното ниво на безработица в областта е 7,6%, с 2,4% по-висока от средната.

На ниво общини в областта безработицата е много по-висока от средната, като причината за това, освен по-слабата икономика в Северозападния регион, са и данните от преброяването, които отчитат реалния брой население и възрастови групи (коефициентът се изчислява спрямо трудоспособните). Според данните на АЗ, освен в община Плевен (5,2%) и община Долни Дъбник (6,4%), които се доближават до средния за страната коефициент, във всички останали общини на област Плевен безработицата достига рекордни за последните няколко години стойности, независимо, че в някои от тях спада в сравнение с 2021 г.

Най-висок коефициент на безработица има община Никопол - 23,3% (23,5% за 2021 г.), следвана от община Долна Митрополия с 20% (8,4% за 2021 г.), Пордим със 17,1% (14,9%), Гулянци с 13,4% (14,1%), Червен бряг с 12,7% (12,8%), Искър с 9,5% (10,8%), Белене с 8,9% (9,6%), Левски с 9,2% (8,4%), Кнежа с 8,8% (10,5%) и Долни Дъбник със 6,4% (7,5%). Трябва да се отбележи, че данните от преброяването дават много по-висока безработица и за община Долни Дъбник от 19,1%.

Високото ниво и увеличението на коефициента на безработица в общините на областта показва, че спадът на безработните там е бил по-скоро временно изключение и до голяма степен се дължи на програми за субсидирана заетост и много по-малко на въздействието от усвояването на европейските програми. Данните говорят за трайни структурни дисбаланси на пазара на труда, както и за несъответствие между търсенето на работодателите и профила на работната сила, нейния образователен статус и квалификация. Този общ фон на висока безработица в областта и в целия Северозапад не само показва, че икономиката е слаба, но и се отразява обратно негативно на нейното развитие - гони както инвеститорите, така и част от квалифицираните работници, пречатства и реализирането на проекти, за които също е необходима по-качествена работна сила.

Както се вижда от следващите данни, безработицата и в двете общини тръгва от много високи нива за периода и започва да спада през годините, с изключение на 2020 г., като в **община Долна Митрополия** този спад не е особено устойчив. През 2022 г. се наблюдава рязък скок на безработицата в общината до 20%.

Таблица 25 Коефициент на безработица в двете общини на МИГ

	Коефициент на безработица в %						
	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
България	8,7	7,2	6,2	5,6	7,4	5,5	5,2
Област Плевен	13,9	11,2	9,8	8,6	10,1	7,8	7,6
Община Долна Митрополия	20,6	15,8	12,8	10,7	13,3	8,4	20,0
Община Долни Дъбник	19,5	16,5	12,5	9,6	10,5	7,5	6,4

Източник: Агенция по заетостта, годишна статистика

Според данните на Агенцията в таблицата, и в двете общини безработицата принципно е висока и е трудно да се каже дали понижението за една-две години е трайна тенденция. В община Долна Митрополия през 2022 г. приключва голям общински проект за субсидирана заетост, предишната година е обявено в несъстоятелност средно предприятие (Звезда АД), закрити предприятия има и в земеделието, търговията и туризма. Това е и една от причините за резкия скок на безработицата. В малка икономика дори едно средно голямо предприятие може да предизвика сериозни сътресения на пазара на труда.

В община Долни Дъбник предприятията са по-стабилни и в основните сектори дори увеличават броя си, което запазва и работните места поне до този момент. Вече се спомена, че за общината преброяването дава доста по-висок коефициент от АЗ за 19,1% безработица. Разликите идват от базата трудоспособно население, спрямо която бюрата по труда изчисляват съотношението с регистрираните безработни (често тази база не се актуализира редовно), както и от неотчетеното население, което не работи, но не търси работа или я търси по други начини извън бюрата по труда.

И в двете общини обаче има проблеми с работната сила – в община Долна Митрополия населението с основно и по-ниско образование е 37,2%, а в община Долни Дъбник е 36,2% - дялове значително по-високи от средните за страната (27,3%). Делът на неграмотните също е висок – 1,7% за община Долна Митрополия и 2,3% за община Долни Дъбник при средно за страната 1,3%. Ромското население според преброяването е 8,1% в община Долна Митрополия и 6,7% в община Долни Дъбник (при 4,4% за страната и 2,5% за област Плевен), като ромите всъщност са доста повече, тъй като част от тях се самоопределили като българи. Ако към тези фактори се добави и застаряването на населението и негативната демография

е ясно, че проблемите на пазара на труда изискват по-генерално решение и въздействието на проектите по различните фондове, вкл. и чрез СВОМР, са само част от необходимите интервенции. Положителен фактор е близостта до общинския център, в който много от жителите на двете общини намират работа – в община Долна Митрополия трудови „мигранти“ са 42% от работещите, а в община Долни Дъбник – 38,8%. Обратно – в община Долна Митрополия 58,8% от наетите идват от други съседни общини, а в община Долни Дъбник този дял е 23,5% - т.е. там работят повече местни хора и съответно се потвърждава тенденцията за по-устойчив трудов пазар.

И докато наличието на безработица в определени граници е нормално за работещ пазар на труда и белег за наличие на трудова мобилност, то трайната безработица говори за наличие на по-труднопреодолими проблеми. По време на кризата с пандемията коефициентът на трайна безработица се повишава в 117 общини, като в 18 от тях с над 1%. През 2021 г. броят на общините, в които индикаторът се влошава е вече 131, т.е. близо половината от общините. В страната като цяло броят на безработните с над година регистрация нараства от 42,3 на 44,4 хиляди души. За 2022 г. делът на продължително безработните от всички безработни в страната е 24%, а за област Плевен е 38,1%, като в сравнение с 2021 г. няма особена промяна. В 133 общини (половината от всички) показателят се влошава, а в 28 общини той е над 50%, като те са отново в Северозапада и северните райони като цяло.

Таблица 26 Трайна безработица в двете общини на МИГ

	Дял на трайно безработните от всички безработни	Средногодишен брой на трайно безработните	Средногодишен коефициент на трайна безработица
Долна Митрополия	17,2%	64	1,15%
Долни Дъбник	10,2%	21	0,64%

Източник статистика на Агенцията по заетостта

При трайната безработица (безработни с над година регистрация в бюрата по труда), най-важният показател е делът на трайно безработните сред всички безработни. Той е индикативен за състоянието на местните пазари на труда и за способността на работната сила да се адаптира към търсенето на работодателите по места, както и за активността на самите общини в реализирането на проекти за субсидирана заетост и осигуряване устойчивост на резултатите. В община Долна Митрополия делът на трайно безработните

спрямо всички безработни е 17,2%, а в община Долни Дъбник е 10,2%, и на двете места по-нисък от този за страната и областта.

По този показател общините на МИГ се представят значително по-добре от повечето от останалите в областта. В община Никопол делът е 48%, в Гулянци е 43,9%, в Пордим е 39,3%, в Червен бряг е 35,9%, в община Плевен е 34,3%, в Кнежа е 32,7% и в община Белене е 31%. С по-ниски дялове са общините Искър с 8,9% и Левски със 7,2%. Това означава по-гъвкави възможности за намиране на работа, наличие на сезонна заетост, засилена трудова миграция, но и както се каза, повече програми на общините за временни работни места. Чрез тях безработните бързо сменят различни ниско квалифицирани длъжности и съответно регистрациите им в бюрата не са продължителни. В това отношение проектите по ОПРЧР, реализирани чрез някои от Стратегиите на МИГ имат по-благоприятно и по-бързо въздействие върху безработицата в сравнение с тези проекти, които разчитат на създаването на работни места чрез икономически мерки (както е при МИГ Долна Митрополия-Долни Дъбник). За сметка на това пък, проектите за подпомагане на икономиката осигуряват по-дългосрочна устойчивост на работните места – новосъздаденото работно място остава заето от един или друг работник, а често пъти разрастването на предприятието налага и наемането на още хора освен предвидените по конкретния проект.

Коефициентът на трайна безработица описва дела на безработните с регистрация над година сред трудоспособното население (на възраст между 15 и 64 години) на общините, като за изчислението му се използват като база усреднени тримесечни данни на АЗ. За страната през 2022 г. коефициентът на трайна безработица е 2,3%. В 150 от общините в страната през 2022 г. този коефициент е под 2%, но в останалите надвишава средния за страната. Разпределението на трайно безработните отново е неравномерно и няколко района концентрират мнозинството от трайно безработните – практическия целият Северозапад около Видин, Монтана и Плевен. В област Плевен с нисък коефициент на трайна безработица са общините Левски (0,52%), Долни Дъбник (0,64%) и Искър (0,87%). Община Плевен е с 1,41%, по-нисък от средния, но все пак висок за община с голям град, с по-нисък коефициент са Белене - 1,86% и Долна Митрополия – 1,15%, въпреки високата безработица от 20% там. Останалите общини са с над средния коефициент на трайна безработица – Кнежа е с 2,94%, Червен бряг е с 3,87%, Пордим с 5,07%, Гулянци с 5,24% и Никопол 9,11%.

Вижда се, че дори в икономически по-силни общини, трайната безработица се задържа на високи нива, както и обратно – в слаби общини коефициентът е много нисък. Отново трябва да се повтори, че данните не отразяват в цялост нито безработицата, нито трайната безработица, а само регистрираните в бюрата по труда. В общини с по-активна администрация, регистрираните са повече, в други общини безработните са по-голям брой, но не търсят работа чрез бюрата или изобщо не търсят работа, което донякъде изкривява информацията и прави трудно отчитането на преките въздействия на проектите по СВОМР.

6.3. Икономическа активност, заетост и безработица според преброяването

Данните от преброяването обхващат цялото трудоспособно население, но за разлика от НСИ, дават информация и за вътрешното му разпределение по групи. Трудоспособното население се дели в работна сила (хората, участващи в пазара на труда), които са такива с работа и безработни активно търсещи работа, и на хора извън работната сила – трудоспособни, които нито работят, нито търсят работа - това е икономически неактивното население.

Според преброяването, в община Долна Митрополия общото население е 16 816 души, от които 9 174 са трудоспособни между 15 и 64 години. Работната сила, т.е. активните на пазара на труда са 5 555 души или 60,6% от трудоспособните. Това съотношение работна сила/трудоспособни се нарича **коефициент на икономическа активност**. За страната той е 69,7%, за Северозападния регион е 65,3%, а за област Плевен е 66,4% и както се вижда, в общината е доста по-нисък. Съотношението трудоспособни спрямо цялото население е все още благоприятно – 54,6%, но активно участващите в пазара на труда, т.е. работната сила са едва 33% от населението.

Таблица 27 Работна сила и икономически неактивни в община Долна Митрополия

Население общо	Население 15-65 (трудоспособни)	Работна сила	Извън работната сила	Заети	Безработни
16 816	9 174	5 555	3 619	4 422	1 133
% от трудоспособните		60,6%	39,4%	48,2%	12,4%
% от работната сила		-	-	79,6%	20,4%
% от цялото население		33%	21,5%	26,3%	6,7%

Източник Инфостат – преброяване

Лицата извън работната сила са 3 619 души – това са трудоспособни хора на възраст между 15 и 64 години, които нито работят, нито търсят работа или т.нар. икономически неактивни. Делът им е 39,4% от работната сила и 21,5% от цялото население. Тъй като групата обхваща лица над 15 години, може да се приеме, че малка част от нея са ученици. Друга част са майките, които са в платен отпуск за отглеждане на деца или хората с увреждания. Основната част обаче са на практика безработни, които не търсят активно работа или работят в „сивата“ икономика. Тук са т.нар. обезкуражени лица, които искат да работят, но смятат, че няма да си намерят работа, като това най-често са възрастни пред пенсия или младежи с ниска степен на образование. Тук са и младежите, които нито учат, нито работят, категоризирани като NEET (Not in Employment, Education or Training). Като към тях се прибавят и пенсионерите и децата, 67% от населението не работи, а работната сила, както се каза е едва 33%. Икономически неактивните лица трудно се повлияват от реализацията на проекти по икономическите мерки на програмите, вкл. и чрез СВОМР, тъй като на практика не търсят работа. За тях има специални мерки в РЧР за активиране на неактивни икономически лица, като част от тях са допустими и за ВОМР, евентуално за новата Стратегия на МИГ.

Работната сила се разделя на заети и безработни (които активно търсят работа), като в община Долна Митрополия заетите са 4 422-ма души или 48,2% от работната сила. Това съотношение работна сила/заети се нарича **коэффициент на заетост**. В общината той е 48,2% и е доста по-нисък от средния за областта (57,9%), Северозападния регион (55,5%) и страната (62,6%). Въпреки че заетостта е надценена от НСИ за страната и подценена в северозапада и земеделските общини, по-ниският коефициент на заетост и според преброяването е налице. В целия регион заетостта е с над 7 пункта по-ниска от тази в страната. Заетите в общината са 26,3% от цялото население, което означава, че това са всички работещи, а останалите 73,7% от населението са нетрудоспособни (деца и пенсионери) или икономически неактивни. Това не е благоприятно съотношение не само по отношение пазара на труда, но и за цялостното развитие на икономиката.

Безработните, но активно търсещи работа в общината са 1 133 души, като представляват 12,4% от всички трудоспособни и 20,4% от работната сила. Съотношението безработни/работна сила е **коэффициентът на безработица**. Видимо от данните, не само АЗ,

но и преброяването дават доста висока безработица в общината, като според преброяването, тя е по-висока и в страната – 10,7% и 15% в Северозападния регион.

В община Долни Дъбник трудоспособните са 5 449 души или 54,7% от цялото население. Работната сила обаче е 3 258 души, т.е. едва 32,7% от населението. Делът на работната сила от трудоспособното население или **коэффициентът на икономическа активност** е 59,8%, сходен с този в община Долна Митрополия и по-нисък от средния (69,7%) за страната. Икономически неактивните са 2 191 човека - 40,2% от трудоспособните и 22% от цялото население. Тук категориите, които влизат в тях са същите – малък дял ученици, майки, хора с увреждания и по-голям дял безработни, които не търсят активно работа. Неактивното население по принцип е сред големите проблеми на общините с висок дял, тъй като обикновено там няма и много работни места, а ниската предприемаческа активност и култура спира хората да правят собствен бизнес. Все пак в тази група има и работещи – „на черно“ или пък сезонни работници, които пътуват в чужбина и не декларират доходите си. Особено рискови обаче са младежите, тъй като поради липсата на кариерна реализация след завършване на училище, често пъти влизат в редиците на трайно безработните или мигрират към градовете, което е и причина за демографската криза. Ниската икономическа активност е характерна и за земеделските общини, в които хората зарязвайки стопанствата си, после намират трудно препитание.

Таблица 28 Работна сила и икономически неактивни в община Долни Дъбник

Население общо	Население 15-65 (трудоспособни)	Работна сила	Извън работната сила	Заети	Безработни
9 956	5 449	3 258	2 191	2 635	623
% от трудоспособните		59,8%	40,2%	48,4%	11,4%
% от работната сила		-	-	80,9%	19,1%
% от цялото население		32,7%	22%	26,5%	6,3%

Източник Инфостат – преброяване

Заетите като част от работната сила в общината са 48,4% от трудоспособните или това е **коэффициентът на заетост**. Както се отбеляза неведнъж, въпреки че заетите са повече от тези от статистиката на НСИ за нефинансовите предприятия, все пак заетостта е доста ниска. Хората, които работят, независимо къде, всъщност са едва 26,5% от цялото население, всички останали са безработни, икономически неактивни, деца или пенсионери. Безработните са 623 души или 19,1% от работната сила, което е **коэффициентът на**

безработица. Данните с различават в пъти от тези, давани от Агенцията по заетостта. Както се вижда, основните показатели са сходни и за двете общини, които съставят територията на МИГ, което води до извода, че проблемите им са общи. Въздействието на проектите по СВОМР е благоприятно, но минимално, защото повечето от тях на практика не са реализирани. Цялостното прилагане на програмите също все още няма особен ефект върху заетостта и безработицата на територията, освен проектите по РЧР за субсидирана заетост, която е с временен характер. При прегледа на проектите на общините, сред тях също няма особено много такива, които създават нови работни места.

6.4. Заплати и доходи

Според анализа на Мин. на финансите, прилагането на ЕСИФ води до повишаване на средната работна заплата с 16,3% до края на 2022 г. в сравнение с вариант без евро фондове, а въздействието на ПРСР е с 1% увеличение на заплатите. По-голям фактор за скока на заплатите в последните две години обаче е инфлацията, увеличаването на минималната заплата и повишаване на заплатите в бюджетния сектор. Нивото на заплатите в обществен и частния сектор е показател доколко фирмите могат да си позволят адекватни възнаграждения и доколко е гъвкав пазара на труда.

Положителните процеси в икономиката в десетилетието след приемането ни в ЕС водят до ръст в средната заплата във всяка община в страната за периода 2016-2021 г. Средната заплата на наетите лица в 183 общини бележи увеличение между 40% и 60%. Този процес се наблюдава и в двете общини на МИГ, в които за последните пет години заплатите се увеличават, като за община Долна Митрополия увеличението е с 58,3%, а за община Долни Дъбник е с 37%,

Таблица 29 Динамика на заплатите в община Долна Митрополия

	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Средна заплата (в лв.)	660	710	768	895	985	1 124
Повишение спрямо предишната година	-	7,6%	8,2%	16,5%	10,1%	14,1%
Частен/обществен сектор %	н. д.	н. д.	74,3%	77,4%	74,9%	66,3%

Източник НСИ

Както се вижда от данните, най-голямо увеличение на заплатите в Долна Митрополия се наблюдава в периода 2018-2019 г. и след това за периода 2020-2021 г. По-големият ръст в заплатите през последната разглеждана година очевидно се дължи на увеличените заплати в бюджетния сектор. През 2021 г. заплатите в обществения сектор в Долна Митрополия са 1 395 лева, а в частния са 925 лева и разликата е доста съществена. Заплатите в публичния сектор са по-високи от частния за целия изследван период, като съотношението се увеличава с 8% в полза на публичния сектор. През 2018 г. заплатите в частните фирми са 74,3% от тези на бюджетните служители, а през 2021 г. вече са 66,3%.

В община Долни Дъбник повишаването е по-плавно и е най-голямо в периода 2016-2017 г. През 2021 г. общественият сектор дава заплати от 1 182 лева, а частният – 1 010 лева, т.е. разликата е по-малка. Тук заплатите на частните фирми през 2017 г. са по-високи от тези на бюджетните служители и съотношението е 103,3%, но в следващите години явно частния сектор запазва едно ниво на заплатите, а тези в публичния сектор се увеличават и съотношението става 85,4%, т.е. разликата е в размер на около 25%.

Таблица 30 Динамика на заплатите в община Долни Дъбник

	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Средна заплата (в лв.)	705	781	855	914	1 006	1 070
Повишение спрямо предишната година	-	10,8%	9,5%	6,9%	10,1%	6,4%
Частен/обществен сектор %	н. д.	н. д.	103,3%	95,7%	94,8%	85,4%

Източник НСИ

В края на 2021 г. средната месечна работна заплата в България е 1 612 лв. и на годишна база нараства с 12,2%. Нарастването в обществения сектор (заради увеличените заплати в администрацията и бюджетния сектор) е с 14,4%, а в частния сектор е с 11,4%. За област Плевен средната заплата в същия период е 1 249 лева. Съответно в община Долна Митрополия е 1 124 лева – 89,99% от средната за областта и 69,7% от средната за страната. В община Долни Дъбник средната заплата е в размер на 1 070 лева – 85,7% от тази за областта и 66,4% от средната за страната. За първи път през 2021 г. заплатите в община Долна Митрополия изпреварват тези в община Долни Дъбник, като увеличението се дължи

очевидно на обществения сектор. Но съотношението публичен-частен сектор е с по-малка разлика в община Долни Дъбник – с около 15%.

Важно за отбелязване е, че средната заплата в повечето общини през последните две години нараства не заради евро фондовете, а най-вече заради повишаването на заплатите в обществения сектор. При заплатите в частния сектор има чувствително разслоение на общинско ниво - с под 1 000 лева средно брутно месечно през 2021 г. остават цели 150 общини. При „държавните“ заплати се наблюдават относително по-малки разлики между отделните части на страната, като с под 1 000 лева месечно са едва 11 общини. Причина за това е централизираното определяне на равнището на възнагражденията в значителна част от публичната сфера (учители, лекари, полиция, правосъдна система, администрация), което в общия случай не отчита регионалните различия в икономическото развитие и състоянието на пазара на труда, за което белег са „частните“ заплати.

В почти всички общини – 227 от общо 252, за които има достъпни данни, публичният сектор дава по-високи възнаграждения от частния през 2021 г. В община Долна Митрополия частният сектор за последните години е бил винаги платен по-ниско от публичния, като съотношението около кризата през 2020 г. се увеличава. В община Долни Дъбник също е видим процеса на кризата – в началото на периода частният сектор е плащал по-високи заплати от обществения, като след 2019 г. съотношението започва да е в полза на обществения. Тъй като наетите в обществения сектор в община Долна Митрополия са 42,1%, а в община Долни Дъбник са 34,4%, това още повече задълбочава проблемите на пазара на труда – от една страна има много безработни и неактивни икономически лица, а от друга страна частният сектор предлага по-малки заплати и страда от недостиг на кадри, защото съответно хората се ориентират повече към държавния сектор. Тази диспропорция между заплатите в публичния и частния сектор е характерна за цялата страна при вдигането на заплатите на бюджетните служители и продължава и през следващите години заради забавянето на икономиката, като едва в средата на 2023 г. частният сектор започва да изпреварва държавния по заплати и то само в големите общини. За съжаление, общинските данни за 2022 г. все още не са обработени от НСИ.

Както става ясно, въпреки повишаването на доходите и заплатите на национално ниво, за което благотворно влияние, но само донякъде, имат и проектите по ОП, особен ефект по

отношение стандарта на живот на населението на територията на МИГ все още няма. Възнагражденията се вдигат, но и цените нарастват, а заплатите в земеделието остават сред най-ниските за страната. Основен принос към доходите на стопанствата продължават да имат директните плащания - у нас те са 35% от доходите на стопанствата, при средно за ЕС 23%. Инвестиционните проекти по ПРСР имат много по-слабо въздействие върху доходите, въпреки че то е със значително по-дългосрочен ефект заради общото повишаване на конкурентоспособността на земеделието. Но модернизираниите стопанства търсят по-квалифицирана работна ръка, каквато трудно се намира в селските райони. Неквалифицираните работници пък предпочитат да работят сезонно в чужбина заради високите нива на заплащане, в по-малките стопанства се използва неплатен семеен труд. Всичко това води до висока безработица и едновременно с това до липса на работна ръка. Тъй като на територията на двете общини все още има малко изцяло изпълнени проекти, а по СВОМР има само един завършен, след приключването на периода вероятно ще се усети и по-благоприятен ефект върху доходите като следствие от цялостното подпомагане на икономиката. Следва то да е в дългосрочен план, стига на не се неутрализира от други външни фактори.

7. Въздействие на СВОМР върху опазването на околната среда

Според принципите на устойчивото развитие, проектите по СВОМР следва да имат благоприятно въздействие и върху опазването на околната среда на територията. Степента на това въздействие зависи от включените мерки и програми – пряк ефект върху опазване на биоразнообразието имат мерките по ОПОС, които са избрани само от 9 МИГ, поради специфичността на мерките и големите бюджети. Дейности свързани с пестене на енергия, вода и суровини, намаляване на отпадъците и повторното им използване има и в някои от мерките по ОПИК, реализирани чрез СВОМР. По ПРСР, която е единствената програма, финансираща Стратегията на МИГ Долна Митрополия-Долни Дъбник, зелени и екологични въздействия могат да се реализират чрез проектите по мерките 4.1, 4.2 и 6.4.1, ако включват дейности, свързани с ВЕИ, енергийна и ресурсна ефективност, като принципно такива проекти на МИГ са малко, тук пък поради ограничените бюджети на МИГ. Косвен и дългосрочен ефект може да се търси от проектите на общините по мярка 7.2, тъй като ремонтите на улици и публични пространства водят до намаляване на праховото замърсяване, създаването на зелени площи подобрява чистотата на въздуха, ремонтът на публичните сгради е свързан и с повишаване на енергийната ефективност. Трябва да се каже, че всички Стратегии по ВОМР имат минимални въздействия върху околната среда на фона на огромните средства за „зеления“ преход, вложени по останалите програми. Въпреки изразходваните средства по ОПОС и ОПИК, оставаме на едно от последните места по енергийна и ресурсна ефективност в ЕС. Особено подобряване на показателите в последните две години не се наблюдава и в останалите държави-членки. Кризата с цените на горивата и енергийните доставки води до повторно отваряне на въглищните централи на редица места, а използването на алтернативни енергийни източници се оказва недостатъчно за нормалното функциониране на индустрията. В новия Програмен период усилията за „екологизиране“ на икономиката продължават, като повечето от инвестициите, предвидени по всички програми са свързани именно със „зелени“ мерки.

Въздействията по мерките на ПРСР върху околната среда са в няколко направления – използване на чиста енергия с цел енергийна независимост на предприятията и намаляване на емисиите, ресурсна ефективност и оползотворяване на отпадъците, вкл. пестене на суровини и вода в производствените процеси, общо намаляване на замърсяването.

7.1. Изграждане на ВЕИ и енергийна ефективност

В периода след приемането на България в ЕС се регистрира удвояване на дела на енергията от ВЕИ, като през 2022 г. той достига 23,3% от общия микс е по-висок от средноевропейския, който е 22,1%. Нивото на показателя е значително над националната цел по Стратегията „Европа 2020“ от 16% през 2020 г. В началото на 2023 г. в страната има 8 324 ВЕИ от слънчева енергия, 193 от вятърна, 277 от водна и 31 централи за биогаз. Най-много енергия се произвежда от водните централи – 42% от цялата енергия на ВЕИ, следвана от слънчевата – 35% от произведената енергия, на вятърната се падат 19,3%, а на енергията от биогаз едва 1,57%. Въпреки това, България е една от държавите в ЕС, чиято икономика продължава да е с най-голям енергиен и въглероден интензитет. Според докладите на ЕК, страната ни се нуждае от 3,6 пъти повече енергия и има 4,4 пъти повече въглеродни емисии за единица БВП от средната стойност за ЕС. Основната причина е, че над половината от електроенергията у нас все още се произвежда от централи на въглища, а твърдите изкопаеми горива са широко застъпени и в потреблението на енергия от домакинствата. Употребата им в последните две години се увеличава след намаляването на газовите доставки и повишаването на цените на останалите източници на енергия и всички горива. За да се неутрализират тези негативни процеси, новите цели на енергетиката в България са постигането на 27% дял енергия от ВЕИ до 2030 г, а до 2050 г. делът трябва да стане 60%.

През първия програмен период в страната ни има бум в строителството на големи фотоволтаични централи. Само за 2012 г. към електроенергийната мрежа са присъединени 860 MW соларни инсталации, което е значителен процент спрямо общата разполагаема мощност на системата. Това се дължи на изключително високите изкупни цени на електрическата енергия, добита от фотоволтаичните централи. В следващите години преференциалните цени за тези източници намаляват и съответно вече няма големи проекти. Към момента единствените фотоволтаични централи, които държавата стимулира с преференциални цени са тези с инсталирана мощност до 30 kWp. Масово се изграждат централи за собствен нужди с мощност до 1 MW, които се финансират по различни проекти на програмите, често и като допълнителна дейност. Заради драстичното поскъпване на тока, както и поради улесненото проектиране и скъсяване на сроковете за одобряването на подобни инвестиции, в момента има следващ бум на изграждане на ВЕИ мощности, макар

и по-малки. В началото на 2023 г. към мрежата на ЕСО има подадени за включване 35 хиляди MW от ВЕИ. Средно на месец се подават заявки за по 2 хиляди MW от ВЕИ, които не могат да бъдат поети от системата. Един от проблемите е, че малките ВЕИ са често в обезлюдени места с евтини имоти, до които мрежовите оператори нямат инфраструктура, но са длъжни да ги присъединят и да купуват тока им. Друга причина за трудностите е липсата на финансов ангажимент от страна на ВЕИ инвеститорите за реализация на заявените мощности. В някои случаи те само резервират капацитет от мрежата и изчакват да им кажат колко ще струва включването, като имат по няколко проекта, за да видят кой накрая ще им е най-изгоден за присъединяване. Все пак, много от предприятията подпомагат енергийните си разходи със собствени ВЕИ, без да могат изцяло да заменят основните източници на енергия.

На територията на двете общини на МИГ също са изградени множество ВЕИ по проекти. Територията попада във втора зона по отношение потенциала на слънчевата енергия. Тя се характеризира с 2 190 часа слънцегреене на година и слънчева радиация в порядъка на 1342 kWh/m². Независимо, че това не са най-благоприятните параметри, изграждането на соларни инсталации е икономически ефективно, като те преобладават и в двете общини. Зоната, в която се намират е с нисък ветрови потенциал, но въпреки това до с. Байкал в община Долна Митрополия има изградена ветрова централа. Област Плевен е на първо място по енергия от ВЕИ в Северозападния регион, което се дължи преимуществено на двете големи централи, изградени именно в община Долна Митрополия - ФЕЦ „Победа“, намираща се в землището на с. Победа, с инсталирана мощност 50 MW и ВЯЕЦ „Байкал“, намираща се в землището на с. Байкал, с инсталирана мощност 1.6 MW. В общината има действаща Програма за насърчаване използването на ВЕИ и биогорива за периода 2021-2030 г., според която потенциалът на слънчевата енергия ще продължи да бъде най-ефективен спрямо инвестициите. Предвид пазарните тенденции по отношение изкупуването на електрическа енергия произвеждана от фотоволтаични централи, не може да се очаква в краткосрочен план изграждане на големи мощности на територията на общината. Това, което е реалистично е да се изградят малки покривни соларни електроцентрали, с инсталирана мощност до 30 kWp. Такива проекти са най-конкурентни, тъй като инвестициите са сравнително ниски, възвращаемостта е добра и присъединяването към мрежата е относително облекчено. Може да се очаква и внедряване на множество малки

фотоволтаични полета с инсталирана мощност до 3 kWp, които да се използват за битови нужди на домакинства или за частично поемане на собствените нужди в малки фирми. Ще продължава и инсталирането на соларни колектори за подгряване на вода за битови нужди в частния сектор. Това се дължи основно на намалените пазарни цени на такова оборудване, както и на все по-голямото доверие в обществото относно ефективността на тези системи и реалното спестяване на средства при загряване на вода. По отношение на вятърната енергия, както се каза, потенциалът е нисък. Зоната се характеризира със скорости на вятъра в порядъка на 2.5-3 м/сек. и енергийна плътност 800-120 W/m². Такъв потенциал не предлага възможности за ефективно преобразуване на вятърната енергия в електрическа. Изключения правят отделни части, разположени в близост до коритото на р. Дунав, в които се наблюдава по-голям ветрови потенциал, като най-ефективни са ветроенергийните кули с височина 80-90 м. и диаметър на перките 75-85 м. Тъй като инвестициите за това са много големи, не може да се очаква изграждането на големи вятърни електроцентрали на територията на общината. Реалистични са проектите за микро ветрогенератори за битово ползване, с инсталирани мощности 1-2 kW.

Таблица 31 ВЕИ в община Долна Митрополия

	Вид ВЕИ	Енергийни обекти	Мощност (MW)
гр. Долна Митрополия	Слънчева енергия	10	0.299815
гр. Тръстеник	Слънчева енергия	4	0.119750
с. Байкал	Слънчева енергия	2	0.060000
с. Байкал	Вятърна енергия	1	1.600000
с. Биволаре	Слънчева енергия	2	0.149070
с. Божурица	Слънчева енергия	3	0.090000
с. Брегаре	Слънчева енергия	8	0.239970
с. Горна Митрополия	Слънчева енергия	8	0.230000
с. Гостиля	Слънчева енергия	3	0.159360
с. Комарево	Слънчева енергия	15	0.450000
с. Крушовене	Слънчева енергия	16	0.479680
с. Ореховица	Слънчева енергия	4	0.119940
с. Победа	Слънчева енергия	2	50.030000
с. Подем	Слънчева енергия	9	0.330240
с. Рибен	Слънчева енергия	3	0.160000
с. Славовица	Слънчева енергия	2	0.060000
с. Ставерци	Слънчева енергия	11	0.330000
Общо		103	54.907825

Източник АУЕР, 2023 г.

Относно потенциала на биомасата, източниците са два – единият е дървесината, която се използва масово за отопление в селата, но предвид малкия горски фонд на общината следва да се планира по-прецизно. Повишаването на цените на пелетите и ограниченията на екологичното законодателство прави инвестициите в такова производство не особено ефективни. Вторият източник са селскостопанските отпадъци – слама от растениевъдството и оборски тор от животновъдството, като оборудването за производство на енергия от тях е твърде скъпо и също прави инвестицията неефективна. Възможно е обаче, част от отпадната биомаса (напр. слънчогледова люспа, царевични стебла и др.) да се гранулират и от тях да се произвеждат пелети, което е достъпно и за по-малките стопанства и предприятия.

В община Долни Дъбник също най-много изградени ВЕИ има от слънчева енергия. Повечето централи са малки и са мощности за собствено ползване на различни частни стопанства и предприятия. Въпреки че потенциалът на слънчевата енергия е определен като нисък в Дългосрочната програма за насърчаване използването на енергия от ВЕИ и биогорива 2021-2027 г., изграждането на фотоволтаични централи и инсталации за БГВ продължава да е най-изгодно като инвестиция. В същата програма с най-голям потенциал за ВЕИ в общината е определена биомасата, особено от дървесина, но и тук важи казаното по-горе, че преработката на дървесни отпадъци за производство на пелети става все по-скъпо и неефективно. Дървата за отопление, които се броят за ВЕИ, на практика се използват от стотици години с тази цел и не са нов източник на енергия, като горите са ресурс, който трябва да се ползва ограничено. Биомасата от селскостопански отпадъци изисква по-големи вложения, като все пак на територията на общината има една централа за биогаз. Тя се намира в село Петърница и е собственост на ЕКО ДАН ГРУП ЕООД. Преработва се оборска тор, която се доставя от овцеферма в съседен имот. Процесът на получаване на биогаз е чрез ферментация в 6 отделни биореактора, като капацитетът е 65 м³ на час и необходимата суровина е 2 555 тона тор годишно, което може да се реализира само от ферми с над 150-200 глави добитък, т.е. инвестицията отново е за големи стопанства. В програмата за ВЕИ водният потенциал също е определен като много нисък за територията на общината, поради ограничените като количество течащи води и равнинния релеф, който не предполага голяма налягане. На територията обаче има изграден и един Малък ВЕЦ на язовир Горни Дъбник, който е собственост на МВЕЦ ДЪБНИК ЕООД и е построен през 2006 година.

Таблица 32 ВЕИ в община Долни Дъбник

	Вид ВЕИ	Енергийни обекти	Мощност (MW)
гр. Долни Дъбник	Слънчева енергия	38	3.371540
с. Горни Дъбник	Водна енергия	2	0.819000
с. Горни Дъбник	Слънчева енергия	21	0.654815
с. Градина	Слънчева енергия	3	0.045000
с. Крушовица	Слънчева енергия	2	0.060000
с. Петърница	Биогаз	1	0.150000
с. Петърница	Слънчева енергия	3	0.089680
с. Садовец	Слънчева енергия	25	0.749700
Общо		95	5.939735

Източник АУЕР, 2023 г.

Въздействието на проектите на МИГ Долна Митрополия-Долни Дъбник по отношение опазване на околната среда е именно в посока употребата на по-малко енергия и използване на ВЕИ. И в трите проекта по мярка 6.4.1 се предвижда закупуване на соларно оборудване, има е един одобрен от МИГ проект за изграждане на фотоволтаична централа, но в него са установени нередности и засега е на етап административна проверка. Всички проекти по мярка 4.1 са свързани със закупуване на нова земеделска техника, която се предполага е с по-малък разход на гориво и съответно ще намали използваната енергия в стопанствата. Така проектите по СВОМР допринасят за по-малко вредни емисии на територията.

7.2.Кръгова икономика и ресурсна ефективност

Кръговата икономика е модел на производство, но и на потребление, при който се намаляват максимално отпадъците – т.е. повечето от тях се рециклират или се използват повторно. Това означава възможно най-дълго споделено ползване, заемане, повторно използване, поправка и рециклиране на съществуващи материали и продукти. Когато един продукт достигне края на живота си, материалите, от които той е съставен, продължават да се ползват по друг начин. На практика, това е и пестене на ресурсите, т.е. по-висока ресурсна ефективност. Различни елементи на кръгова икономика се прилагат отдавна, без да се определят чрез този термин – например водите от къпане и пране после отиват за поливане на растенията, отпадъците от животновъдството се употребяват за торене, опаковките в домакинствата се ползват многократно – буркани, шишета, кутии, част от хранителните остатъци се дават на животните (кокошки, прасета), старият текстил се превръща в парцали за почистване и т.н. Разбира се, кръговата икономика в предприятията е много по-мощна

процес и изисква повече инвестиции, както и създаване на инфраструктура за кръговост – връзка между различните производства.

Според ежегодния анализ на предприятията и МСП, изготвян от Мин. на икономиката, в България постигнатите резултати по отношение на кръговостта и повторното използване на отпадъци и материали в производствата към момента не са оптимални и потенциалът на новите бизнес модели на кръговата икономика не е развит. Само 10,1% от предприятията декларират, че рециклирането е част от техния производствен процес, а 12,1% са изправени пред предизвикателства при изпълнението на изискванията, свързани с класификацията, събирането и третирането на отпадъците. Много малка част от предприемачите са информирани за възможностите и имат готовност за развиване на кръгови бизнес модели. Кръговото (вторично) използване на материали в България е 4,3% което е значително по-ниско от средното за ЕС-28 - 11,7% (Евростат). Друг проблем е липсата на връзка между отделните сектори, т.нар. „индустриална симбиоза“ – налице е недостатъчна и трудно достъпна информация за свободните материали и страничните продукти от едно производство, които могат да бъдат вложени в друго. Търсенето на продукти с екологична маркировка от страна на потребителите също е доста ниско, защото в повечето случаи те са по-скъпи или населението просто не е информирано какво означава тя. Това демотивира още повече предприятията, особено тези, които произвеждат предимно за вътрешния пазар.

Тъй като кръговата икономика включва и удължено ползване на продуктите и тяхната поправка и ремонт, трябва да се каже, че идеите на ЕК не съвпадат с поведението на големите компании, колкото и да се отричат тези факти от тяхна страна. По принцип, у нас нагласите са при възможност един продукт да се използва по-дълго време и да се поправя при необходимост. Често пъти обаче, компаниите не предлагат резервни части дори за модели отпреди една-две години, някои модули например от битовите електроуреди са компактни и замяната на малки елементи е невъзможна. Така например, при счупено стъкло на автомобилен фар, трябва да се подмени не само пластмасовото покритие, а целия фар, което освен че е много по-скъпо, предполага и разхищението на абсолютно здравите останали части. Практиката е продуктите направо да се подменят с нови, вместо да се ремонтират, често ремонтът е свързан с повече усилия и средства в сравнение с покупката на нов аналогичен уред и т.н. Намеренията на ЕК за стимулиране на фирми, които предлагат

ремонт и поправки и разширяването на този пазар в градовете, за у нас звучат смехотворно, тъй като такива услуги има достатъчно, но голяма част от продуктите просто не подлежат на поправка поради гореизложените причини. В началото на 2023 г. Европейската комисия дори изготвя специално Предложение за Директива относно общите правила за насърчаване на ремонта на стоки, с която смята да задължи компаниите да произвеждат продукти, които могат да се ремонтират. Заложените мерки обаче са твърде обтекаеми и общи – стоката да бъде ремонтирана, само ако това е по-евтино от замяната ѝ с нова, това да става в лицензирани сервиси и сред попълване на европейски стандартни формуляри за ремонти и още регулации, които едва ли ще облекчат потребителите. При всички случаи, това ще оскъпи продуктите, вместо да намали цените им, каквато е целта, тъй като интересът на компаниите е да произвеждат много и евтини нови стоки, които се заменят буквално след изтичане срока на гаранцията. Не е ясно и как тези правила ще се прилагат извън територията на ЕС, където всъщност се произвеждат повечето европейски марки бяла и черна техника на ишлеме (Китай и Корея). ЕК е обявила цяла инициатива „Право на ремонт“, която освен Директивата, включва и Регламентът за еко проектиране на устойчиви продукти (такива които могат да се ремонтират), както и предложение за Директива за предоставяне на повече права на потребителите, която дава възможност купувачите да се информират още в магазина дали стоката може да се ремонтира и поправя. Тъй като производството на повечето подобни продукти е глобално, у нас се разчита повече на кампании, насочени към населението, отколкото на реални стимули за фирмите. Все пак, наличните производства следва да се възползват от възможностите на кръговите модели.

На практика в страната ни, кръговостта се реализира предимно чрез публичните политики и програми за разделно събиране на отпадъци и рециклирането им и в много по-малка степен се прилага от фирмите. В „Стратегията за преход към кръгова икономика 2022-2027“ е отбелязано, че според различните проучвания „гражданите имат положителни нагласи към разделното събиране на отпадъци, но с реалните си действия не ги потвърждават“. Едва около една четвърт от жителите в общините, обхванати от тези системи, събират разделно отпадъците от опаковки. Населението не е информирано и за съществуването на площадки за изхвърляне на едрогабаритни отпадъци (от строителни дейности, мебели) и нерегламентирано ги смесва с битовите отпадъци. Начинът, по който се формира такса

„смет“ също не стимулира разделното събиране, нито връщането на опаковки в магазините (най-вече стъкло), за което има вече работещи системи в повечето държави на ЕС.

От проектите по СВОМР на всички МИГ са много малко тези, които въвеждат ресурсна ефективност чрез вторично използване на суровини, материали или отпадъци. Те са реализирани предимно по ОПИК. През този програмен период, в цялата област Плевен по ОПИК в направлението за Енергийна и ресурсна ефективност има едва 39 проекта, като повечето са за енергийни спестявания и ВЕИ и едва три от тях са свързани с кръговата икономика – единият е в завод за памперси в с. Горник (Червен бряг), другият за рециклиране на гуми в гр. Плевен и третият е за рекламна агенция, пак в гр. Плевен. И трите проекта са пилотни. Поради слабото използване на кръговите модели, в новата ПКИП е създадена нова тематична приоритетна област „Чисти технологии, кръгова и нисковъглеродна икономика“, която става приоритетна за цялата страна и е една от двете мерки по Програмата, допустими за новите Стратегии за ВОМР.

Както стана дума, кръговата икономика е свързана и с третирането и рециклирането на отпадъците. Според Стратегията за кръговата икономика, въпреки сравнително добре развитата рециклираща промишленост, страната ни отбелязва ниски нива на рециклиране на битови отпадъци от 31,5% в сравнение със средните за ЕС 47,4%. А ако се разглежда общото равнище на рециклиране, с изключение на отпадъците от добивната промишленост и от строителството, то в България то е 27%, докато средното за ЕС е 57%. Притеснителен факт е, че в 202 общини в страната разделно събраните и предадени за рециклиране битови отпадъци са по-малко от 5%, по данни на НСИ. Националната цел за рециклиране на отпадъците е 55% до 2025 г. и 60% до 2030 г.

В община Долна Митрополия в системата на ЕКОПАК за разделно изхвърляне и събиране на отпадъците са включени 7 населени места с тенденция за поетапно разширяване обхвата на услугата. Няма данни какви количества отпадъци от опаковки се изхвърлят разделно от населението. Както в почти всички общини в страната, са осигурени съдове за разделно събиране на градински биоразградими отпадъци, но за хранителните няма инфраструктура. Община Долни Дъбник също има договор с ЕКОПАК, като контейнерите са разположени в 5 населени места. Последните данни са от 2020 г., според които разделно са събрани общо 6,5 тона хартия, пластмаса и стъкло от генерираните за същата година 3 589,3 тона битови

отпадъци. И в двете общини има Програми за управление на отпадъците до 2030 г. Досега Стратегиите на МИГ не бяха допустими мерки, свързани с отпадъците и проектите по СВОМР няма как да имат въздействие в тази насока. В новите мерки на ПОС за провеждане на информационни кампании, допустими за СВОМР едната тема е именно повишаване културата на населението относно отпадъците, вкл. разделното събиране, рециклирането и кръговата икономика.

7.3.Въздействия върху въздух, води, почви и биоразнообразие

Поради ограничения обхват на Стратегията за ВОМР само в рамките на ПРСР, тези въздействия на проектите на МИГ са само косвени. По отношение на атмосферния въздух и двете общини не попадат в район, в който се превишават нивата на замърсяване, освен през зимния сезон с ФПЧ заради битовото отопление с твърди горива. Друг източник е транспортът – освен изгорелите газове от автомобилите, тук влияние имат и състоянието на пътищата и уличната настилка. Тъй като пътища не могат да се ремонтират чрез СВОМР, тук положително въздействие имат проектите по мярка 7.2 на общините за ремонт на улици и публични пространства (засега има един такъв реализиран чрез МИГ). Както се каза, косвено минимално влияние има и закупената нова селскостопанска техника по мярка 4.1 (предимно трактори), като се предполага, че са от ново поколение и излъчват по-малко вредни емисии. По отношение на водите проблемите и в двете общини са липсата на канализация и състоянието на водопроводната мрежа, като следствие големите загуби на вода. По СВОМР няма как да бъдат реализирани и ВиК проекти, но чрез тези по мярка 4.1 може да се постигне спестяване на вода за напояване. Засега има само един такъв реализиран проект на МИГ. Трябва да се отбележи, че в СПРЗСР, оптимизирането на напояването е един от приоритетите на мярката за инвестиции. Прецизното земеделие влияе благоприятно върху здравето и състоянието на почвите (отново проектите по мярка 4.1). Повечето мерки за оздравяване на почвите обаче са планирани да стават чрез директните плащания. Относно опазване на биоразнообразието, тъй като в Стратегията на МИГ няма мерки по ОПОС, проектите нямат пряко въздействие. В новата ПОС обаче има мярка за информационни кампании за повишаване на културата и информираността на населението относно тази тема.

8. Въздействие по проекти - Таблица

Проект	Бенефициент	Одобрена БФП	Иновации/ нови услуги/ модернизация	Работни места/ социални въздействия	Мерки за опазване на околната среда/ Биологично производство
BG06RDNP001-19.304 МИГ Долна Митрополия - Долни Дъбник Мярка 4.1 „Инвестиции в земеделски стопанства”					
Закупуване на специализирана земеделска техника за съхранение на зърнено-житни и маслодайни култури	ЕТ ГЕРГИНА СТОЯНОВА	68 453,00	Модернизация: закупуване на нова техника - колесен трактор	1	Тракторът е от ново поколение и ще намали вредните емисии
Закупуване на техника за повишаване на селскостопанската производителност, обем на продукцията и по-ефективно използване на ресурсите в земеделското стопанство на млад фермер	Александър Петров	83 880,00	Модернизация: закупуване на нова техника – Трактор, Допълнително оборудване за Трактор, Плуг	1	Новата техника ще спести енергия и ще ограничи излъчването на вредни емисии
Въвеждане на нова екологична технология за отглеждане на зеленчуци, чрез закупуване на тръбно-ролкова поливна система за напояване в землището на с. Горни Дъбник	РОЗИТА - 98 ООД	74 475,00	Модернизация: закупуване на нова техника – Тръбно-ролкова поливна система, Дизелов помпен агрегат	1	Повишаване на ресурсната ефективност, намален разход на енергия и вода
Модернизирани на стопанството на Ивапрес ЕООД, чрез закупуване на земеделска техника	ИВАПРЕС ЕООД	16 428,72	Модернизация: закупуване на нова техника – Торачка	1	По-ефективно използване на ресурсите
Закупуване на техника за повишаване на селскостопанската производителност, обем на продукцията и по-ефективно използване на ресурсите при отглеждането на овощна градина на млад фермер	ЗП Христо Манолов	89 064,00	Модернизация - кандидатът ще закупи нова техника – Трактор, Допълнително оборудване за Трактор, ремарке)	1	Повишаване на ресурсната ефективност, намален риск при работа и намален разход на енергия
Закупуване на машини и оборудване за хранителен блок към съществуваща животновъдна ферма	КАМЕЛИЯ - ВАСИЛ ГЕТОВ 1 ЕООД	73 995,00	Модернизация: нова техника Фуражомелка за зърно, Фуражомелка за груб фураж Цифровизация – управление с компютър	1	Биологично производство, подобряване на ресурсната ефективност
Повишаване конкурентоспособността на земеделско стопанство, част от територията на МИГ – Долна Митрополия – Долни Дъбник	ЗП Цветомир Василев Нечев	74 400,00	Модернизация: Закупуване на машини за отглеждане и бране на шипка	1	Биологично производство, подобряване на ресурсната ефективност

BG06RDNP001-19.310 МИГ Долна Митрополия – Долни Дъбник Мярка 4.2 „Инвестиции в преработка/маркетинг на селскостопански продукти”					
ИЗГРАЖДАНЕ НА СКЛАД КЪМ МЕЛНИЦА ЗА ЦАРЕВИЧЕН ГРИС В УПИ V-138, КВ.149, ГР. ДОЛНИ ДЪБНИК, ОБЩИНА ДОЛНИ ДЪБНИК	ИЗИ ТАНК - ПЛЕВЕН ЕООД	99 982,74	Модернизация: изграждане на нов склад	3	Мерки за опазване на околната среда, намаляване на прах и замърсявания
BG06RDNP001-19.314 МИГ Долна Митрополия – Долни Дъбник Мярка 6.4.1 „Инвестиции в подкрепа на неземеделски дейности“					
Подкрепа на местния бизнес, чрез инвестиции в специализирани строителни услуги от „ДЖОМАН“ ЕООД	ДЖОМАН ЕООД	111 600,00	Модернизация: закупуване на нова техника - багер Нови услуги	3	ВЕИ: Соларно оборудване
Създаване на нов бизнес в областта на специализираните строителни дейности от „С.Б. - БОГДАНОВ“ ЕООД	С.Б. БОГДАНОВ ЕООД	111 067,50	Модернизация: закупуване на ново оборудване Нови услуги	3	ВЕИ: Соларно оборудване
Създаване на добавена стойност на местния бизнес, чрез инвестиции в специализирани строителни услуги от „МАРИЯ 777“ ЕООД	МАРИЯ 777 ЕООД	92 878,74	Модернизация: закупуване на нова техника - багер Нови услуги	3	ВЕИ: Соларно оборудване за захранване на осветление
BG06RDNP001-19.278 МИГ Долна Митрополия - Долни Дъбник Мярка 7.2 „Инвестиции в създаването, подобряването или разширяването на всички видове малка по мащаби инфраструктура“					
Изграждане на спортна площадка в село Крушовица	Община Долни Дъбник	109 362,89	Нови услуги за населението	Подобряване средата за живеене	Активен начин на живот и подобряване на здравето
Реконструкция и рехабилитация на площад и прилежащите му улици в село Садовец	Община Долни Дъбник	105 690,28	Благоустройство на населено място	Подобряване средата за живеене	Намаляване на ФПЧ и замърсяването
Изграждане на комбинирана мултифункционална спортна площадка в град Тръстеник, община Долна Митрополия	Община Долна Митрополия	99 393,72	Нови услуги	Подобряване средата за живеене	Активен начин на живот и подобряване на здравето
BG06RDNP001-19.360 МИГ Долна Митрополия – Долни Дъбник Мярка 7.5. „Инвестиции за публично ползване в инфраструктура, туристическа инфраструктура и малка по мащаб туристическа инфраструктура”					
Два прекратени проекта	-	-	-	-	
BG06RDNP001-19.457 МИГ Долна Митрополия – Долни Дъбник Мярка 7.02. „Стимулиране на местното развитие и активността на територията на МИГ чрез популяризиране на културно-историческото материално и нематериално наследство и спорта“					
Популяризиране на нематериалното културно наследство на банатските българи от село Гостиля	НЧ ГЕОРГИ САВА РАКОВСКИ 1927	24 992,18	Иновативни събития, изработка на алманах, кулинарен туризъм	Опазване на местната идентичност	

Популяризиране на нематериалното културно наследство на славоните от село Горна Митрополия	НЧ ИСКРА 1923	24 998,40	Закупуване на техника Иновативни събития	Опазване на местната идентичност	
Съхранение на културно-историческото наследство през погледа на дигиталните деца	РОБОТИК СЛАБ АКАДЕМИ Сдружение	21 949,00	Дигитализация, иновация	Нова младежко STEAMS пространство	
BG06RDNP001-19.524 МИГ Долна Митрополия – Долни Дъбник Мярка 1.3 „Краткосрочен обмен на опит в управлението на земеделски и горски стопанства и посещения на земеделски и горски стопанства“					
Биологично земеделие - мониторинг и биологична борба с болести по тиквите	Сдружение Иновативни практики	14 000,00	Иновативни решения за растителна защита	обучение	Биологично земеделие
Биологично земеделие - мониторинг и биологична борба с болести по конопа	Сдружение Иновативни практики	14 000,00	Иновативни решения за растителна защита	обучение	Биологично земеделие
Биологично земеделие - мониторинг и биологична борба с неприятели по конопа	Сдружение Иновативни практики	14 000,00	Иновативни решения за растителна защита	обучение	Биологично земеделие
Биологично земеделие - мониторинг и биологична борба с болести по тиквите	Сдружение Иновативни практики	14 000,00	Иновативни решения за растителна защита	обучение	Биологично земеделие
Биологично земеделие - мониторинг и биологична борба с неприятели по конопа	Сдружение Иновативни практики	14 000,00	Иновативни решения за растителна защита	обучение	Биологично земеделие

9. Резултати от анкетно проучване

Като част от въздействието на СВОМР са изследвани нагласите, мненията и удовлетворението на местната общност, тъй като това е част от добавената стойност на подхода и показва не само ефектите върху развитието на територията, но и повишаването на капацитета на социални капитал – хората, които живеят там. Такава анкета се провежда ежегодно от МИГ заедно с анализа на въздействието.

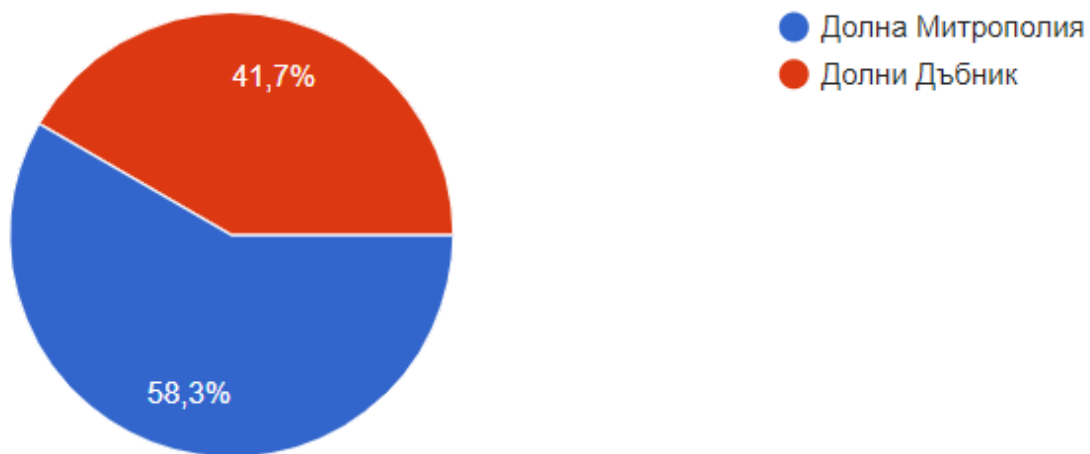
Анкетното проучване е проведено в периода август-септември 2023 г. онлайн на сайта на МИГ. Обхванати са всички заинтересовани страни, които имат отношение към Стратегията, както и територията на двете общини.

Заинтересовани страни

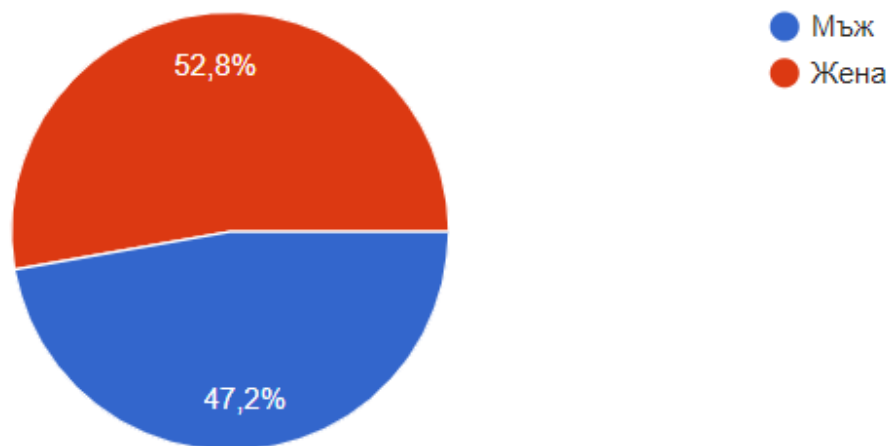
Стопанският сектор е общо 47,3%. Представителите на земеделските производители са 13,9% физически лица и 5,6% юридически лица, участниците от производствения сектор извън земеделието са 5,6%, а на услугите, търговията и туризма са 22,2%. Свободните професии – лекари, адвокати, хора на изкуството са 8,3% от участниците в анкетата. Гражданският сектор, вкл. читалищата са 11,1% от респондентите, а публичния сектор – общините и администрацията е представен от 19,4%. Като хора, които работят на заплата са се определили 13,9%.

Община

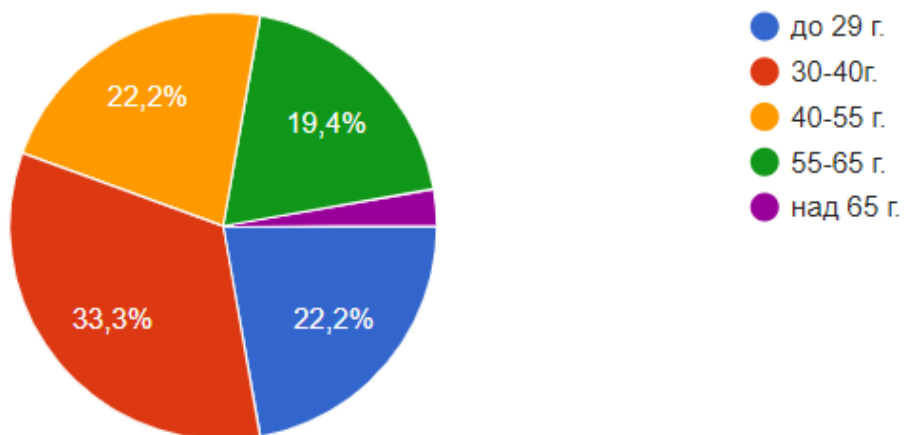

Информацията за участниците е попълвана доброволно от тях самите и данните засягат само структурата на извадката по пол, възраст и образование, без да са засягани личните им данни или имената, тъй като анкетата е анонимна.

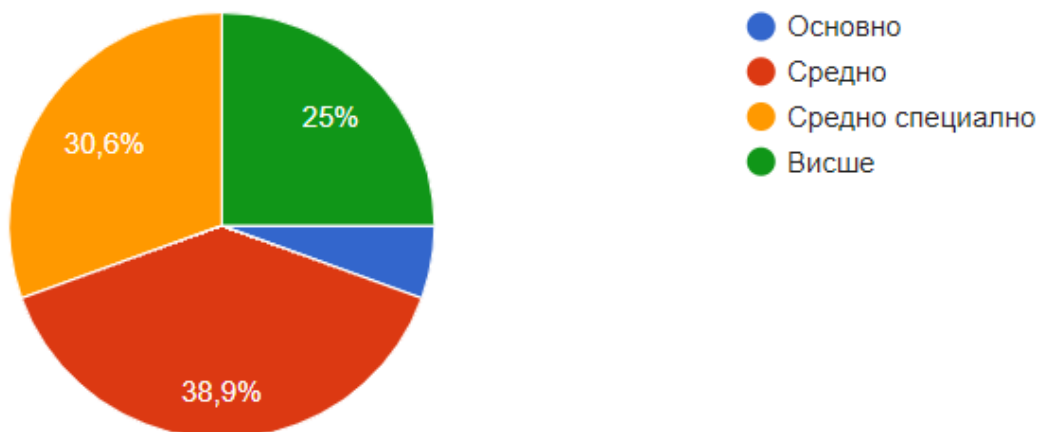
Пол

Обхванати са всички възрастови групи, като преобладаващи са хората в активна възраст между 30 и 40 г. – 33,3% и между 40 и 55 – 22,2%. Участниците под 29 години са също 22,2%. Над 55 г. са 19,4% от анкетираните, най-малък е дялът на възрастните над 65 г., които са само 2,8%.

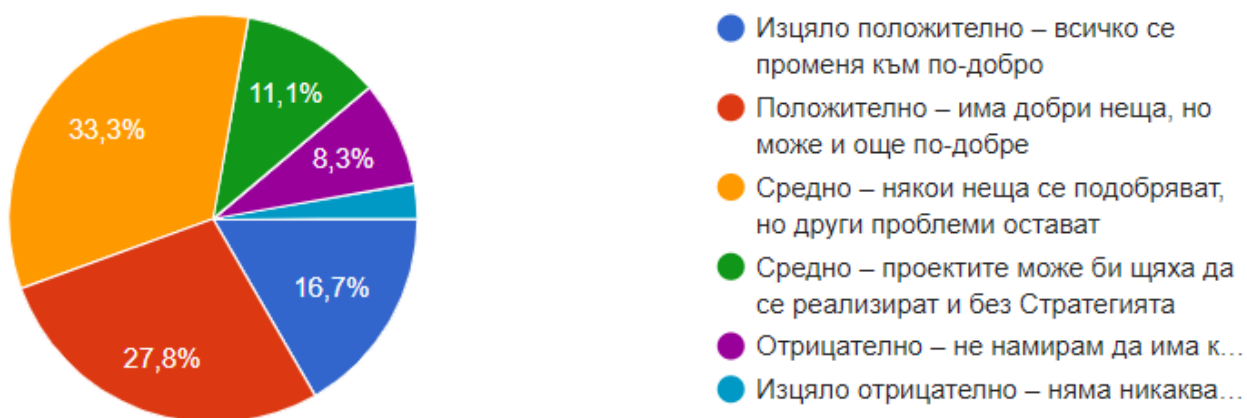
Образователният статус е 38,9% участници със средно образование и 30,6% със средно специално, 25% с висше образование и с основно 5,6%. Това отговаря и на образователната характеристика на населението в двете общини, в които преобладават хората със средно образование, които и са по-активни и ползват интернет.

Въпроси

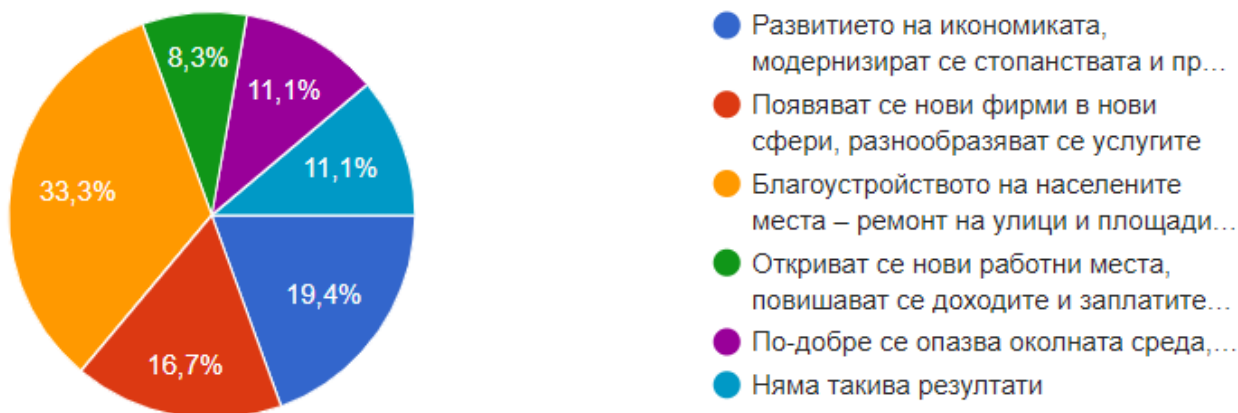
Първите няколко въпроса са свързани с нагласите и удовлетворението на местните хора от прилагането на СВОМР като цяло, както и от реализацията на отделните нейни приоритети и елементите на устойчивото развитие – икономиката, социалната сфера и екологията.

1.Как преценявате развитието на територията като следствие от прилагането на Стратегията за ВОМР?

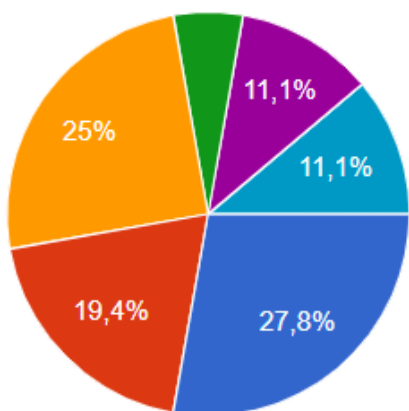
Както се вижда, цялостното развитие на територията вследствие на прилагането на СВОМР е с преобладаващо положителни оценки, а отрицателните заемат малък дял. Като изцяло положително преценяват развитието на територията 16,7% от анкетираните, а 27,8% го оценяват като положително и с добри неща, но са казали, че може да е и още по-добро. Значителна част от отговорите – 33,3% са дали средна към благоприятна оценка, тъй като смятат, че някои неща се подобряват, но остават и други нерешени проблеми. Средно към отрицателно са оценили развитието на територията 11,1%, като са отговорили, че проектите са щели да се реализират и без Стратегия за ВОМР. Напълно негативна преценка – няма никаква полза за хората, нещата се влошават е оценка на едва 2,8% от участниците. Макар че тези преценки са субективни мнения, те отговарят горе-долу и на обективните обстоятелства – СВОМР не може да реши всички проблеми на територията, както и прилагането ѝ все пак не е приключило напълно.

2.Какви според вас са най-видимите резултати от прилагането на Стратегията?

Този въпрос също е общ и засяга видимите за хората резултати на територията като следствие от прилагането на СВОМР. Най-голям дял от 33,3% заемат отговорите, че се благоустрояват населените места - ремонт на улици и площади, изграждане на нови детски и спортни площадки, ремонтират се училищата и читалищата. Тези мнения са съвсем обясними, тъй като работата по проектите на общините (не само по СВОМР) се вижда от всички, както и засяга голяма част от населението. На второ място като резултат с 19,4% от отговорите е поставено развитието на икономиката и модернизирането на стопанства и предприятия. Този процес не може да се види съвсем пряко, но повечето хора знаят, че по проектите се обновяват материалните активи и съответно това трябва да доведе до общо оживяване на икономиката. Тъй като в последните години такава има, въпреки кризата, анкетираните смятат, че това развитие се дължи и на прилагането на СВОМР. 16,7% са на мнение, че чрез усвояването на средствата се появяват нови фирми и се разнообразяват услугите, което донякъде е факт и поради проектите по мярка 6.4.1, както и заради ново регистрираните фирми и общото икономическо оживление. Едва 8,3% от респондентите виждат въздействието на СВОМР в откриването на нови работни места и повишаване на доходите и заплатите. Както се каза, макар новите работни места да са задължителен индикатор за всички Стратегии, поради високата безработица, както и недовършените все още проекти, това не може да се усети реално от хората. 11,1% отговарят, че се опазва по-добре околната среда. Други 11,1% не виждат никакви резултати от прилагането на СВОМР.

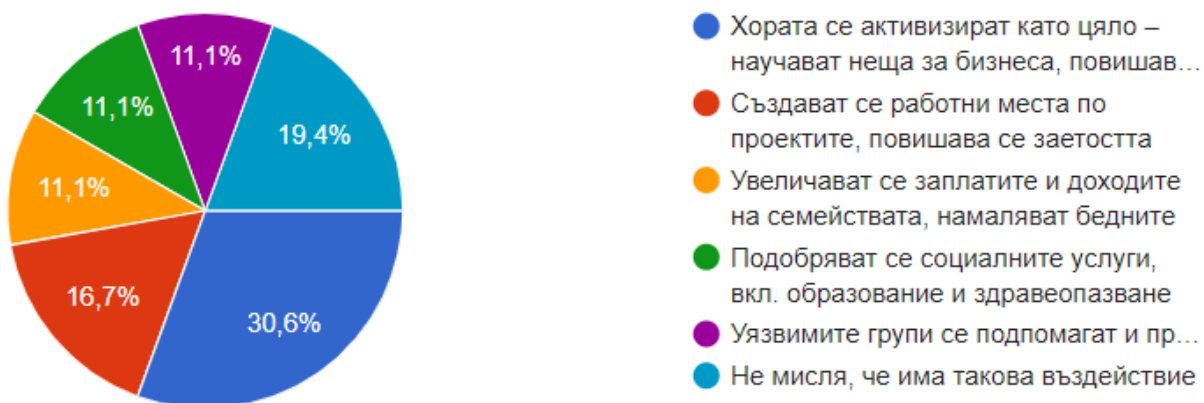
3. Как според вас СВОМР въздейства върху развитието на икономиката?

- Територията се развива изцяло по-добре икономически, произвежда се...
- Подобряват се резултатите само на фирмите, които реализират проекти
- Има подобрение само в някои сектори, най-вече селското стопанс...
- Повишава се предприемаческата активност, хората разбират ползите...
- Привличат се инвестиции и извън п...
- Не мисля, че има такова въздействие

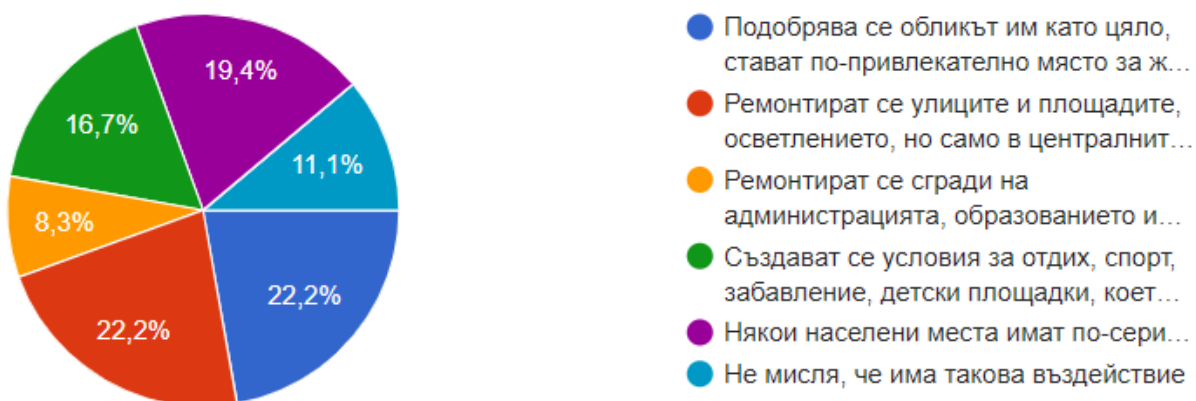
Въпросът е свързан с първия приоритет на СВОМР, както и с основната цел на устойчивото развитие – цялостното подпомагане на икономиката в селските райони. Най-голям дял от отговорите – 27,8% събира този, че територията се развива изцяло по-добре икономически, произвежда се повече и по-качествено, подобряват се продажбите и пазарите, регистрират се нови фирми. Както вече се спомена, през последните години икономиката на страната бележи рекорден растеж и въпреки инфлацията, постепенното свиване на някои показатели все още не се усеща в достатъчна степен. Участниците в анкетата смятат, че принос за развитието на тяхната територия има и СВОМР. Вторият отговор с голям дял от 25% е, че подобрение има само в някои сектори и най-вече в селското стопанство, където по принцип са и най-много проектите в двете общини, вкл. и тези реализирани от националните приеми. В земеделието работят големите и модерни стопанства, така че мнението на хората е обяснимо. Други 19,4% са казали, че се подобряват се резултатите само на фирмите, които реализират проекти, което също има основание, тъй като ефектите на проектите върху цялата икономика може да се усетят в по-дългосрочен план. 11,1% са на мнение, че чрез прилагането на СВОМР се привличат се инвестиции и извън проектите – територията става по-добро място за бизнес и нови идеи, фирми отвън започват да влагат пари при нас. Само 5,6% обаче виждат въздействието върху повишаване на предприемаческата активност и разбирането на ползите от правенето на самостоятелен бизнес. Също 11,1% не намират никакви въздействия върху икономиката от прилагането на Стратегията.

4.Как според вас СВОМР въздейства върху социалното развитие на територията?

Почти една трета – 30,6% от анкетиранията са на мнение, че като следствие от прилагането на СВОМР хората се активизират като цяло – научават неща за бизнеса, повишават си квалификацията и уменията, изразяват свободно позиции по всички въпроси. Както и друг път е казвано, това е един от първите и преки ефекти на подхода – повишаване на гражданското участие на общността и информираността ѝ относно европейските фондове. При този въпрос обаче е и доста голяма групата на участниците в допитването, които не виждат никакво въздействие на СВОМР върху социалната сфера – 19,4%. Това вероятно се дължи на многото нерешени проблеми с безработицата и по-ниските доходи на територията, както и на факта, че в Стратегията мерките влияят косвено и дългосрочно върху тези проблеми и не са насочени към прякото им решаване (като например мерките по РЧР на общините за субсидирана заетост). Все пак 16,7% смятат, че по проектите се създават нови работни места, а 11,1% че се увеличават доходите. По 11,1% събират и отговорите, че въздействието на СВОМР е в подобряването на социалните услуги, вкл. образование и здравеопазване и в подпомагане на уязвимите групи. По Стратегията няма такива проекти, но в тази насока има реализирани проекти на общините, така че явно оценката е обща за благоприятното влияние на усвояването на европейските фондове в социалната сфера. Обикновено, на местните хора им е трудно за обяснение кой точно проект по кой фонд и програма се реализира, важни са резултатите, затова и се говори за общото прилагане и интегриран подход на развитието.

5.Как според вас СВОМР влияе върху развитието на населените места?

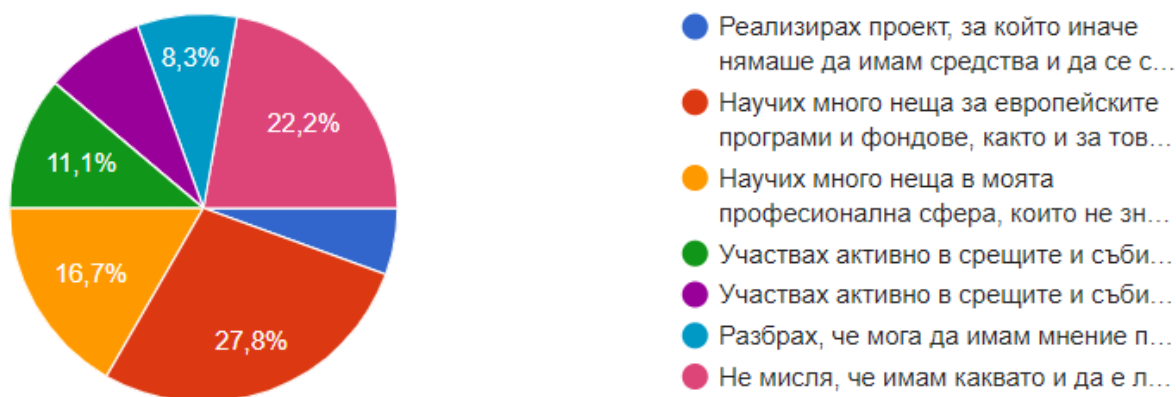
Въпросът е свързан с третия приоритет на Стратегията и въздействието на общинските проекти върху благоустройството на населените места. Въпреки че много голяма част от усвоените средства, не само по СВОМР, но и по принцип в общините, отиват за инфраструктурни проекти, вместо за икономиката, тези проекти са изключително важни за подобряване на демографските процеси в селските райони. Голяма част от причините за миграцията и ниската раждаемост не е само в липсата на работни места и доходи, а и заради лошите условия и липсата на удобства, особено в селата и малките градове. Инфраструктурата в селата, както и публичните сгради у нас са изградени предимно през 70-те години на миналия век и инвестициите в ремонт и рехабилитация са неотложни. Затова и 22,2% от анкетираните смятат, че чрез проектите на общините обликът на населените места се подобрява като цяло и те стават по-привлекателно място за живеене. Други 22,2% са на мнение, че се ремонтират улиците и площадите, осветлението, но само в централните части. 16,4% намират въздействието в създаването на условия за отдих, спорт, забавление, детски площадки, което е добре, но казват, че това не е достатъчно за нормални условия за живот. 8,3% са посочват ремонтираните сгради на администрацията, образованието и културата. Сериозен дял от отговорите – 19,4% заема този, че населените места имат по-сериозни проблеми – няма канализация и пътища, има запустели къщи и замърсяване от селскостопанска дейност, за което трябва да се погрижи държавата или общината, а не чрез местните проекти по ВОМР. 11,1% намират, че няма въздействие върху тази сфера.

6.Какво е въздействието на СВОМР върху опазването на околната среда?

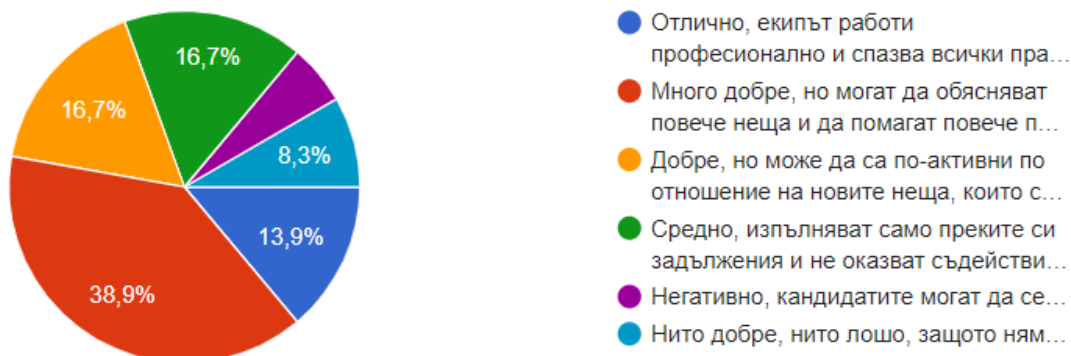
Тъй като в СВОМР не са включени мерки по ОПОС, а въздействията върху околната среда са косвени, анкетираниите са посочили отново нещата, които забелязват лично. Най-голям дял от 27,8% заемат мненията, че предприятията и стопанствата изграждат все повече ВЕИ за собствени нужди, което е и факт за последните години в двете общини. На второ място с 22,2% е избран отговорът, че хората и фирмите като цяло стават по-отговорни към природата и осъзнават важността на нейното опазване, което е повече резултат от медийните кампании по въпроса и срещите, които провежда МИГ, отколкото ефект на проектите. 16,7% са казали, че въздействието е във въвеждането на технологии за пестене на енергия и суровини от предприятията, което също е вярна констатация, тъй като в част от проектите, но и със собствени инвестиции фирмите се стремят към екологосъобразни производства в последните години. 13,9% от анкетираниите смятат, че се намаляват отпадъците и незаконните сметища, осъзнава се ползата от рециклирането, разделното събиране, производството на енергия от отпадъци. Това е повече в сферата на отговорите, които се смятат за „престижни“ – какво е правилно да се каже, а не е резултат на реални действия, тъй като както се каза, рециклирането и кръговата икономика са на все още ниско ниво и в двете общини. Само 2,8% от респондентите твърдят, че чрез СВОМР се опазва по-добре биоразнообразието, което е обяснимо, защото няма такива предвидени мерки. И при този въпрос сравнително голям дял от участниците от 13,9% казват, че няма такова въздействие.

7. Вие лично каква полза имате от реализирането на Стратегията за ВОМР?

Тъй като предишните въпроси са оценка „отстрани“ и по принцип за мнението на общността относно въздействията на Стратегията, този въпрос засяга личното участие и полза за всеки от анкетиранияте. Анкетата е проведена на сайта на МИГ и се предполага, че хората, които го посещават са ангажирани в по-голяма степен към реализацията на СВОМР. Естествено, с най-голям дял от 27,8% е отговорът, че респондентите са научили много неща за европейските програми и фондове, както и за това как се кандидатства и как се осъществяват проекти, без обаче да са кандидатствали с такъв. Хората, които са подали проекти са много малко - едва 5,8%, като обаче са казали, че без него нямат средства да се справят с модернизацията на предприятието си. Сравнително голям дял от участниците в анкетата – 22,2% явно се интересуват от възможностите на европейските програми, но са заявили, че нямат каквато и да е лична полза от прилагането на СВОМР. 16,7% са отговорили, че все пак са научили много неща в професионалната си сфера, които не са знаели досега. 11,1% са доволни от участието си в събитията на МИГ, където са осъществили полезни контакти за работата си, вкл. и с властите, а други 8,3% чрез участията си в срещите, организирани от МИГ смятат, че са подобрили социалните си умения и са се научили да работят в екип. Малко са хората (8,3%), които са изразили мнението, че чрез подхода ВОМР с чувстват овластени и могат да изразяват мненията си по всякакви проблеми и да участват във взимането на решения за бъдещото развитие на територията. Трябва да се каже, че макар това да е една от характеристиките на подхода, то тя и се реализира най-бавно и трудно.

8. Как преценявате работата на МИГ по отношение на приема и одобрение на проекти?

Оценката на работата на МИГ по отношение на прякото прилагане на СВОМР – прием и одобрение на проектите е предимно положителна: 13,9% смятат, че екипът работи отлично и спазва всички правила и прозрачност, 38,% дават много добра оценка със забележката, че могат да помагат и повече при кандидатстването, 16,7% са поставили добра оценка с желанието екипът да е по-активен по отношение на новостите в програмите и правилата. Средна, но към негативна оценка има при други 16,7%, тъй като според тях МИГ не оказва по-голямо съдействие. Негативните и изцяло негативните оценки са съответно 8,3% и 5,6%

9. Как преценявате работата на МИГ по отношение на публичността, събитията, срещите, обсъжданията?

По отношение на публичността оценките са в подобно съотношение – отличните са 11,1%, а много добрите са 38,9%, като тук отговарящите смятат, че събитията трябва да са много повече и по-разнообразни като теми, средно добра оценка са дали 25% от анкетираните, които са отбелязали, че има какво още да се желае по отношение на масовото участие и заинтересоваността, мотивацията на хората и полезността на срещите. Средните към негативни оценки са с дял от 13,9%, защото участниците са на мнение, че понякога събитията са полезни, но друг път са „само за отбиване на номера“. Изцяло негативните оценки са застъпени в едва 8,3%.

10. Какви нерешени проблеми виждате за територията, въпреки прилагането на Стратегия за ВОМР?

Тъй като прилагането на СВОМР е към своя край, последният въпрос е не за нейните въздействия, а за проблемите, които не са намерили решение и евентуално трябва да залегнат в новата Стратегия. Както личи от графиката, с най-голям дял от 36,1% са отговорите за общото подобряване на условията за живеене в малките населени места, като това включва инфраструктура, канализация, нови възможности за забавление и спорт, култура, за да не бягат младите хора и семейства в градовете. Други 25% от анкетираните са акцентирали върху развитието на нови сфери на производство, защото от селското стопанство печелят само големите фирми и то не е достатъчно за добър живот. Че е най-важно да има работни места и условия за бизнес е мнението на 22,2% от анкетираните. Като цяло, това са и основните приоритети за развитие.